PĒTĪJUMS
„BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA ATTĪSTĪBAS IESPĒJAS LATVIJĀ UN TĀ IEGULDĪJUMS TAUTSAIMNIECĪBĀ”

PĒTĪJUMA NOSLĒGUMA ZIŅOJUMS

Pētījums pasūtītājs:

LR Izglītības un zinātnes ministrija

Pētījums realizētājs:

SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”

laboratory of analytical and strategic studies

RĪGA, 2011

SATURS

IEVADS 2

1. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA 3

2. PĒTĪJUMA GALVENIE REZULTĀTI 7

3. INFORMĒTĪBA PAR BRĪVPRĀTĪGO DARBU....11

4. ĒRTĀKIE INFORMĀCIJAS IEGUVES KANĀLI....32

5. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA VEIKŠANAS PIEREDZE....35

6. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA POTENCIĀLIE VEICĒJI....57

7. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA IEGULDĪJUMS TAUTSAIMNIECĪBĀ 70

8. PĒTĪJUMA SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS....79

PIELIKUMI....81

Aptaujas anketa....81

IEVADS

Brīvprātīgais darbs ir sociālās līdzdalības forma, laika un prasmju ziedojums sabiedriski lietderīgiem mērķiem, ko veic fiziska persona no brīvas gribas, nestājoties darba tiesiskajās attiecībās un nesaņemot par to atalgojumu. Brīvprātīgais darbs ir visā pasaulē atzīts un populārs veids, kā iedzīvotāji iesaistās sabiedriskajā dzīvē un pārveido, uzlabo savu un apkārtējo dzīves kvalitāti, darbojoties gan valstiskās, gan nevalstiskās un privātās organizācijās. Līdz šim Latvijā nav veikti reprezentatīvi socioloģiski pētījumi par brīvprātīgā darba situāciju, tādēļ Latvijas Brīvprātīgā darba gada programmas ietvaros 2011. gada vasarā tika īstenots pētījums par brīvprātīgā darba attīstības iespējām Latvijā un tā ieguldījumu tautsaimniecībā. Pētījuma mērķis bija iegūt datus un vispusīgi analizēt brīvprātīgā darba situāciju Latvijā - analizēt brīvprātīgā darba aktīvo veicēju sociāli demogrāfisko un vērtību profilu, identificēt šķēršļus brīvprātīgā darba plašākai popularitātei sabiedrībā kopumā, izvērtēt informētību par brīvprātīgo darbu, kā arī apzināt Latvijas iedzīvotāju ieinteresētību un gatavību iesaistīties brīvprātīgā darba veikšanā. Pētījuma ietvaros tika veikti arī ekonomiski aprēķini par brīvprātīgā darba ieguldījumu tautsaimniecībā kopumā, aprēķinot brīvprātīgā darba ieguldījumu iekšzemes kopproduktā.

„Tas ir darbs, ko cilvēks dara pēc savas iekšējās motivācijas. Tas viņa entuziasms un viņa ieguldījums dažos gadījumos ir lielāks nekā tad, kad viņš to darītu par naudu.”

„Bērniem un jauniešiem tas ir viens no pamatiem vērtību orientācijas veidošanai dzīvei sabiedrībā. Pieaugušajiem tas acīmredzot ir sava ieguldījuma došana sabiedrības labā, kura viņiem savukārt ir devusi kaut ko. Vecākiem cilvēkiem it īpaši tas ir viens veids, kā cilvēks vēl joprojām var būt aktīvs sabiedrībā, ja beidzas darba gaitas. Sabiedrībai tas ir svarīgi, jo ir ārkārtīgi daudz lietu, kuras neviens – ne pašvaldība, ne valsts, ne cilvēki – nespēj apmaksāt, bet kur ir nepieciešami cilvēki, kas to izdara.”

„Brīvprātīgais darbs audzina vai attīsta cilvēku vērtību sistēmu, attīsta dažādas prasmes. Brīvprātīgais darbs ir zāles, kuras es izrakstītu jebkuram sabiedrības loceklim pret depresiju. Tas dod iespēju visu mūžu mācīties, jo īstenībā tā mūžizglītība ir visvieglāk apgūstama caur līdzdalību brīvprātīgajā darbā sabiedriskajās organizācijās. Tā būtu mana veselīgas dzīves recepte jebkuram.”

1. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Pētījuma realizētājs:	SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”
Pētījuma pasūtītājs:	LR Izglītības un zinātnes ministrija
Pētījuma nosaukums:	„Brīvprātīgā darba attīstības iespējas Latvijā un tā ieguldījums tautsaimniecībā”
Pētījuma realizācijas laiks:	2011. gada maijs-septembris
Pētījuma aktivitātes:	1) Kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja 2) Individuālās padziļinātās intervijas
Aptaujas lauka darba realizācijas laiks:	2011. gada 28.jūnijs - 4.jūlijs
Individuālo padziļināto interviju realizācijas laiks:	2011. gada 23. – 29.augusts
Aptaujas mērķa grupa:	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem
Individuālo padziļināto interviju mērķa grupa:	Brīvprātīgā darba veicēji vai ieinteresētie to veikt
Aptaujas plānotais izlases apjoms:	1000 respondenti
Aptaujas sasniegtais izlases apjoms:	1005 respondenti
Individuālo padziļināto interviju skaits:	5 intervijas, tai skaitā, vienā intervijā piedalījās divi mērķa grupas pārstāvji (kopā – 6 cilvēki)
Izlases veidošanas princips:	Kvotu izlase Dati tika svērti atbilstoši LR IeM PMLP Iedzīvotāju reģistra datiem uz 16.09.2010. Sasniegtās izlases respondentu raksturojumu un tā atbilstību iedzīvotāju statistikai skatīt nākamajās lpp.
Aptaujas metode:	Interneta aptauja (WAPI) Interneta aptaujas lauka darbu nodrošināja pētījumu centrs SKDS
Pētījuma darba grupa:	Gints Klāsons – pētījuma projekta vadītājs Roberts Ķīlis - konsultants pētījuma metodoloģijas izstrādē, datu analīzē un interpretācijā Uldis Spuriņš – ekonomists, pētījuma sadaļas „Brīvprātīgā darba ieguldījums tautsaimniecībā” autors Ieva Dzelme-Romanovska – individuālo padziļināto interviju realizētāja Diāna Sīmansone – Pasūtītāja pārstāve; LR Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamenta Jaunatnes politikas nodaļas vadītāja

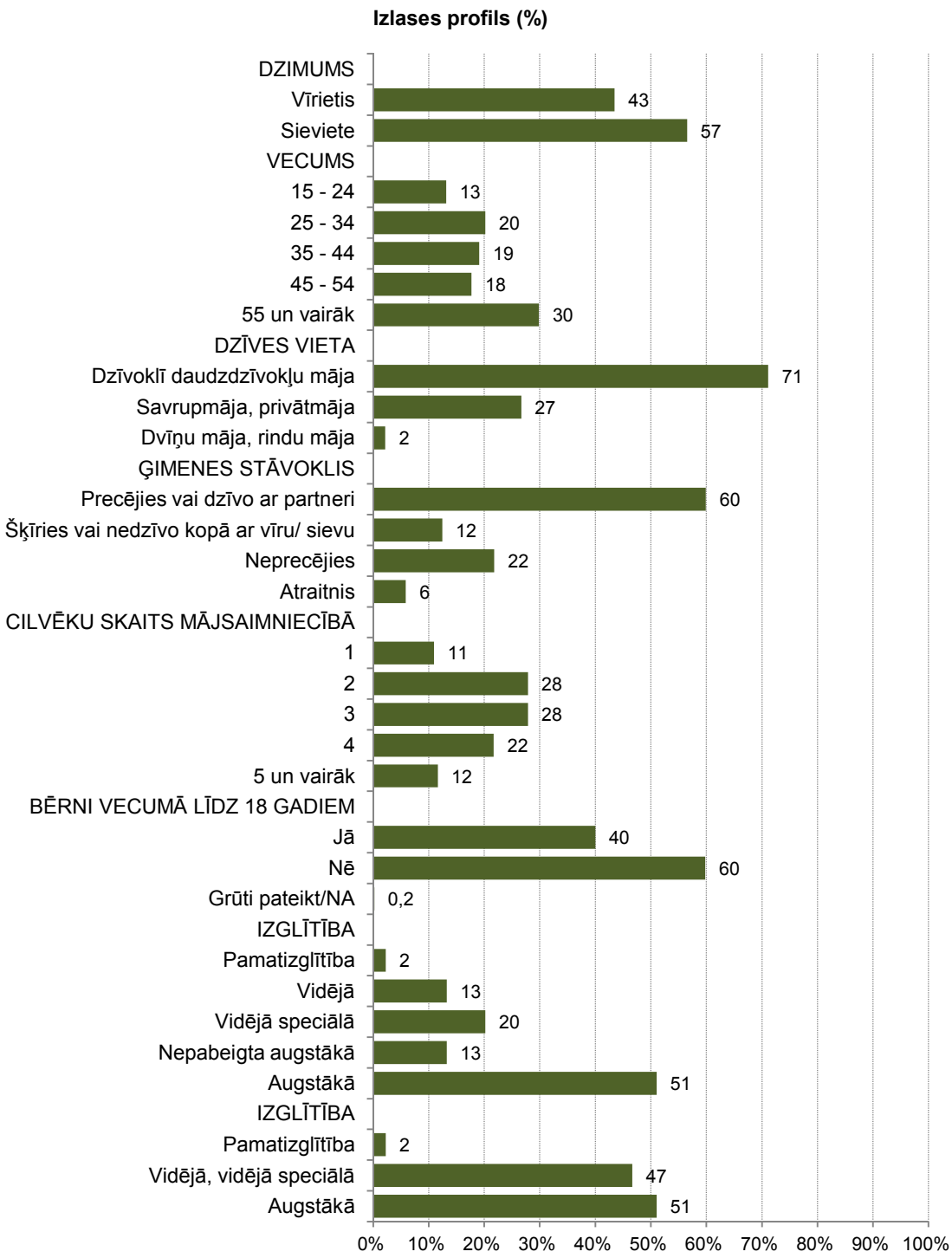

Bāze: visi respondenti, n=1005

Izlases profils (%)

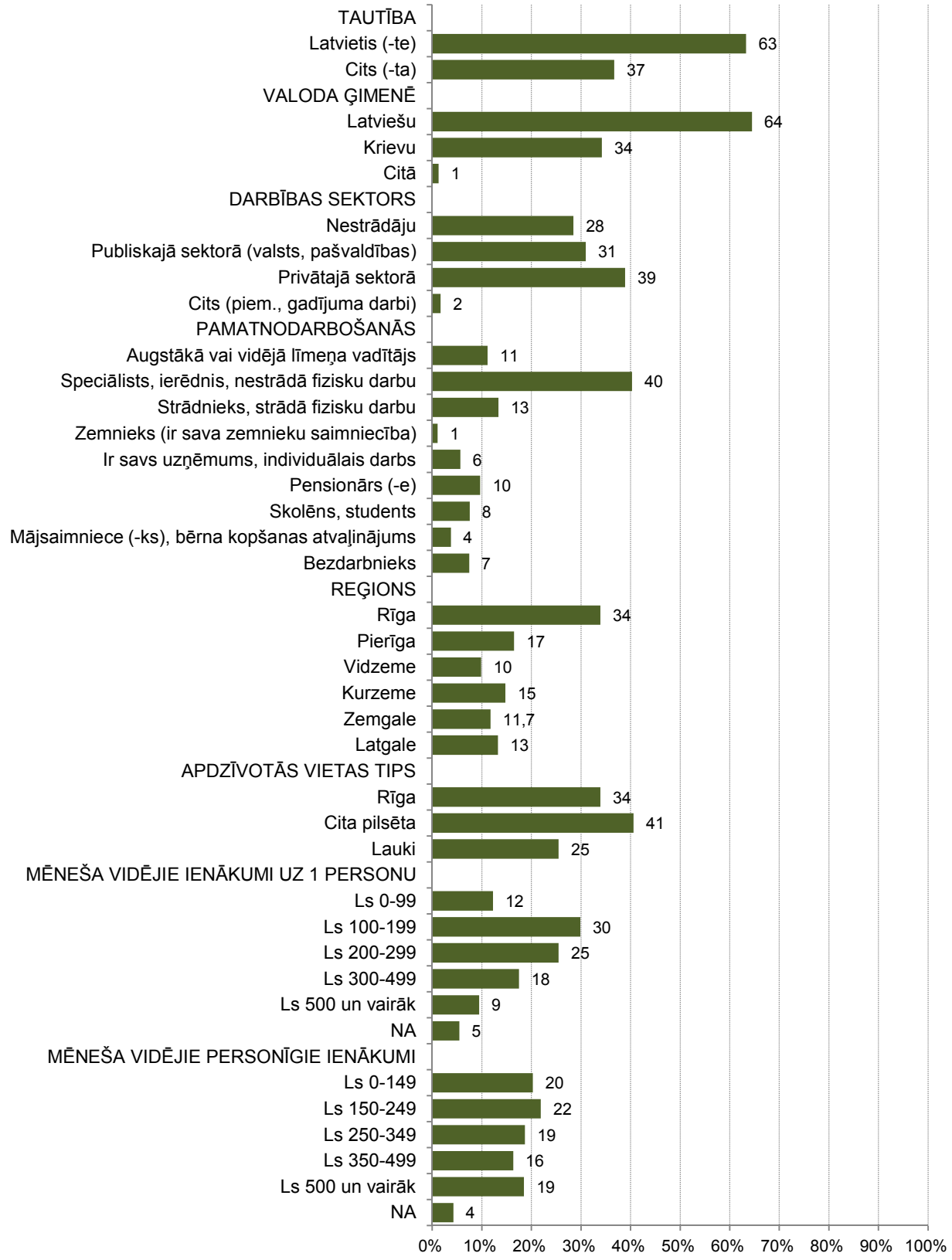

Bāze: visi respondenti, n=1005

Sasniegtās izlases salīdzinājums ar iedzīvotāju statistiku

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas*	LR IeM PMLP Iedz. reģ. dati uz 16.09.10.
KOPĀ	100	100	100
REĢIONS			
Rīga	33.9	31.5	31.5
Pierīga	16.5	17.4	17.4
Vidzeme	9.9	10.4	10.4
Kurzeme	14.7	13.2	13.2
Zemgale	11.7	12.4	12.4
Latgale	13.2	15.1	15.1
DZIMUMS			
Vīrieši	43.5	47.2	47.2
Sievietes	56.5	52.8	52.8
TAUTĪBA			
Latvieši	63.3	58.3	58.3
Citi	36.7	41.7	41.7
VECUMS			
15 – 24 g.v.	13.1	17.8	17.8
25 – 34 g.v.	20.2	18.7	18.7
35 – 44 g.v.	19.1	17.7	17.7
45 – 54 g.v.	17.7	18.5	18.5
55 – 74 g.v.	29.9	27.3	27.3
STATUSS			
Strādājošie	71.5	70.0	
Nestrādājošie	28.5	30.0	
IZGLĪTĪBA			
Pamata	2.3	2.9	
Vidējā, vidējā speciālā	46.7	48.0	
Augstākā	51.0	49.1	
PILSONĪBA			
LR pilsoņi	90.6	89.2	
Respondenti bez LR pilsonības	9.4	10.8	

** Dati tika pakļauti svēršanas procedūrai (svēršanas parametri - dzimums, tautība, vecums un reģions).*

2. PĒTĪJUMA GALVENIE REZULTĀTI

Informētība par brīvprātīgo darbu

- Kopumā Latvijas iedzīvotāji savu informētību par brīvprātīgo darbu vērtē negatīvi – visos anketā iekļautajos aspektos vairāk kā 60% iedzīvotāju sniedz negatīvu informētība pašnovērtējumu. Salīdzinoši mazāk negatīvo vērtējumu saņemts par informētību par brīvprātīgā darba ieguvumiem sabiedrībai kopumā – kopumā 25% iedzīvotāju uzskata, ka ir par to drīzāk vai ļoti labi informēti. 23% ir labi informēti par brīvprātīgo darbu kopumā, savukārt par iespējām veikt brīvprātīgo darbu, jomām, kā arī par organizācijām, kurās to var veikt, labi informēti jūtas ne vairāk kā 15% aptaujāto.
- Lai iegūtu apkopojošu rādītāju par Latvijas iedzīvotāju informētību par brīvprātīgo darbu, tika veikts datu pārrēķins, aprēķinot, cik daudz ir tādu iedzīvotāju, kuri ir labi informēti par visiem pieciem anketā iekļautajiem aspektiem, cik par četriem no pieciem, cik – trim no pieciem utt. Datu pārrēķins liecina, ka par ļoti labi informētiem uzskatāmi ne vairāk kā 12% - tik liels ir to īpatsvars, kuri ir labi informēti par vismaz četriem no pieciem anketā iekļautajiem vērtējuma aspektiem. Savukārt kopumā 68% Latvijas iedzīvotāju ir slikti vai nav nemaz informēti par visiem anketā iekļautajiem brīvprātīgā darba aspektiem.

Ērtākie informācijas ieguves kanāli

- Visbiežāk kā ērtākais informācijas kanāls Latvijas iedzīvotāju vidū identificēta televīzija – to kā ērtāko minējuši kopumā 57% aptaujāto. Tāpat kā ērti informācijas avoti par brīvprātīgo darbu tiek nosaukti arī interneta meklētāji un sociālie tīkli (attiecīgi – 48% un 41%). Savukārt vēl 1/3 Latvijas iedzīvotāju par sev ērtiem atzīst laikrakstus un radio. Pārējo anketā iekļauto informācijas kanālu minēšanas biežums nepārsniedz 25%, tomēr jāpiebilst, ka arī tie informācijas kanāli, kurus kā ērtus norāda 1/4 aptaujāto (draugi, radi, paziņas, brīvprātīgā darba datu bāzes, bukleti un drukātie informatīvie materiāli), uzskatāmi par efektīviem konkrētās mērķa grupās.
- Tie, kuri pēdējā gada laikā bija veikuši brīvprātīgo darbu, izteikti biežāk kā tie, kuri nebija iesaistījušies brīvprātīgā darba veikšanā, kā ērtus informācijas kanālus identificē visus anketā iekļautos, izņemot radio un draugus, paziņas, radiniekus.
- Respondenti, kuri uzskatāmi par ļoti labi informētiem par brīvprātīgo darbu, kā sev ērtākos informācijas avotus biežāk kā citi identificējuši brīvprātīgā darba datu bāzes un seminārus, informatīvos pasākumus. Savukārt tie, kuri ir vājāk informēti, kā ērtāko informācijas avotu sev biežāk kā citi min televīziju, internetu, sociālos tīklus, kā arī draugus, paziņas un kolēģus.

Brīvprātīgā darba veikšanas pieredze

- Pēdējo 12 mēnešu laikā brīvprātīgo darbu ir veikuši kopumā 25% Latvijas iedzīvotāju. Tādu, kuri ir regulāri brīvprātīgā darba veicēji, gan ir nedaudz – 4% veic brīvprātīgo darbu reizi nedēļā vai biežāk un vēl 4% - reizi vai dažas reizes mēnesī. 7% ir iesaistījušies brīvprātīgā darba veikšanā reizi vai dažas reizes pusgadā, bet 10% to darījuši tikai reizi pēdējā gada laikā.

- Ņemot vērā, ka informētība par brīvprātīgo darbu sabiedrībā kopumā ir zema, iespējams izteikt minējumu, ka zemā iesaistīšanās brīvprātīgā darba veikšanā saistīta ar zemo informētību. Tomēr datu korelāciju aprēķini to nepierāda – korelācija starp informētību un iesaistīšanās biežumu brīvprātīgā darba veikšanā ir ļoti vāja.
- Visbiežāk brīvprātīgo darbu Latvijas iedzīvotāji veikuši valsts vai pašvaldību institūcijās, kā arī nevalstiskajās organizācijās - attiecīgi 37% un 36%. Interesanti, ka 25% norāda – viņi veikuši brīvprātīgo darbu privātuzņēmumā.
- Tie Latvijas iedzīvotāji, kuri pēdējā gada laikā bija iesaistījušies kādās brīvprātīgā darba apktivitātēs, visbiežāk – 55% - veikuši vides un dabas aizsardzības un sakopšanas pasākumus (tai skaitā, talkas). Nedaudz mazāk kā 1/3 no brīvprātīgā darba aktīvistiem piedalījušies kultūras un mākslas pasākumu organizēšanā un īstenošanā (29%), izglītības pasākumos (27%) un profesionālās palīdzības sniegšanā (25%). Aptuveni 1/5 ņēmuši dalību izklaides pasākumu organizēšanā un īstenošanā, bērnu un jauniešu aktivitātēs, kā arī veco ļaužu, invalīdu un bērnu aprūpē.
- Būtisku daļu no brīvprātīgā darba veicējiem veido tie, kuri vienreiz gadā iesaistās apkārtējās vides sakopšanas pasākumos - talkās. Tādēļ pētījuma ietvaros tika veikts datu pārrēķins, lai aprēķinātu, kāds ir brīvprātīgā darba aktīvistu īpatsvars, ja aprēķinos neņem vērā tos iedzīvotājus, kuri bijuši iesaistīti šāda veida brīvprātīgā darbā. Datu pārrēķins liecina, ka, ja neņem vērā tos respondentus, kuri bijuši iesaistīti vides un dabas aizsardzības un sakopšanas aktivitātēs, tad kopējais brīvprātīgā darba aktīvistu īpatsvars sarūk no 25% uz 21%.
- Lai gan visvairāk brīvprātīgā darba aktīvistu bijuši iesaistīti vides un dabas aizsardzības un sakopšanas pasākumos, vērtējot pēc ieguldīto stundu skaita, tā ir viena no mazāk veiktajām aktivitātēm – vidēji tikai 8 stundas gada laikā ieguldījuši tie, kuri šai aktivitātē piedalījušies. Vislielākais laika ieguldījums bijis veco ļaužu, invalīdu un bērnu aprūpē – vidēji 40 stundas gada laikā. Vidēji 21 stundu gada laikā ieguldījuši tie, kuri piedalījušies dažādās ar izglītību saistītās aktivitātēs (palīdzēšana skolotājiem, palīdzēšana skolēniem izpildīt mājas darbus, lekciju lasīšana, izglītojošu semināru organizēšana u.tml.), savukārt 16 stundas – bērnu un jauniešu, kā arī profesionālās palīdzības aktivitātēs.
- Veicot datu pārrēķinu par ieguldīto stundu skaitu vidēji uz vienu brīvprātīgā darba aktīvistu, identificējams, ka gada laikā vidēji katrs brīvprātīgā darba veicējs ieguldījis šāda veida aktivitātēs 57 stundas.
- Absolūtais vairākums – 72% - brīvprātīgā darba aktīvistu norāda, ka bijuši tikai brīvprātīgā darba veicēji un nav bijuši iesaistīti organizēšanā vai finansiālā atbalstīšanā.
- Aptaujas anketā bija iekļauts arī jautājums, kurā respondenti tika lūgti novērtēt brīvprātīgā darba veikšanas ieguvumus personīgās attīstības aspektā. Kā svarīgākie ieguvumi tikuši identificēti: iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama (43% brīvprātīgā darba veicēju tas ir ļoti svarīgi un vēl 45% - drīzāk svarīgi), iespēja kaut ko darīt, lai uzlabot dzīves kvalitāti savā dzīves vietā (34% un 52%). Tāpat svarīgi brīvprātīgā darba veicējiem ir tādi ieguvumi kā jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana (32% un 45%), iespēja justies noderīgam, vajadzīgam (29% un 48%), kā arī iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem (27% un 48%).
- Absolūtais vairākums no tiem, kuri pēdējā gada laikā bija veikuši brīvprātīgo darbu – kopumā 81% - ir gatavi to darīt arī tuvākā gada laikā. Tikai 5% novērtējuši, ka noteikti nebūtu gatavi veikt brīvprātīgo darbu, savukārt 14% nav varējuši sniegt konkrētu atbildi. Jāpiebilst gan, ka 12% no tiem, kuri izsaka gatavību veikt brīvprātīgo darbu

tuvākā gada laikā, norāda arī, ka vēlētos to darīt mazāk, nekā līdz šim, kamēr divreiz lielāks ir to īpatsvars, kuri labprāt brīvprātīgo darbu darītu pat vairāk kā līdz šim.

Brīvprātīgā darba potenciālie veicēji

- Tie respondenti, kuri pēdējā gada laikā nebija veikuši brīvprātīgo darbu, tika lūgti novērtēt, cik lielā mērā viņi būtu ieinteresēti to darīt tuvākā gada laikā – tādu, kuri būtu ieinteresēti iesaistīties brīvprātīgā darba veikšanā, ir tikai 24%, pie tam, tikai 4% apgalvo, ka ir noteikti ieinteresēti, kamēr 20% - ka drīzāk ieinteresēti. Jāpiebilst, ka izteikti liels – 30% - ir to īpatsvars, kuri nav varējuši sniegt konkrētu atbildi.
- Veicot datu pārrēķinu, iespējams iegūt aplēses par to, kā varētu mainīties kopējais brīvprātīgā darba veicēju īpatsvars tuvākā gada laikā. Datu pārrēķins liecina, ka to īpatsvars, kuri tuvākā gada laikā noteikti būtu gatavi (vai vieglāk aktivizējami) veikt brīvprātīgo darbu, būtu aptuveni 19% un vēl 17% ir tādu, kuri uzskatāmi par svārstīgiem jeb nepārliecinātiem brīvprātīgā darba aktīvistiem – sekojoši kopējais brīvprātīgā darba veicēju potenciāls varētu būt līdz pat 36% no Latvijas iedzīvotājiem. Protams, jāņem vērā, ka iedzīvotāju aptaujā sniegtie vispārīgie novērtējumi ne vienmēr nozīmē arī reālu gatavību iesaistīties.
- Tie respondenti, kuri novērtēja, ka nebūtu ieinteresēti veikt brīvprātīgo darbu, tika lūgti minēt iemeslus. Visbiežāk – 39% gadījumu – tiek norādīts uz laika trūkumu. 23% min, ka lielāko viņu laika daļu aizņem pamatdarbs, savukārt aptuveni 1/10 norāda, ka nevēlas veikt brīvprātīgo darbu, jo nav motivācijas vai arī nevēlas strādāt bez samaksas.
- Tie, kuri ir ieinteresēti brīvprātīgā darba veikšanā, vislabprātāk to darītu, neiesaistoties organizēšanā, bet piedaloties kā dalībniekam – 67%. Tai pat laikā izteikti liels – 49% - ir arī to īpatsvars, kuri vēlētos būt brīvprātīgā darba organizētāju, koordinatoru palīgi vai asistenti. Šis rādītājs ir daudz augstāks kā to vidū, kuri bija veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā (22%).
- Visbiežāk brīvprātīgā darba veikšanā ieinteresētie izteikuši vēlmi iesaistīties vides un dabas aizsardzības un sakopšanas jomā (22% noteikti vēlētos un vēl 48% - drīzāk vēlētos). Populāras brīvprātīgā darba jomas ir arī dzīvnieku aizsardzība (attiecīgi - 24% un 35%), veselības aizsardzība (18% un 39%), izklaides pasākumi (23% un 34%).
- 20% būtu gatavi veltīt brīvprātīgā darba veikšanai ne vairāk kā 6 stundas sava laika mēnesī, 55% - ne vairāk kā 10 stundas, bet 30% ir gatavi ieguldīt 20 un vairāk stundu. Vidēji viens brīvprātīgā darba veikšanā ieinteresētais būtu gatavs tam veltīt 16 stundas mēnesī. Ja salīdzina ar vidējo stundu ieguldījumu no tiem, kuri jau šobrīd veic brīvprātīgo darbu (57h), tas uzskatāms par zemu rādītāju.
- Kā ļoti svarīgu ieguvumu brīvprātīgā darba veikšanā ieinteresētie visbiežāk norāda jaunu zināšanu un pieredzes iegūšanu (55%), kā arī iespēju sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama (53%). Tāpat salīdzinoši bieži kā svarīgi ieguvumi identificēti – iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā dzīves vietā (38%), jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana (38%), iespēja justies noderīgam, vajadzīgam (36%) un iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem (36%).

Brīvprātīgā darba ieguldījums tautsaimniecībā

- Šī pētījuma ietvaros brīvprātīgā darba novērtēšanai tika izmantota aizstāšanas izmaksu metode. Galvenokārt tāpēc, ka tā ir piemērotāka pētījuma mērķim – novērtēt brīvprātīgā darba pienesumu tautsaimniecībai. Diemžēl pielietot alternatīvo izmaksu metodi, kaut vai rezultātu salīdzināšanai, nebija iespējams atbilstošu datu trūkuma dēļ.
- Kopumā 2010. gadā Latvijā brīvprātīgā darba monetārā vērtība bija 82,558 miljoni LVL, kas sastādīja 0,65% no Latvijas iekšzemes kopprodukta. Brīvprātīgajam darbam vismaz vienu stundu veltīja 435 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju un kopā brīvprātīgi tika nostrādātas gandrīz 33 miljoni stundu.
- Visvairāk Latvijas iedzīvotāju brīvprātīgi nodarbojas ar vides un dabas aizsardzību un sakopšanu (238 tūkstoši cilvēku), bet vismazāk - ar drošības uzturēšanu pašvaldībās (16 tūkstoši cilvēku). Laika izteiksmē visvairāk stundu iedzīvotāji pavada, brīvprātīgi sniedzot profesionālus pakalpojumus (6,429 miljoni stundu) un aprūpējot vecus cilvēkus, invalīdus un bērnus (5,216 miljoni stundu). Savukārt salīdzinoši mazāk laika cilvēki velta dažādiem brīvprātīgiem drošības uzturēšanas pasākumiem pašvaldībās, piemēram, ugunsgrēku dzēšanai un pazudušo personu meklēšanai (0,234 miljoni stundu), dzīvnieku aizsardzības aktivitātēm (0,247 miljoni stundu), vēsturisko ēku un vietu saglabāšanas aktivitātēm (0,331 miljoni stundu) un naudas līdzekļu vākšanai labdarībai (0,495 miljoni stundu).
- Nozīmīgākais brīvprātīgā darba pienesums Latvijas ekonomikai monetārā izteiksmē ir bijis no jau pieminētajām profesionālās palīdzības (15,314 miljoni LVL) un veco ļaužu, invalīdu un bērnu aprūpes (11,184 miljoni LVL) jomām, kā arī no izglītības (9,612 miljoni LVL) jomas.
- Salīdzinot brīvprātīgā darba nozīmi citās valstīs, redzams, ka Latvijas rādītāji nav tie augstākie. Piemēram, Nīderlandē brīvprātīgā darba pienesums tautsaimniecībai sastāda 4,13% no iekšzemes kopprodukta. Taču uz citu Austrumeiropas valstu fona Latvijas rādītāji ir samērā augsti. Piemēram, Čehijā brīvprātīgā darba pienesums ekonomikai ir tikai 0,38% no iekšzemes kopprodukta.

3. INFORMĒTĪBA PAR BRĪVPRĀTĪGO DARBU

Kopumā Latvijas iedzīvotāji savu informētību par brīvprātīgo darbu vērtē negatīvi – visos anketā iekļautajos aspektos vairāk kā 60% iedzīvotāju sniedz negatīvu informētības pašnovērtējumu. Salīdzinoši mazāk negatīvo vērtējumu saņemts par informētību par brīvprātīgā darba ieguvumiem sabiedrībai kopumā – 25% iedzīvotāju uzskata, ka ir par to drīzāk vai ļoti labi informēti. 23% ir labi informēti par brīvprātīgo darbu kopumā, savukārt par iespējām veikt brīvprātīgo darbu, jomām, kā arī par organizācijām, kurās to var veikt, labi informēti jūtas ne vairāk kā 15% aptaujāto.

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos! (%)

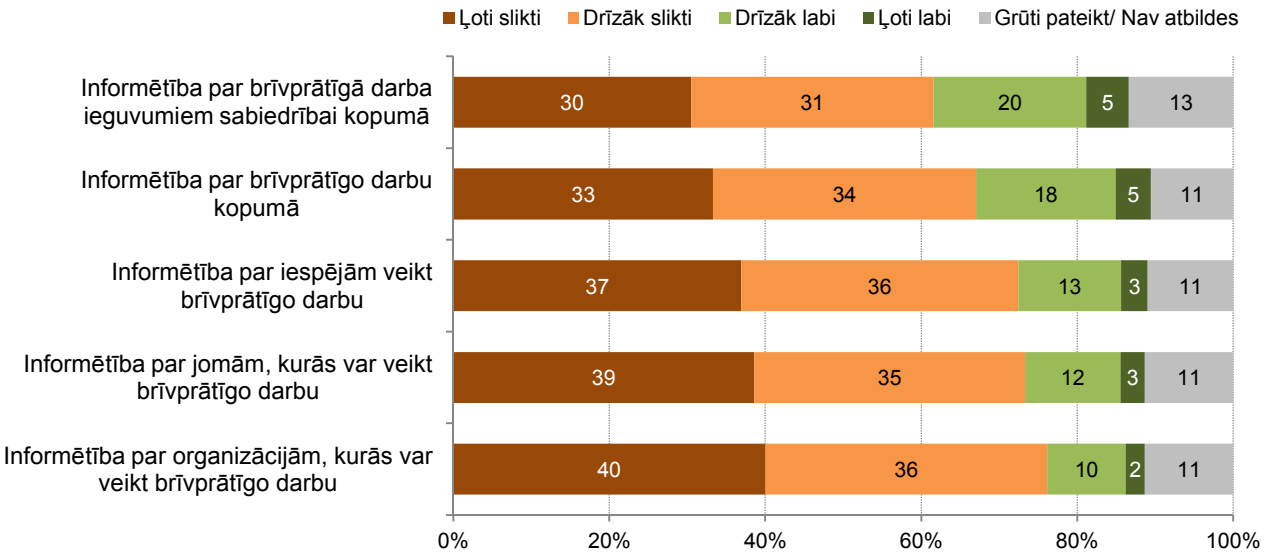

Bāze: visi respondenti, n=1005

Sociāli demogrāfiskā griezumā novērojams, ka salīdzinoši labākus savas informētības pašnovērtējumu sniedz:

- 15-24 gadīgie;
- latvieši;
- publiskajā sektorā strādājošie;
- skolēni un studenti;
- Vidzemē un Zemgalē dzīvojošie.

Savukārt kritiskāk savu informētību par brīvprātīgo darbu vērtē:

- 25-34 gadīgie;
- cittautību respondenti;
- privātajā sektorā strādājošie;
- Rīgā dzīvojošie.

Citās sociāli demogrāfiskajās grupās nav novērojamas statistiski būtiskas datu atšķirības – detalizēts pārskats attēlos sniegts nākamajās ziņojuma lapaspusēs.

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par brīvprātīgo darbu kopumā (%)

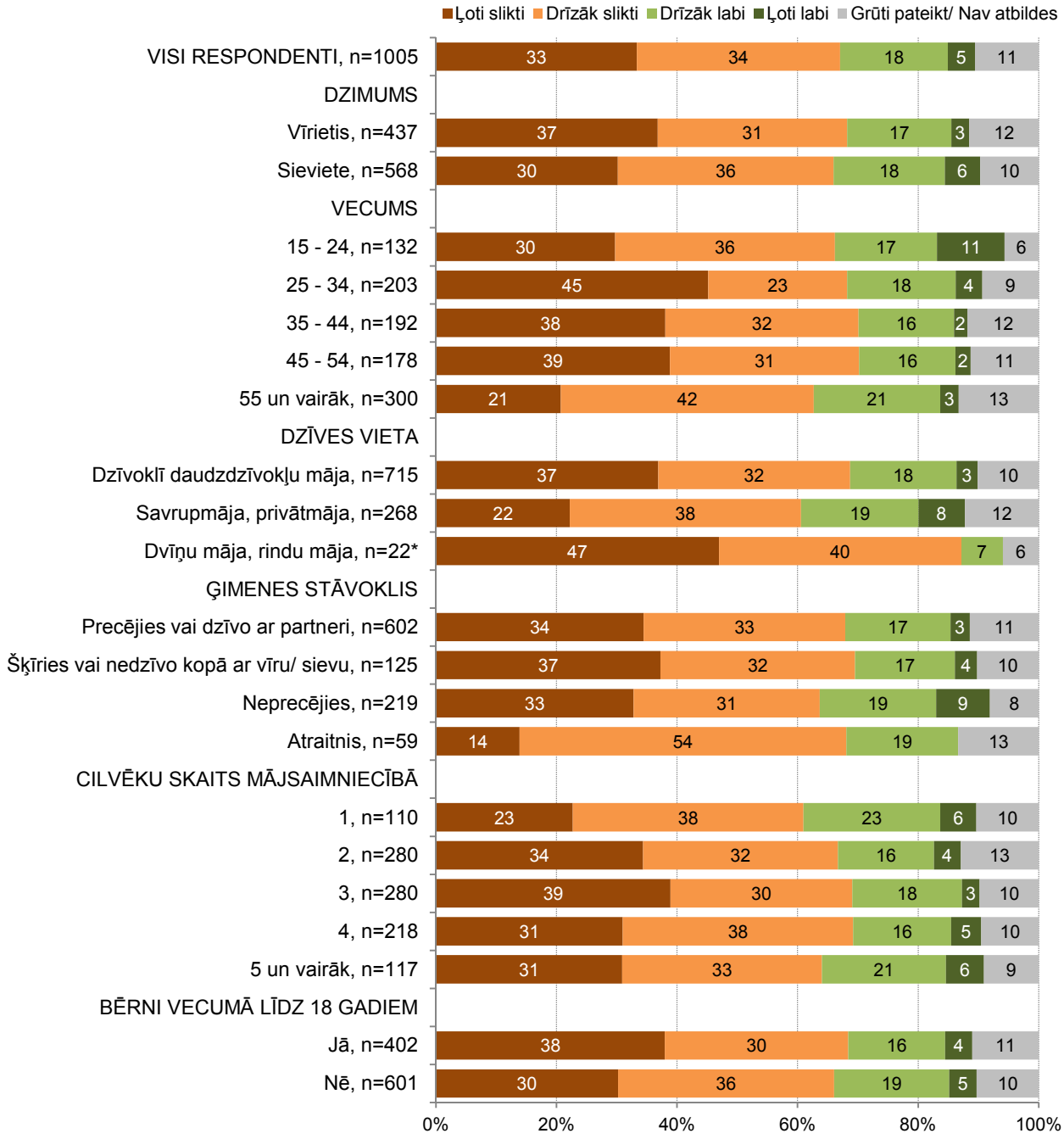

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par brīvprātīgo darbu kopumā (%)

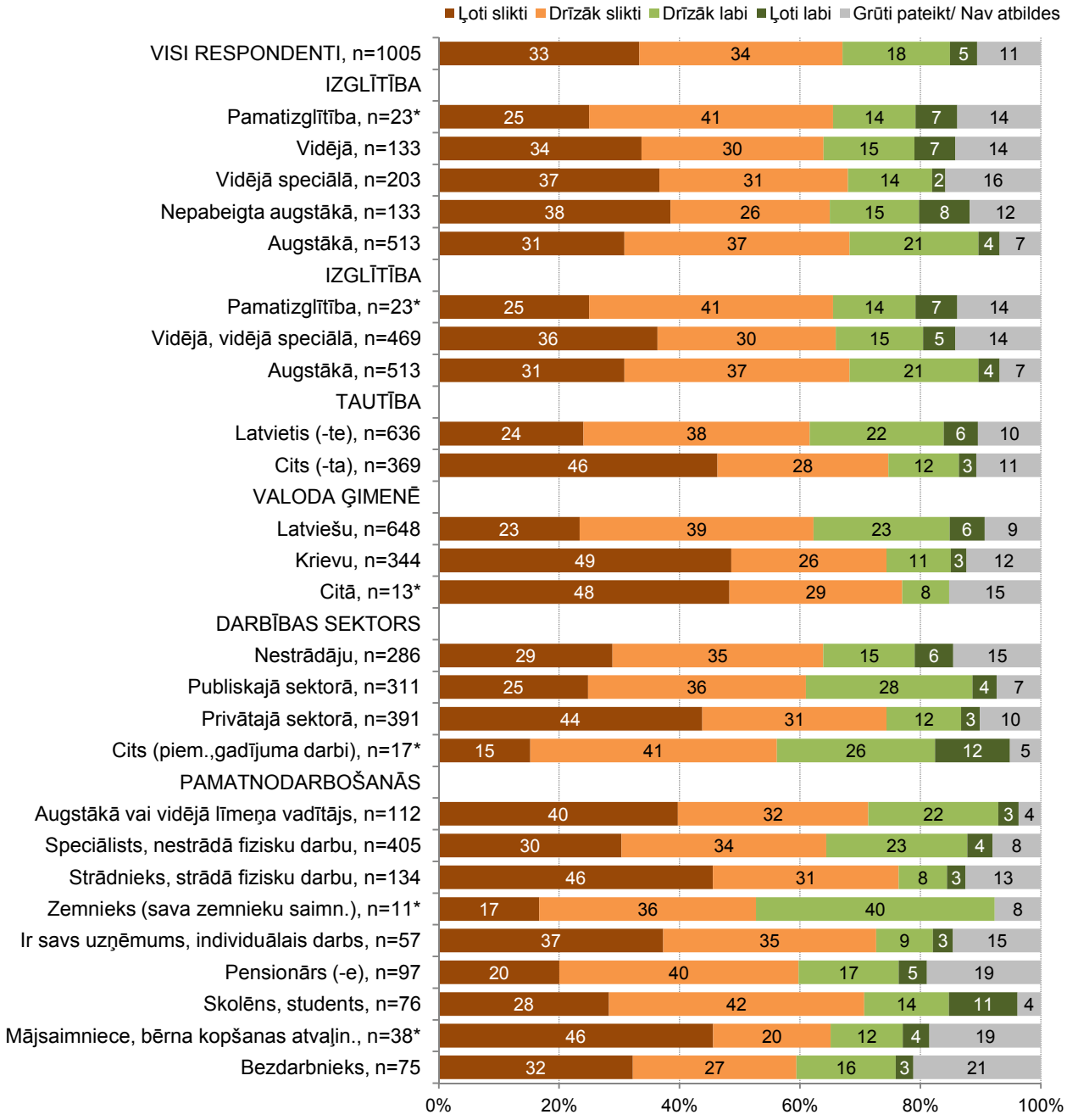

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par brīvprātīgo darbu kopumā (%)

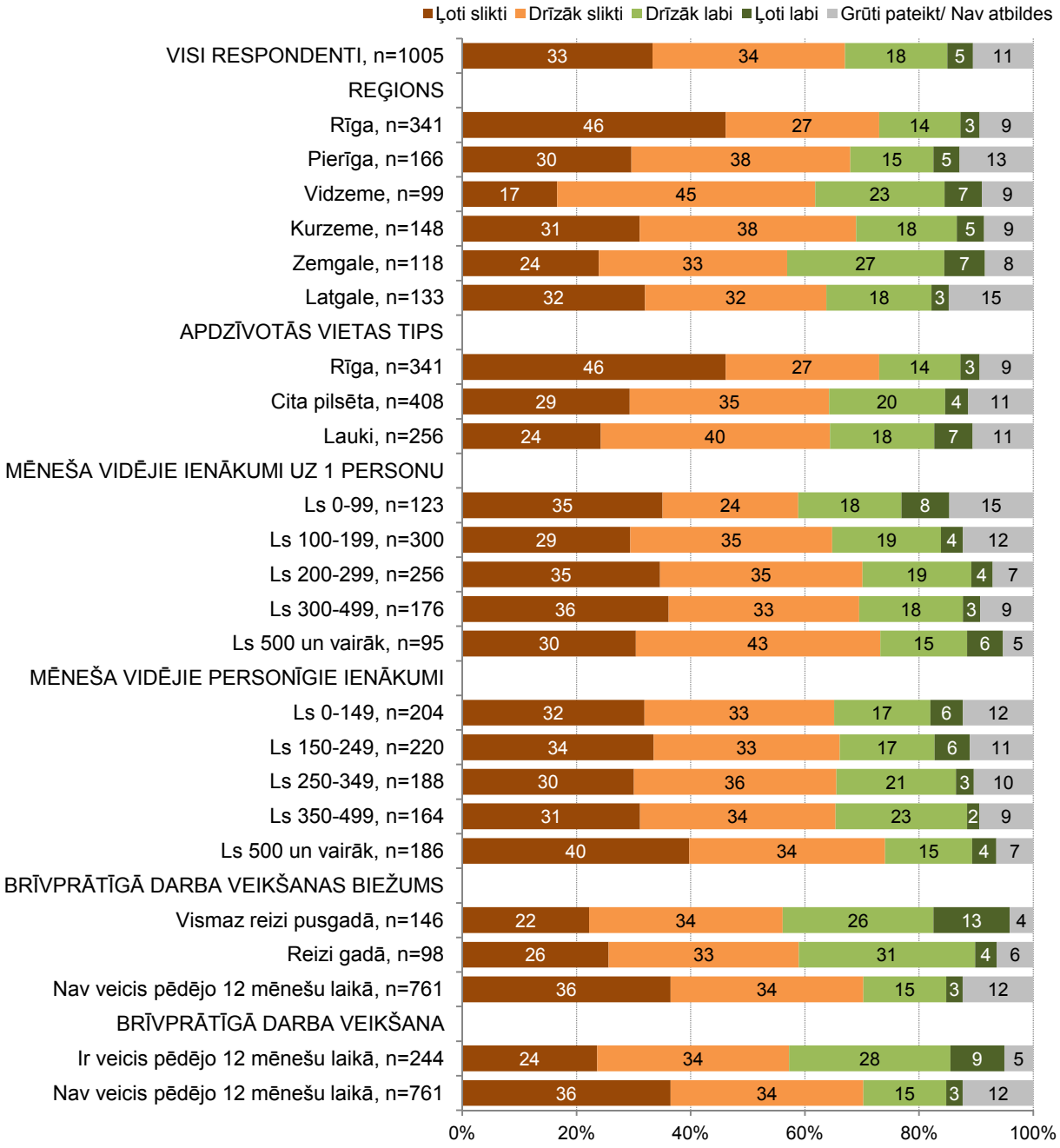

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par iespējām veikt brīvprātīgo darbu (%)

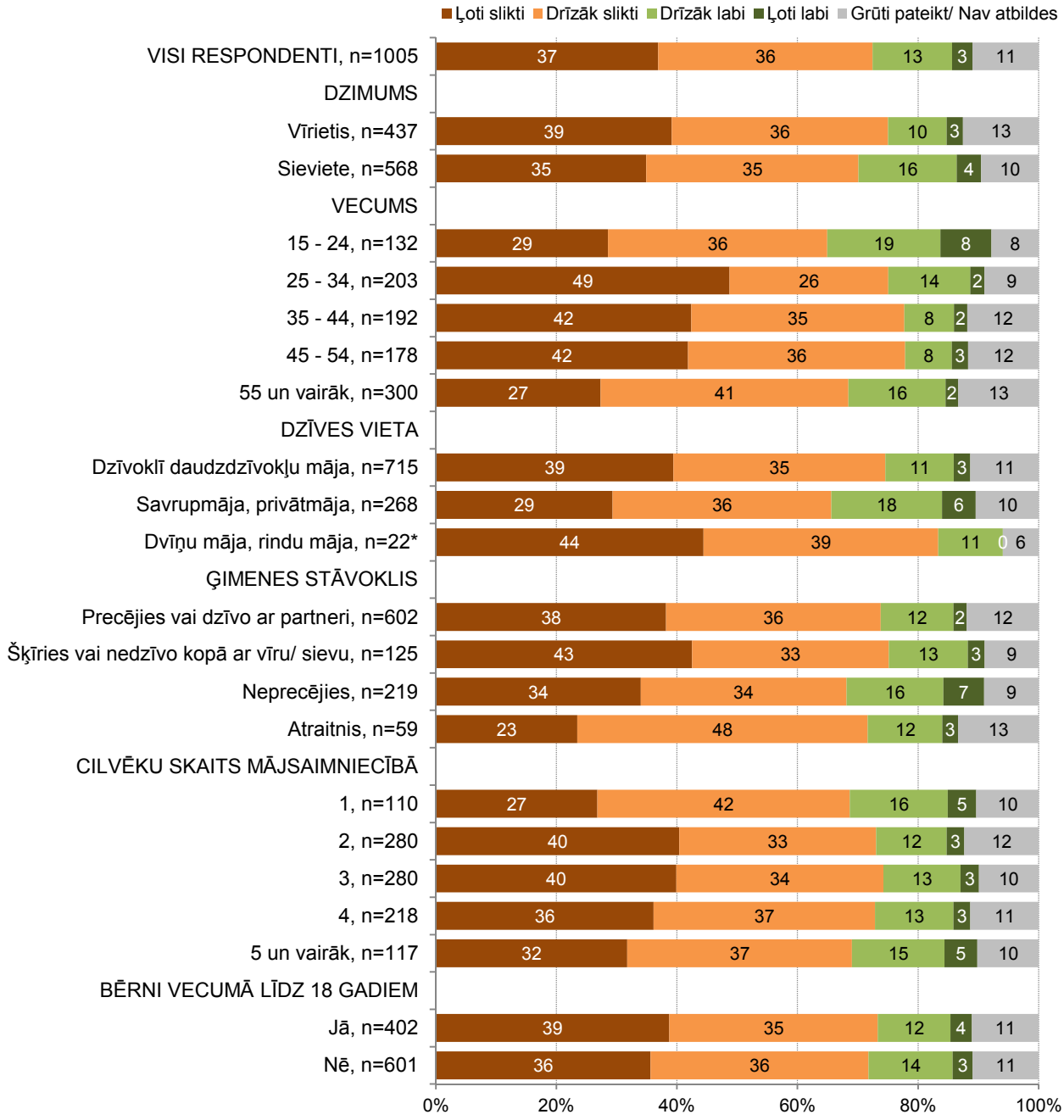

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par iespējām veikt brīvprātīgo darbu (%)

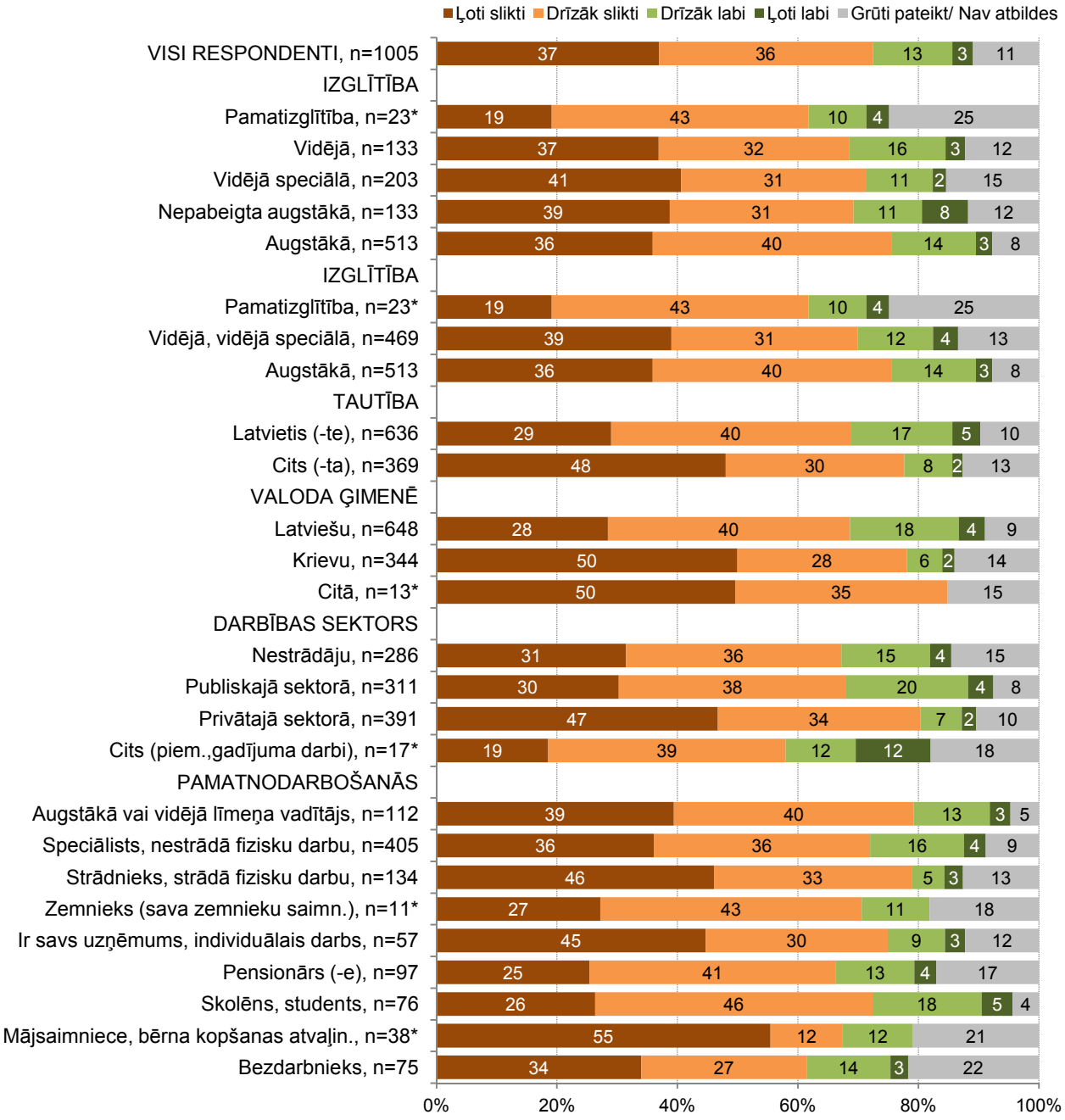

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par iespējām veikt brīvprātīgo darbu (%)

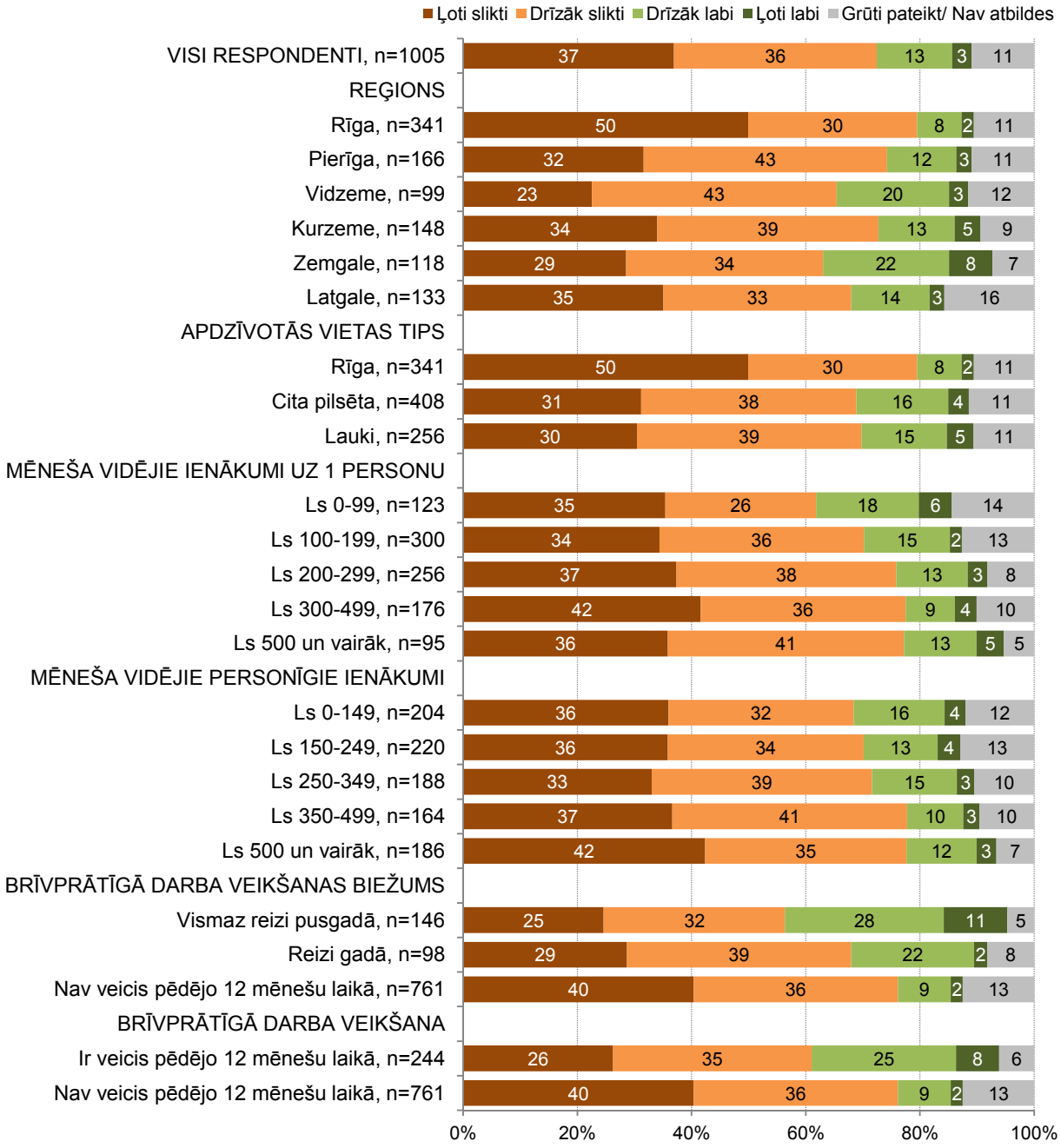

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par jomām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu (%)

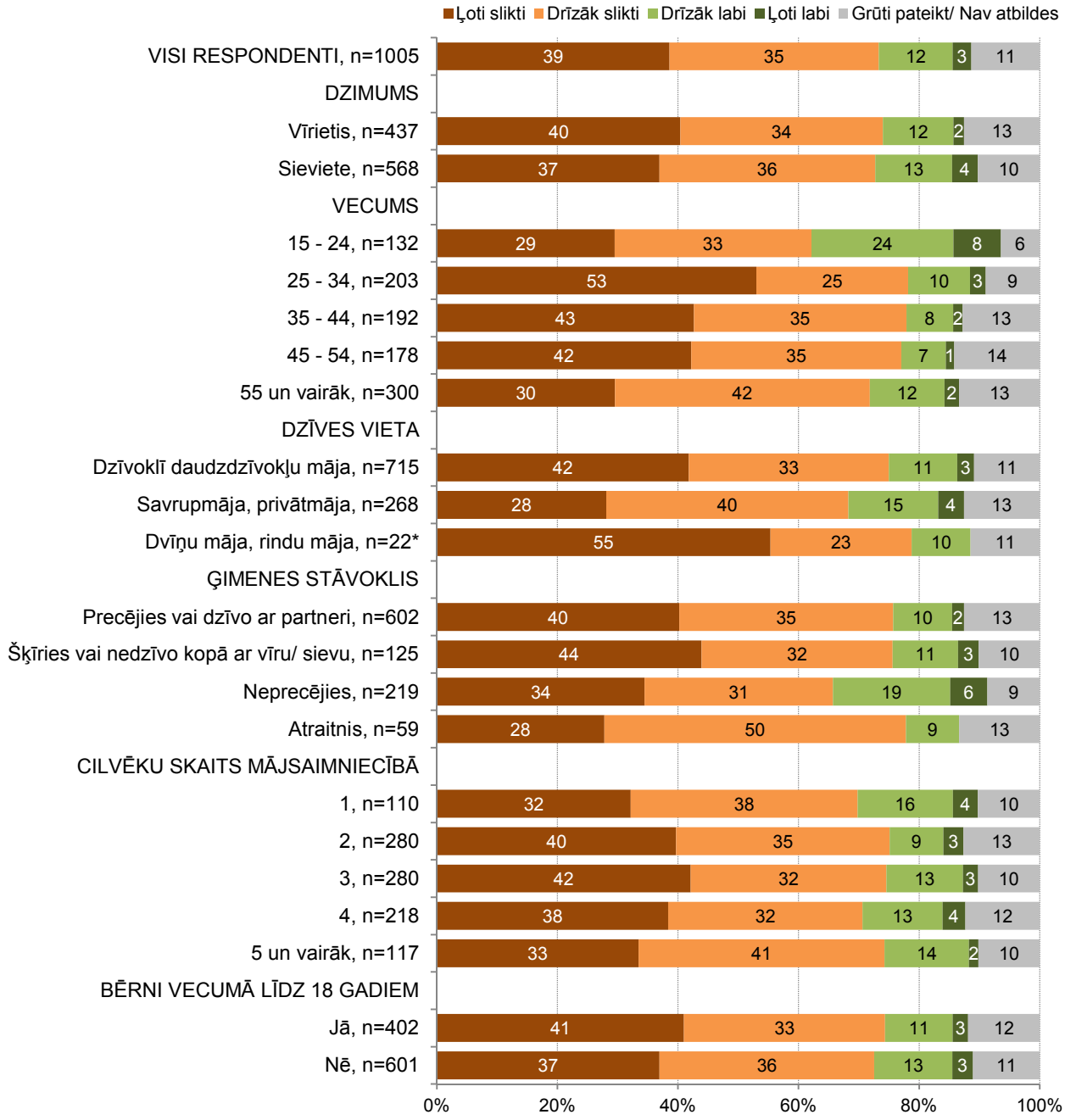

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par jomām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu (%)

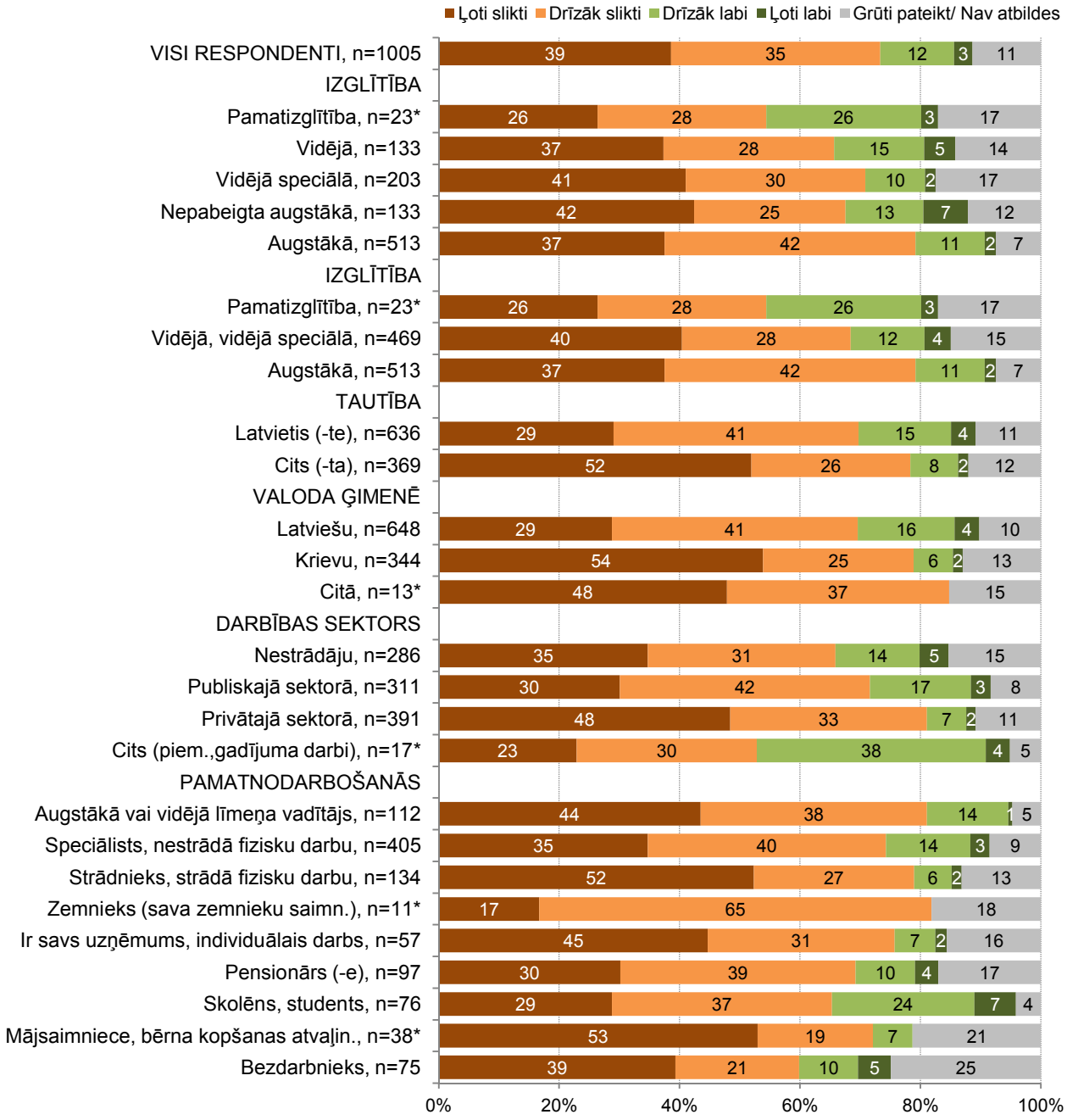

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par jomām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu (%)

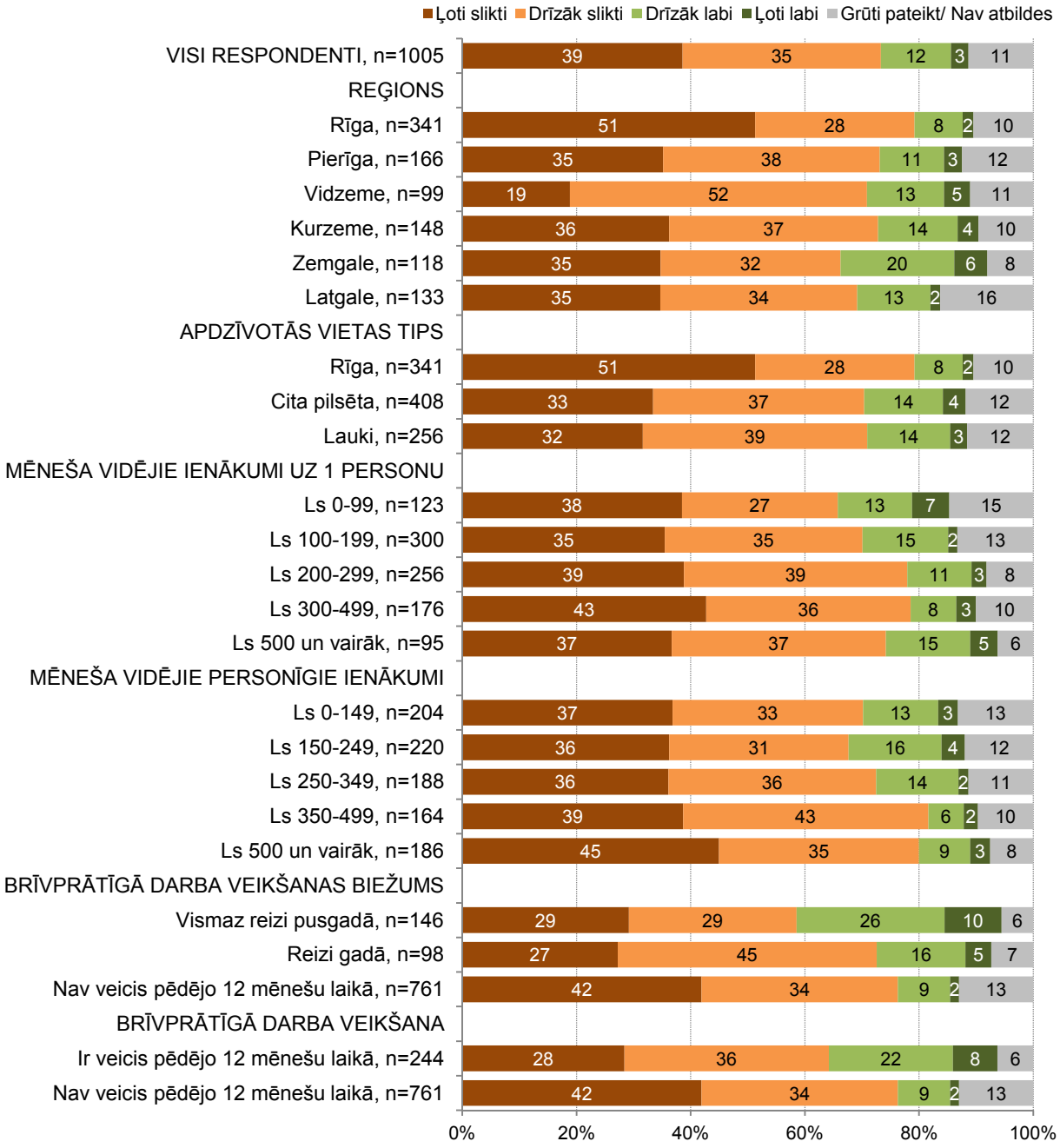

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par organizācijām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu (%)

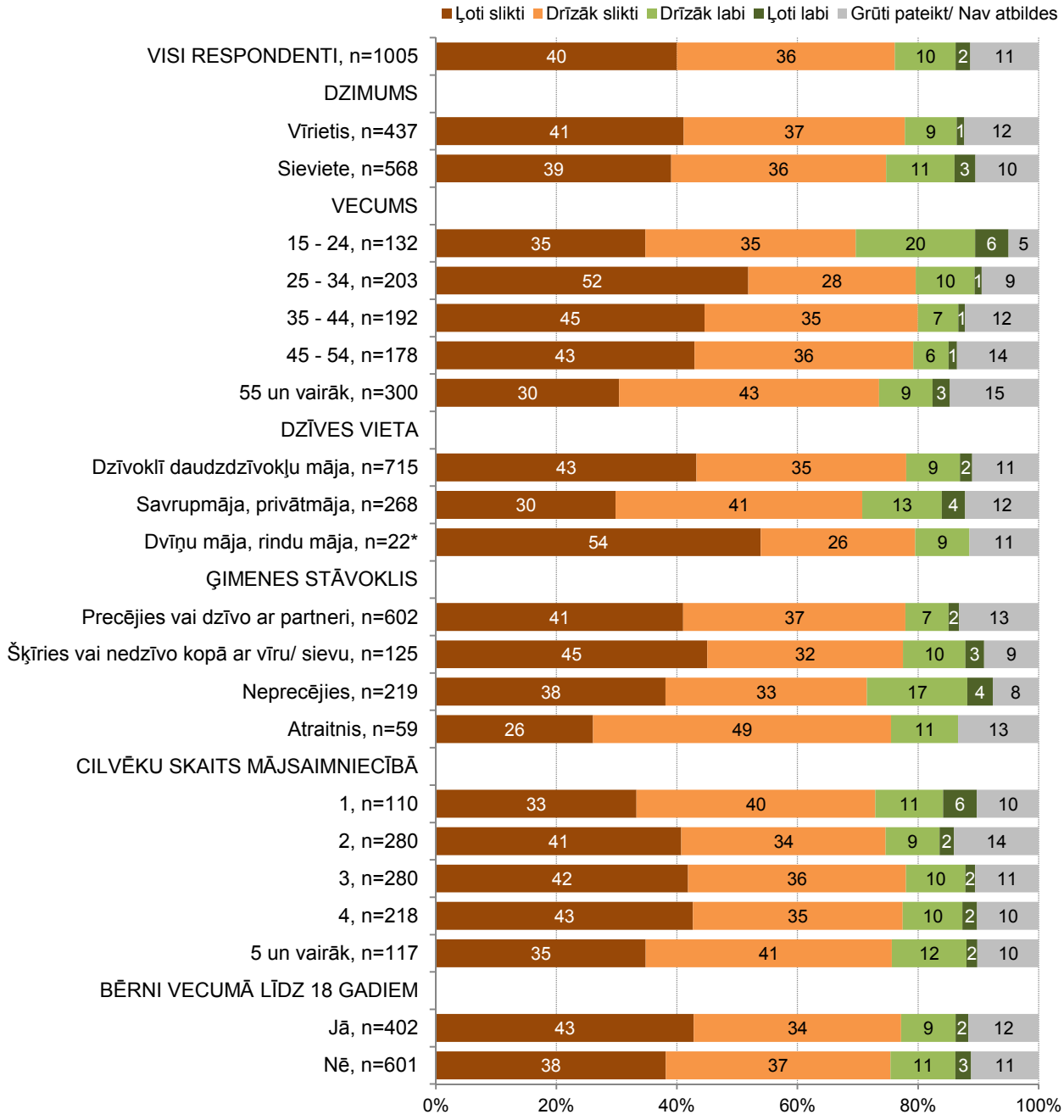

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par organizācijām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu (%)

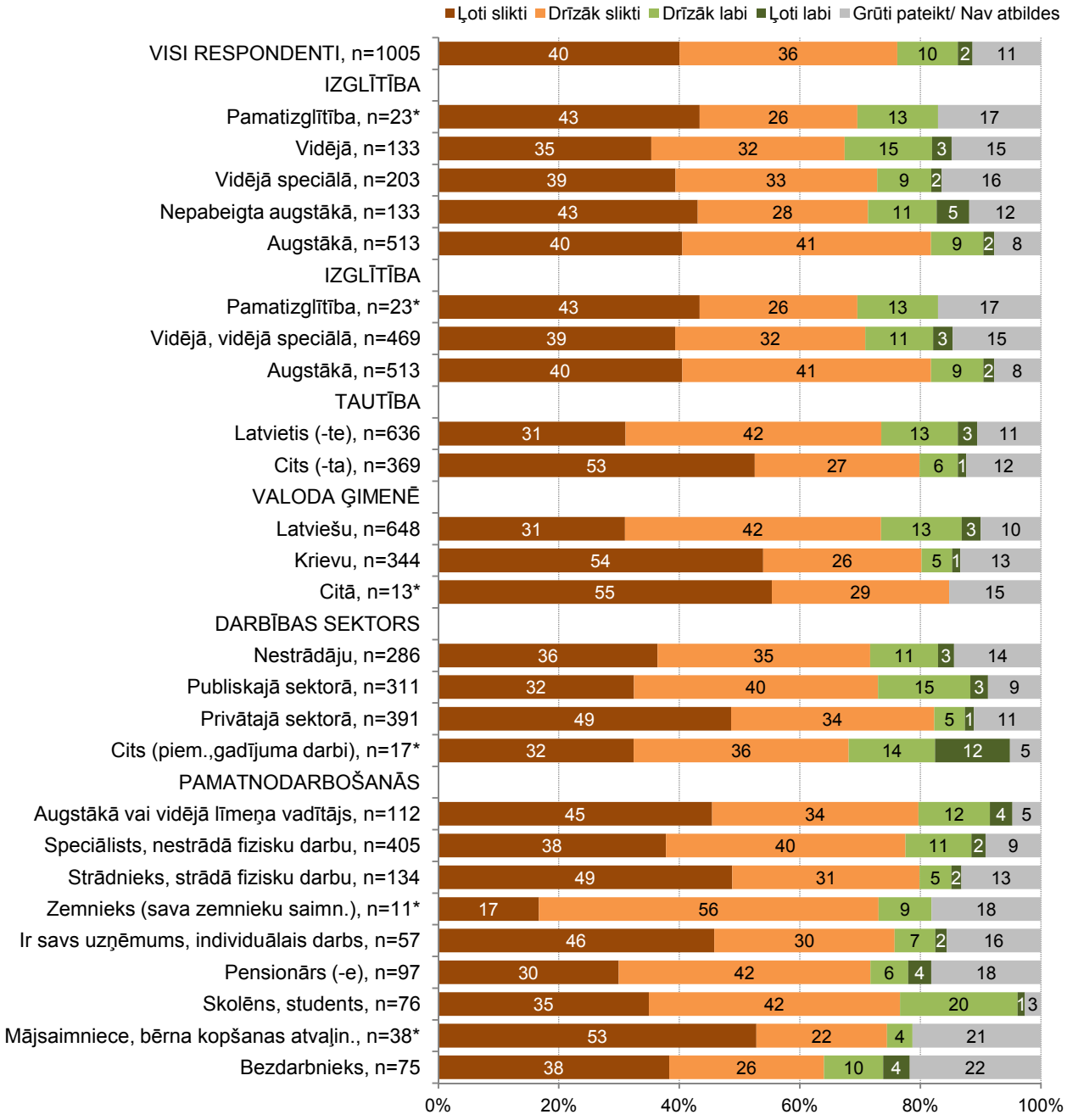

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par organizācijām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu (%)

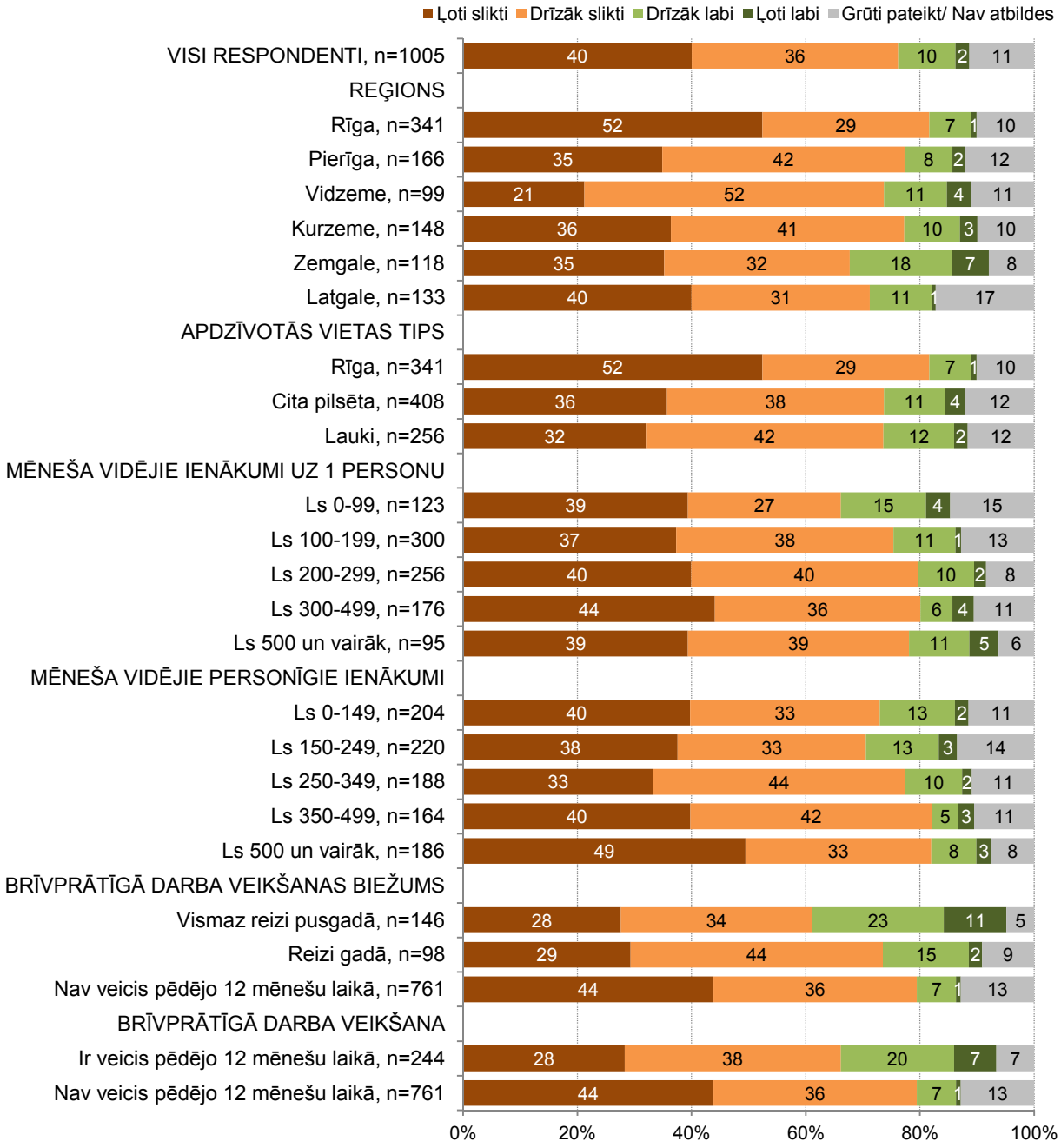

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par brīvprātīgā darba ieguvumiem sabiedrībai kopumā (%)

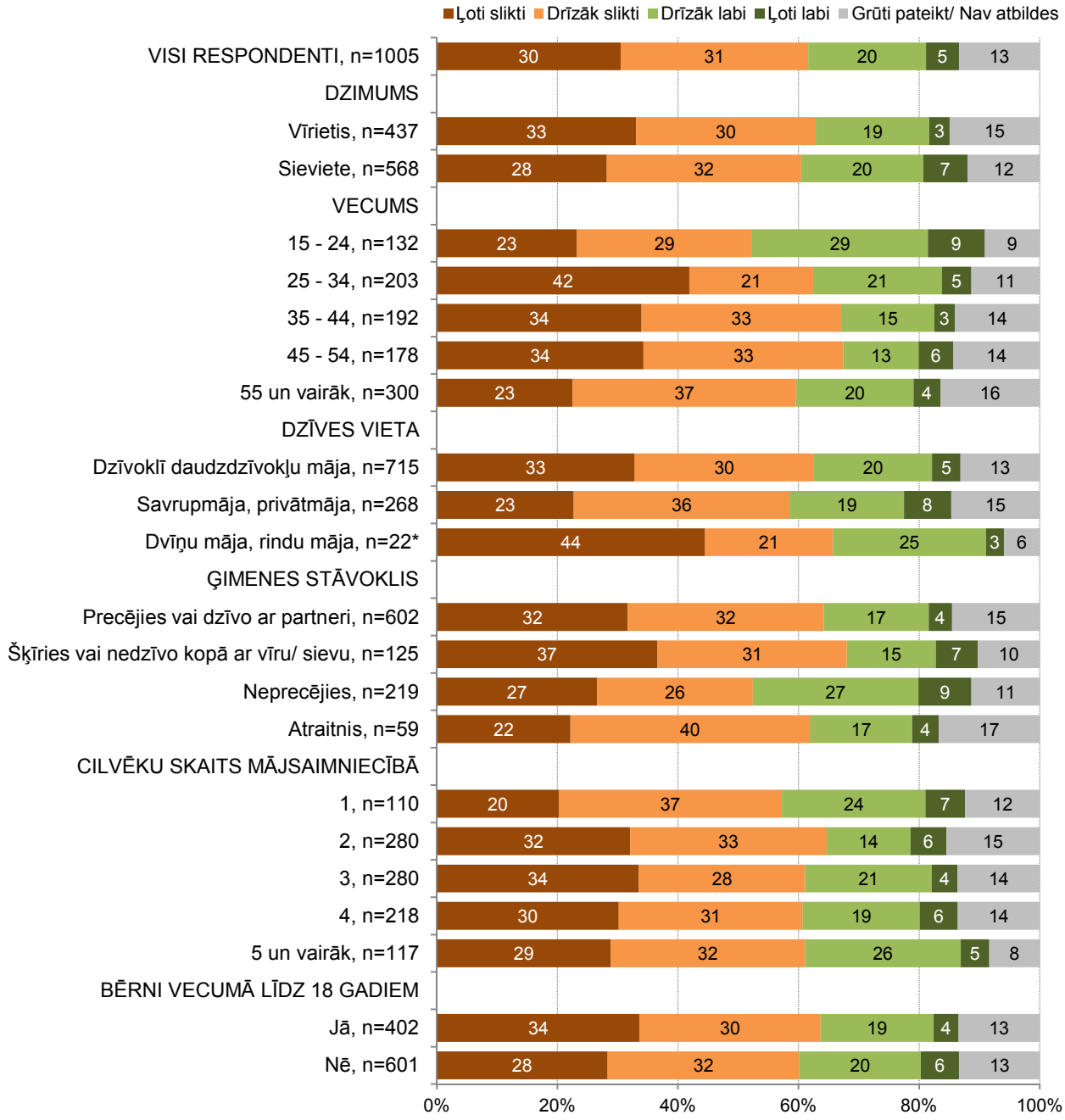

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par brīvprātīgā darba ieguvumiem sabiedrībai kopumā (%)

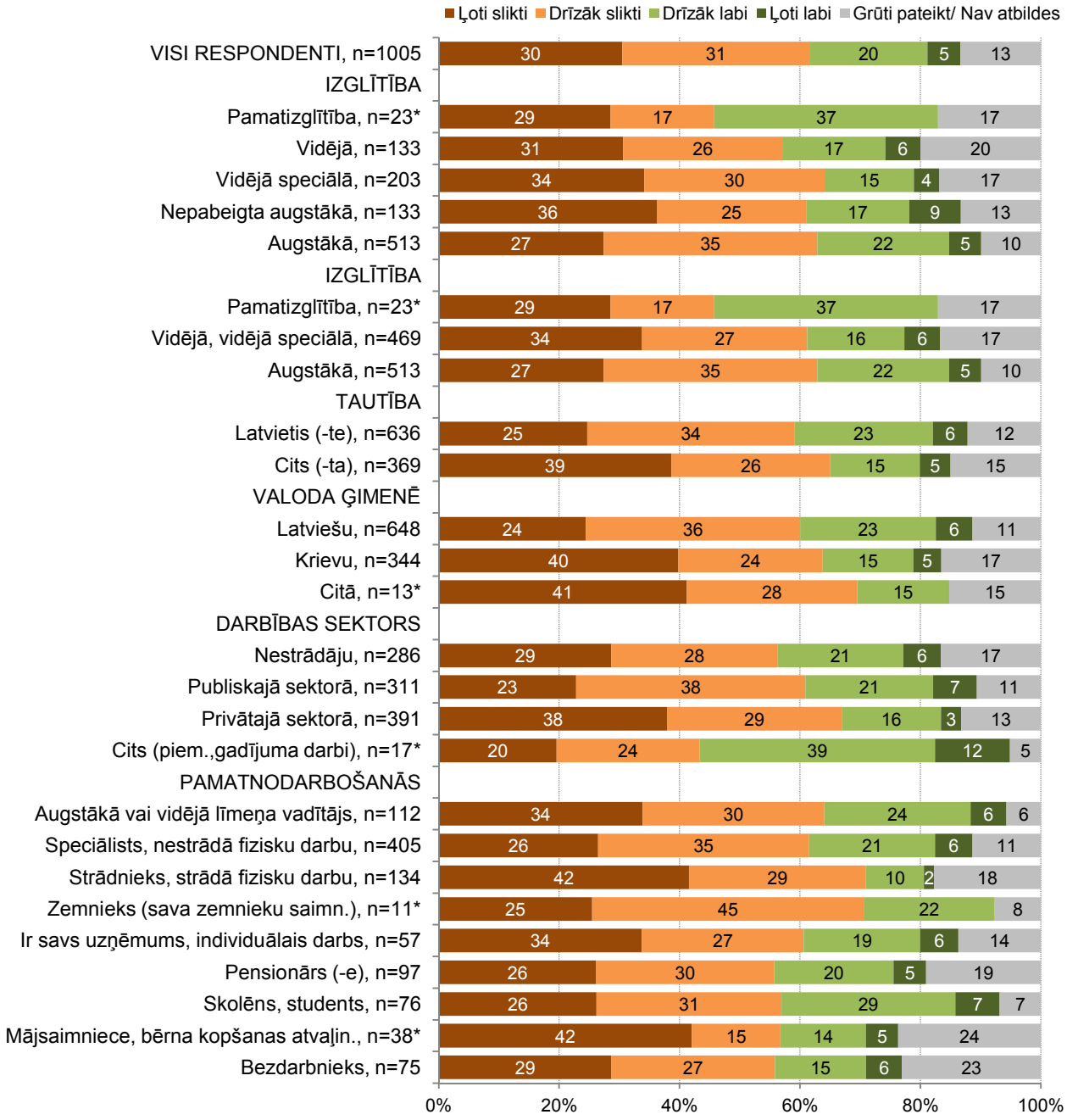

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!
Informētība par brīvprātīgā darba ieguvumiem sabiedrībai kopumā (%)

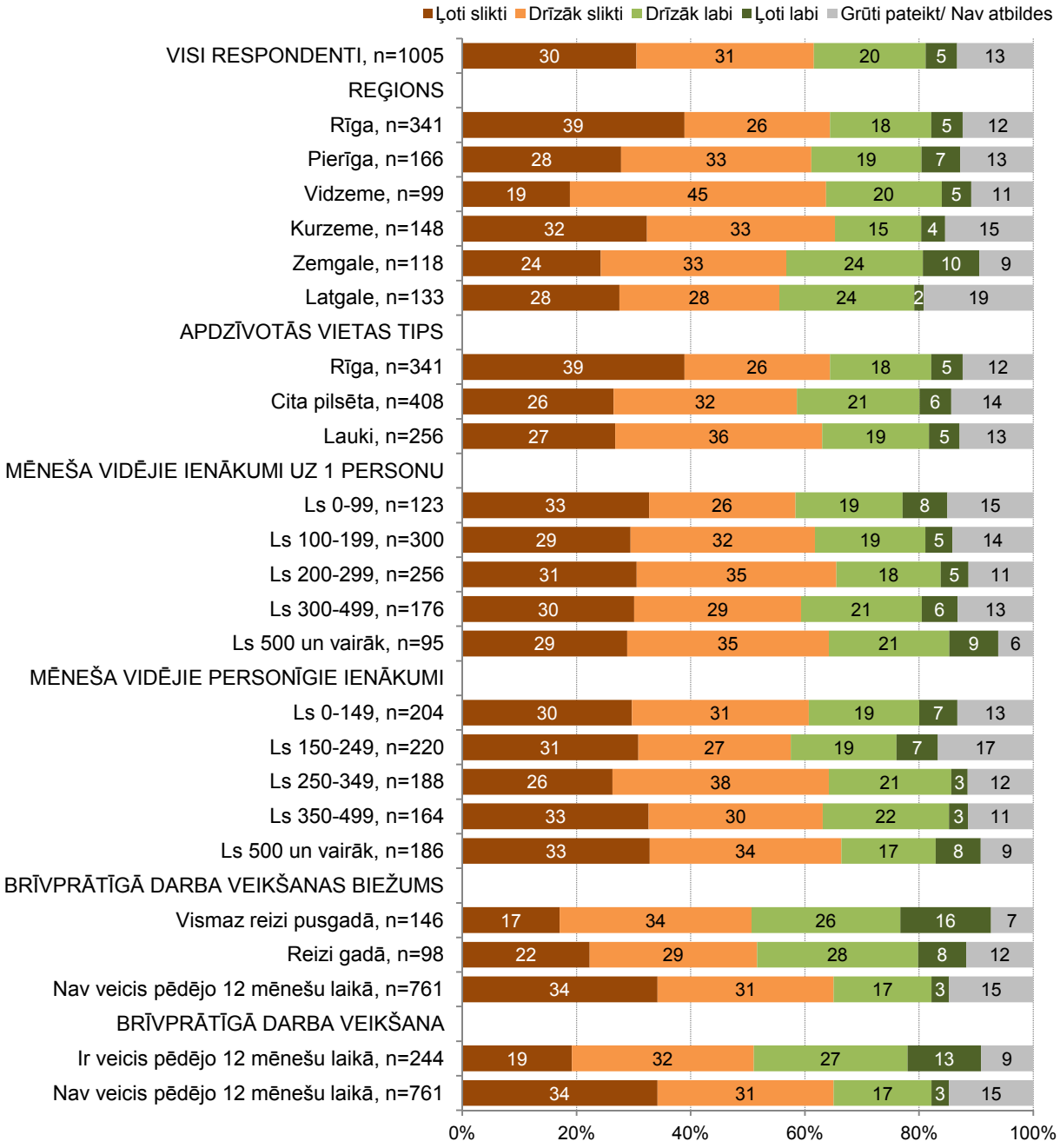

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Lai iegūtu apkopojošu rādītāju par Latvijas iedzīvotāju informētību par brīvprātīgo darbu, tika veikts datu pārrēķins, aprēķinot, cik daudz ir tādu iedzīvotāju, kuri ir labi informēti par visiem pieciem anketā iekļautajiem aspektiem, cik par četriem no pieciem, cik – trim no pieciem utt. Datu pārrēķins liecina, ka par ļoti labi informētiem uzskatāmi ne vairāk kā 12% - tik liels ir to īpatsvars, kuri ir labi informēti par vismaz četriem no pieciem anketā iekļautajiem vērtējuma aspektiem. Savukārt kopumā 68% Latvijas iedzīvotāju ir slikti vai nav nemaz informēti par visiem anketā iekļautajiem brīvprātīgā darba aspektiem.

Datu pārrēķins: Cik liels ir to respondentu īpatsvars, kuri snieguši atbildes 'ļoti labi' vai 'drīzāk labi' par visām piecām anketā iekļautajām kategorijām, par četrām, par trim, divām, vienu un cik tādu, kuri par nevienu? (%)

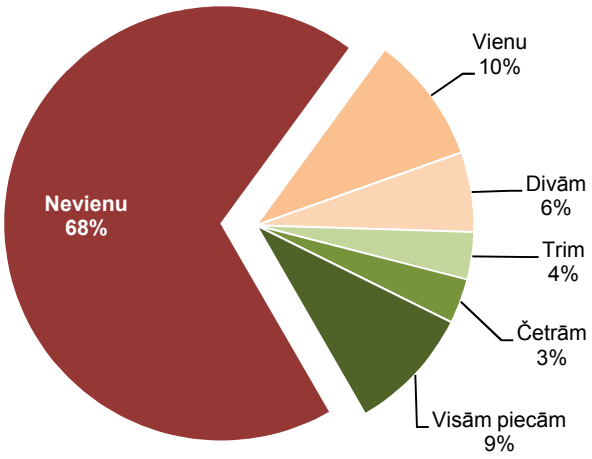

Bāze: visi respondenti, n=1005

Tādu, kurus varētu uzskatīt par ļoti labi informētiem (kuri snieguši izteikti pozitīvu informētības pašnovērtējumu par četrām vai piecām no anketā iekļautajām vērtējuma kategorijām), salīdzinoši vairāk ir šādās sociāli demogrāfiskajās grupās:

- 15-24 gadīgie (24%);
- tie, kuri dzīvo viena cilvēka mājsaimniecībā (18%);
- vidējo (17%) vai nepabeigtu augstāko izglītību (16%) ieguvušie;
- latvieši (17%);
- publiskajā sektorā strādājošie (17%);
- skolēni un studenti (18%);
- Zemgalē dzīvojošie (25%);
- tie, kuru mājsaimniecības ienākumi nepārsniedz 99 latus uz vienu ģimenes locekli mēnesī (18%).

Savukārt tādu, kuri ir slikti vai nav nemaz informēti ne par vienu no piecām anketā iekļautajām mērījumu kategorijām, salīdzinoši vairāk ir šādās mērķa grupās:

- vīrieši (72%);
- 35-44 (76%) un 45-54 (75%) gadīgie;
- tie, kuri dzīvo divu cilvēku mājsaimniecībā (74%);
- vidējo speciālo izglītību ieguvušie (77%);

- tie, kuri ikdienā ģimenē runā krievu valodā (76%);
- privātajā sektorā strādājošie (76%);
- strādnieki, fiziska darba veicēji (85%), individuālā darba veicēji un tie, kuriem ir savs uzņēmums (74%), kā arī bezdarbnieki (75%);
- Kurzemē (74%) un Rīgā (72%) dzīvojošie.

Datu pārrēķins: Cik liels ir to respondentu īpatsvars, kuri snieguši atbildes 'ļoti labi' vai 'drīzāk labi' par visām piecām anketā iekļautajām kategorijām, par četrām, par trim, divām, vienu un cik tādu, kuri par nevienu? (%)

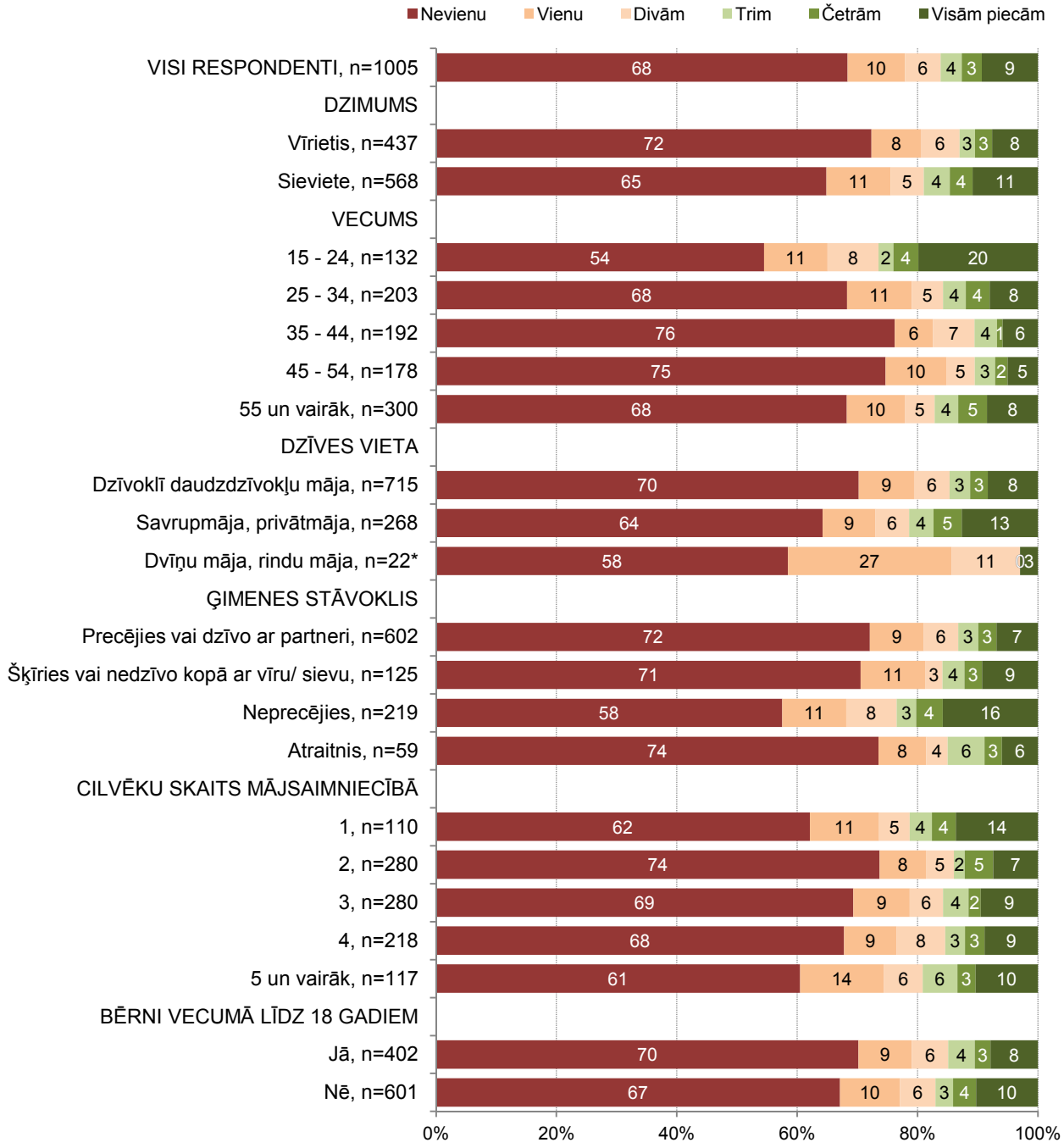

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Datu pārrēķins: Cik liels ir to respondentu īpatsvars, kuri snieguši atbildes 'ļoti labi' vai 'drīzāk labi' par visām piecām anketā iekļautajām kategorijām, par četrām, par trim, divām, vienu un cik tādu, kuri par nevienu? (%)

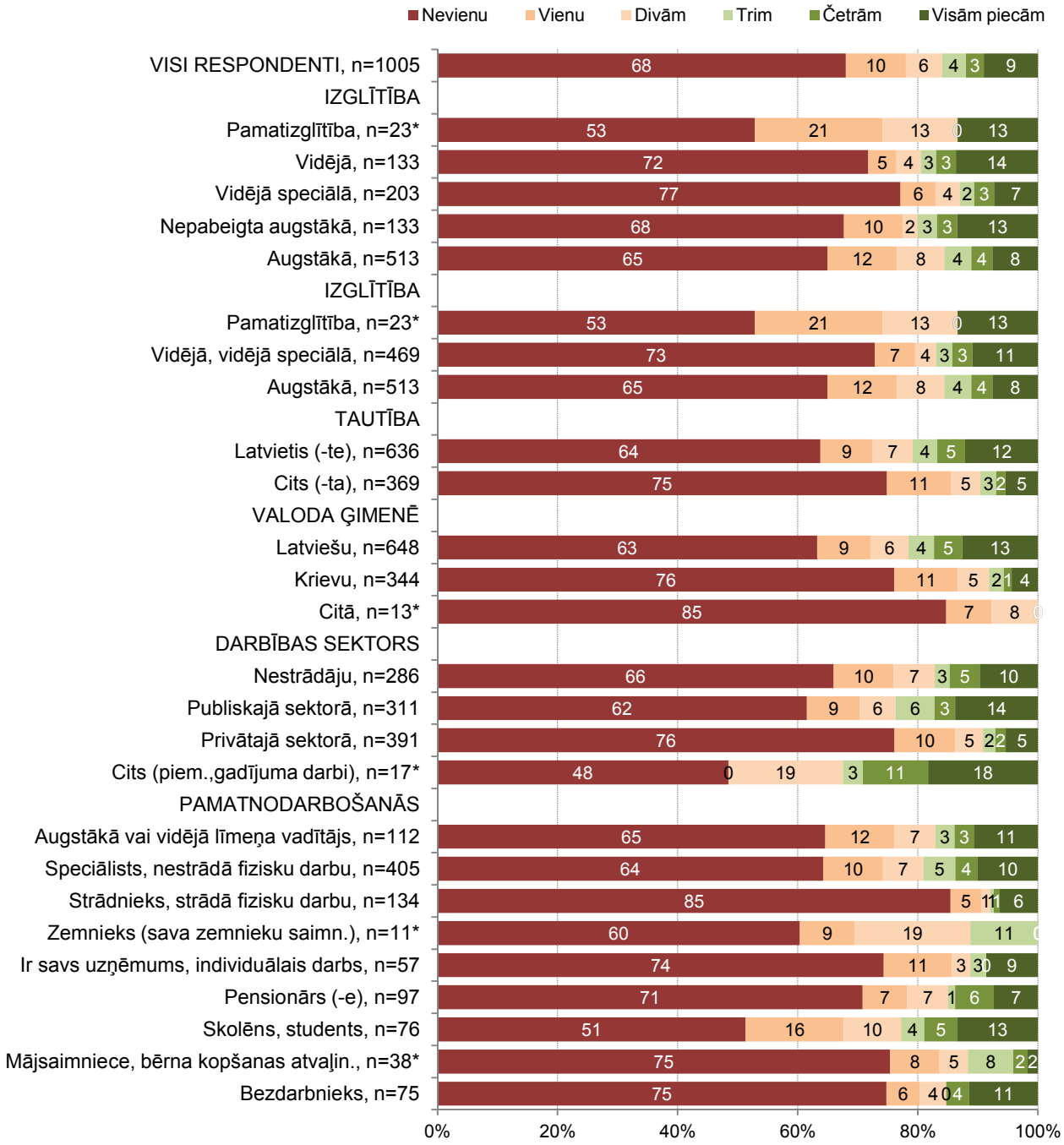

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Datu pārrēķins: Cik liels ir to respondentu īpatsvars, kuri snieguši atbildes 'ļoti labi' vai 'drīzāk labi' par visām piecām anketā iekļautajām kategorijām, par četrām, par trim, divām, vienu un cik tādu, kuri par nevienu? (%)

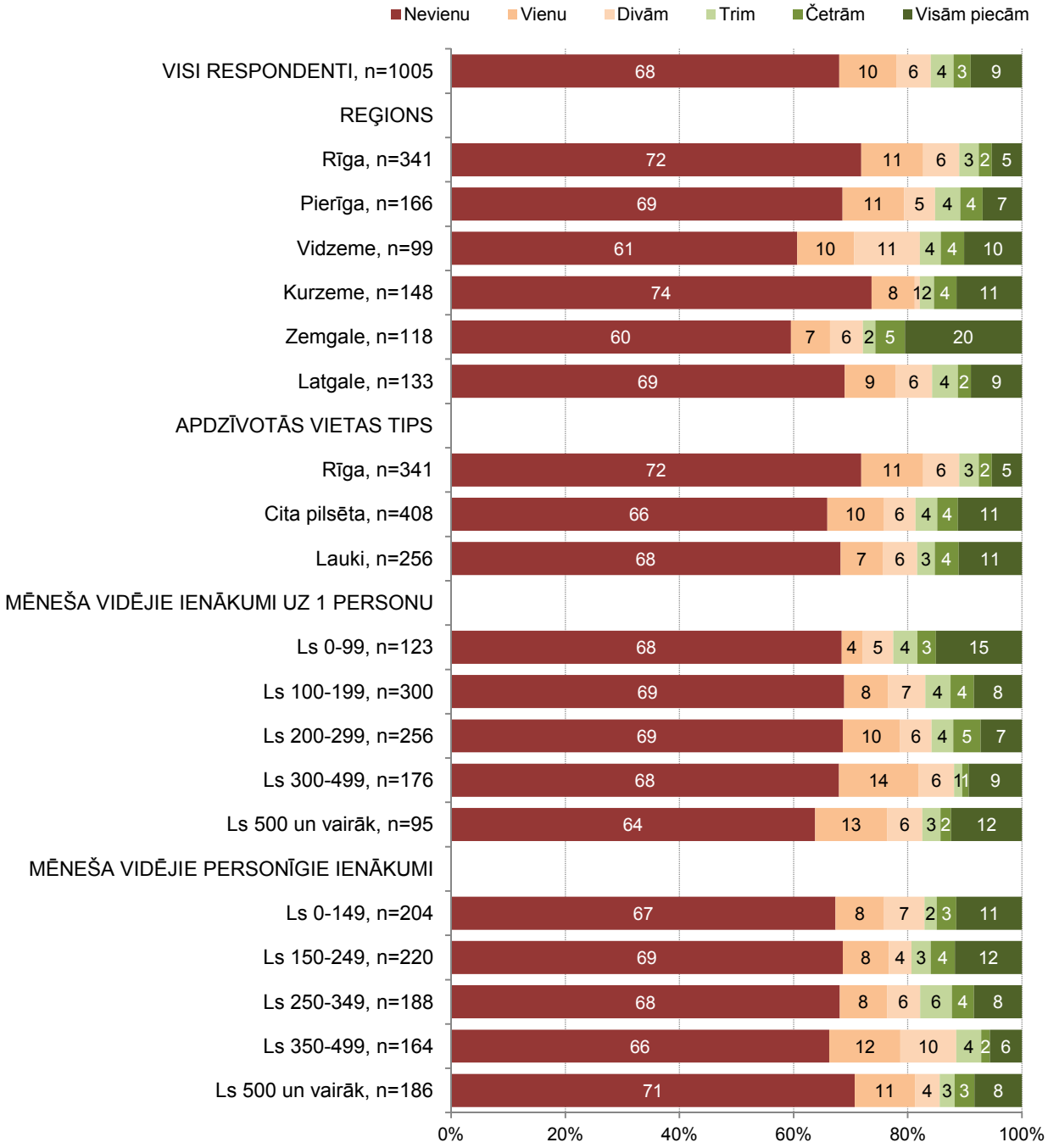

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

„Es uzskatu, ka informācijas ir pietiekami. Varbūt visām pusēm, kas strādā ar šo jautājumu, būtu vairāk nepieciešams sadarboties, it īpaši, ja pasākumi pārklājas. Ja būtu iespēja veidot to navigāciju, ka informācija nonāk pie dažādām auditorijām un viņiem tiek skaidri norādīti centrālie avoti, kur var atrast visus pārējos avotus, kas runā par brīvprātīgo darbu. Tas varētu vairāk palīdzēt jauniešiem orientēties informācijā un vismaz sistematizēt to, kā meklēt informāciju un kur un kas ir atrodams atbilstoši interesēm.”

„Varbūt pašiem iedzīvotājiem arī nav īsti saprašanas, kas tad īsti ir brīvprātīgais darbs. Varbūt viņiem vienkārši neatliek laika tam vai nesaredz jēgu tam brīvprātīgajam darbam un tam, ko tas brīvprātīgais darbs var dot.”

„Cik esam runājuši ar jauniešiem, viņi vienmēr saka, ka viņiem tā informācija nav pieejama. Problēma, ar ko mēs saskaramies ir tā, ka ir ļoti daudz informācijas avotu un jaunieši nespēj orientēties.”

„It kā informācija šobrīd ir, bet - vai tā uzrunā visu mērķauditoriju un vai sasniedz visus? Šobrīd brīvprātīgais darbs tiek popularizēts jauniešiem, līdz ar to citām sabiedrības grupām – pieaugušajiem, senioriem, profesionāļiem - liekas, ka uz viņiem tas neattiecas, jo ir šis lielais uzsvars uz jauniešiem. Vajadzētu uzrunāt šīs citas grupas un piedāvāt dažādāku to brīvprātīgo darbu. Varbūt piedāvāt iespēju ģimenēm ar bērniem iesaistīties un vecākiem cilvēkiem.”

4. ĒRTĀKIE INFORMĀCIJAS IEGUVES KANĀLI

Visbiežāk kā ērtākais informācijas kanāls Latvijas iedzīvotāju vidū identificēta televīzija – to kā ērtāko minējuši kopumā 57% aptaujāto. Tāpat kā ērti informācijas avoti par brīvprātīgo darbu tiek nosaukti arī interneta meklētāji un sociālie tīkli (attiecīgi – 48% un 41%). Savukārt vēl 1/3 Latvijas iedzīvotāju par sev ērtiem informācijas kanāliem atzīst laikrakstus un radio. Pārējo anketā iekļauto informācijas kanālu minēšanas biežums nepārsniedz 25%, tomēr jāpiebilst, ka arī tie informācijas kanāli, kurus kā ērtus norāda 1/4 aptaujāto (draugi, radi, paziņas, brīvprātīgā darba datu bāzes, bukleti un drukātie informatīvie materiāli), uzskatāmi par efektīviem konkrētās mērķa grupās.

Kādos informācijas kanālos Jums ir/ būtu visērtāk iegūt informāciju par brīvprātīgo darbu? (%)

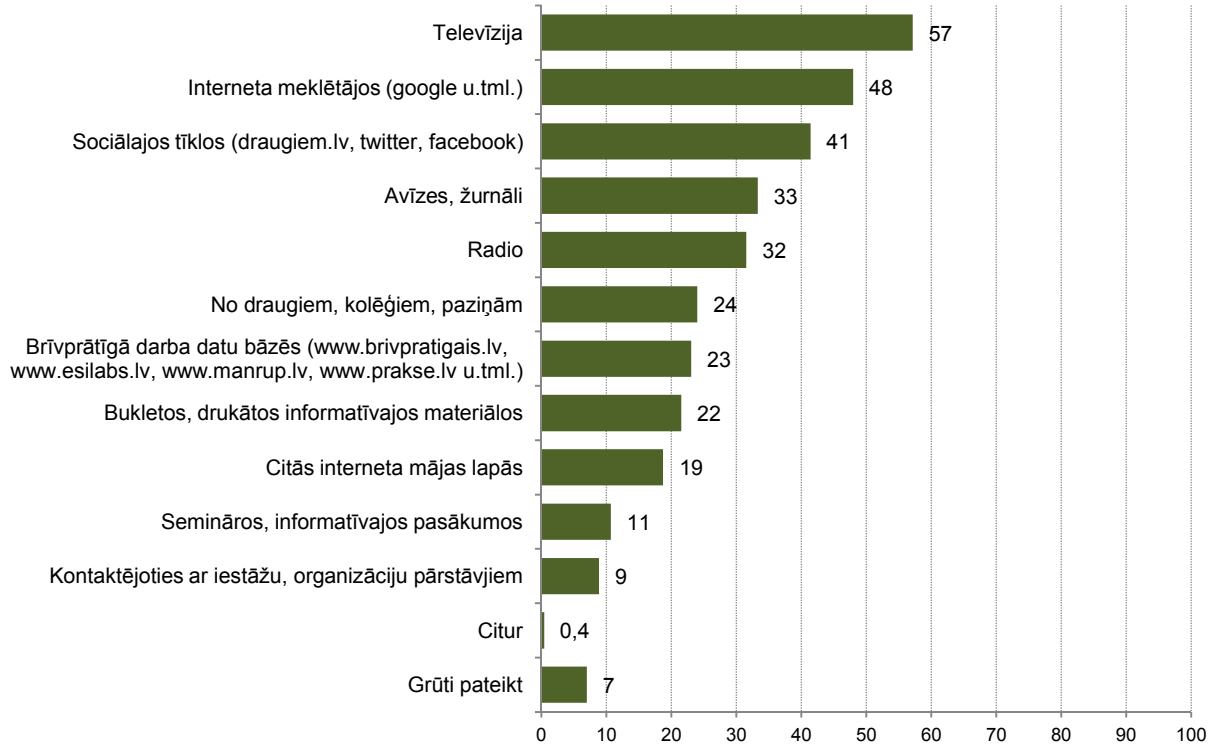

Bāze: visi respondenti, n=1005

Sociāli demogrāfisko griezumā novērojams, ka 15-24 gadīgo jauniešu vidū ievērojami retāk kā izlasē kopumā kā ērti informācijas avoti minēti televīzija un radio (attiecīgi - 43% un 25%), savukārt izteikti biežāk kā izlasē kopumā kā ērti identificēti - interneta meklētāji (60%), sociālie tīkli (58%), brīvprātīgā darba datu bāzes (35%) un draugi, kolēģi, paziņas (31%).

Novērojams arī, ka Rīgā salīdzinoši biežāk kā ērti informācijas kanāli tiek nosaukti elektroniskie mediji (internets), kamēr reģionos – tradicionālie masu mediji.

Jāpiebilst arī, ka datu analīze liecina – tie, kuri pēdējā gada laikā bija veikuši brīvprātīgo darbu, izteikti biežāk kā tie, kuri nebija iesaistījušies brīvprātīgā darba veikšanā, kā ērtus informācijas kanālus identificē visus anketā iekļautos, izņemot radio un draugus, paziņas, radiniekus.

Respondenti, kuri uzskatāmi par ļoti labi informētiem par brīvprātīgo darbu, kā sev ērtākos informācijas avotus biežāk kā citi identificējuši brīvprātīgā darba datu bāzes un seminārus, informatīvos pasākumus. Savukārt tie, kuri ir vājāk informēti, kā ērtāko informācijas avotu sev biežāk kā citi min televīziju, internetu, sociālos tīklus, kā arī draugus, paziņas un kolēģus.

Kādos informācijas kanālos Jums ir/ būtu visērtāk iegūt informāciju par brīvprātīgo darbu? (%)

Attēlots procentuālais (%) atbilžu sadalījums	VISI	Respondentu īpatsvars, kuri snieguši atbildes 'ļoti labi' vai 'drīzāk labi' par ... no anketā iekļautajām kategorijām par savu informētību par brīvprātīgo darbu					
		Nevienu	Vienu	Divām	Trim	Četrām	Visām piecām
Televīzija	57	57	67	50	49	45	57
Interneta meklētājos (google u.tml.)	48	45	51	55	49	62	56
Sociālajos tīklos (draugiem.lv, twitter, facebook)	41	41	38	47	42	31	45
Avīzes, žurnāli	33	32	36	38	32	35	38
Radio	32	32	35	36	34	12	30
No draugiem, kolēģiem, paziņām	24	22	28	32	33	35	25
Brīvprātīgā darba datu bāzēs	23	17	26	28	45	36	49
Bukletos, drukātos informatīvajos materiālos	22	21	21	22	22	20	29
Citās interneta mājas lapās	19	19	22	15	17	7	22
Semināros, informatīvajos pasākumos	11	6	12	7	28	30	32
Kontaktējoties ar iestāžu, organizāciju pārstāvjiem	9	6	7	9	16	19	27
Attēlotas novirzes mērķa grupās no datiem pētījuma izlasē kopumā	VISI	Nevienu	Vienu	Divām	Trim	Četrām	Visām piecām
Televīzija	57	0	10	-7	-8	-12	0
Interneta meklētājos (google u.tml.)	48	-3	3	7	1	15	8
Sociālajos tīklos (draugiem.lv, twitter, facebook)	41	0	-4	6	1	-10	4
Avīzes, žurnāli	33	-2	3	5	-1	2	5
Radio	32	0	3	5	2	-20	-1
No draugiem, kolēģiem, paziņām	24	-2	4	8	9	11	1
Brīvprātīgā darba datu bāzēs	23	-6	3	5	22	13	26
Bukletos, drukātos informatīvajos materiālos	22	-1	-1	1	0	-1	8
Citās interneta mājas lapās	19	0	4	-4	-2	-11	4
Semināros, informatīvajos pasākumos	11	-5	2	-4	18	19	21
Kontaktējoties ar iestāžu, organizāciju pārstāvjiem	9	-3	-2	0	8	10	18
Kopā, respondentu skaits:	*1005*	*686*	*95*	*59*	*38*	*35*	*92*

Piezīme:

Sarkanā krāsā iekrāsoti dati tiem informācijas avotiem, kuri konkrētajā mērķa grupā minēti izteikti biežāk kā izlasē kopumā.

Dzeltenā krāsā iekrāsoti dati tiem informācijas avotiem, kuri konkrētajā mērķa grupā minēti izteikti retāk kā izlasē kopumā.

Bāze: visi respondenti un respondenti konkrētajās mērķa grupās, skaitu (n=) skatīt tabulā

Piemērs: Tie, kuri bija snieguši atbildes "ļoti labi" vai "drīzāk labi" par divām no anketā iekļautajām kategorijām, par 7% retāk kā respondenti izlasē kopumā min televīziju kā sev ērtu informācijas avotu (57%-7%=50%), savukārt par 7% biežāk kā izlasē kopumā norāda interneta meklētājus (48%+7%=55%).

„Internetā ir pietiekami daudz informācijas. Protams, vienmēr var vēlēties vairāk, bet lieta tāda, lai aptvertu visus sabiedrības slāņus, jo mēs gribētu, lai visi iesaistās brīvprātīgajā darbā, tad vajadzētu domāt par citiem informēšanas veidiem, jo ne visi izmanto internetu, ne visiem tas ir pieejams. Varbūt tās varētu būt kādas kampaņas vai reklāmas televīzijā. Tas, protams, prasa uzreiz finanšu resursus, bet tas ir tas, kas šobrīd trūkst.”

„Šobrīd tiek izmantots internets un dažādi sociālie tīkli, bet tas ir vairāk uz jauniešiem. Papildus varētu izmantot vietējās kopienas un kopienu centrus – kultūras centrus, organizācijas, caur skolām to varētu darīt, uzrunājot gan skolēnus, gan skolēnu vecākus. Iet tuvāk tam cilvēkam, kur viņš atrodas.”

„Bērniem varētu būt vairāk informācijas skolās. Var audzināšanas stundās vai sociālajās zinībās stāstīt par to. Pie dēļa arī var būt kāda informācija, bet tur tā var nostāvēt un neviens to var neizlasīt. Varbūt organizēt kādus pasākumus skolas ietvaros un iesaistīt tos bērnus.”

5. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA VEIKŠANAS PIEREDZE

Pēdējo 12 mēnešu laikā brīvprātīgo darbu ir veikuši kopumā 25% Latvijas iedzīvotāju, tomēr nevar uzskatīt, ka 1/4 Latvijas iedzīvotāju ir aktīvi brīvprātīgā darba veicēji, jo lielākā daļa no viņiem ir iesaistījušies tā veikšanā ne vairāk kā divas reizes (kā būs redzams tālāk ziņojumā, brīvprātīgā darba kopējo aktīvistu īpatsvaru būtiski palielina vides sakopšanas talkās iesaistītie). Tādu, kuri ir regulāri brīvprātīgā darba veicēji, gan ir nedaudz – 4% veic brīvprātīgo darbu reizi nedēļā vai biežāk un vēl 4% - reizi vai dažas reizes mēnesī. 7% ir iesaistījušies brīvprātīgā darba veikšanā reizi vai dažas reizes pusgadā, bet 10% to darījuši tikai reizi pēdējā gada laikā.

Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā? (%)

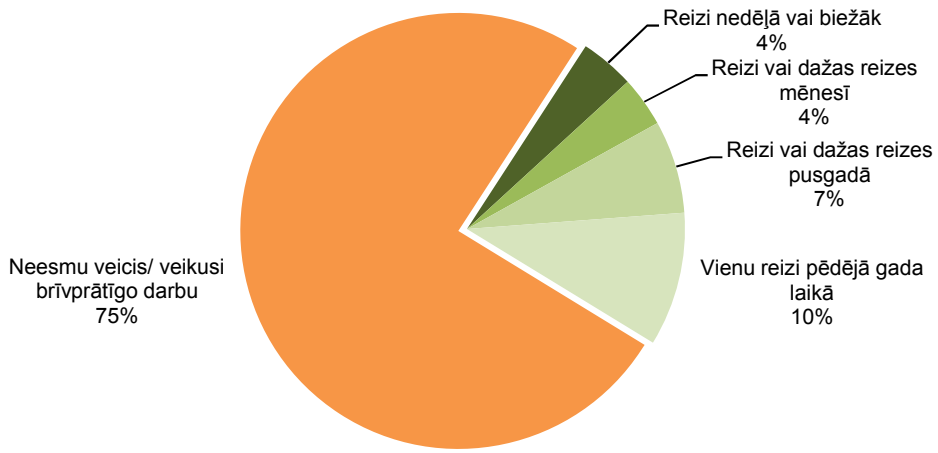

Bāze: visi respondenti, n=1005

Brīvprātīgā darba veikšanā salīdzinoši biežāk iesaistījušies:

- 15-24 un 55 un vairāk gadīgie;
- ar nepabeigtu vai iegūtu augstāko izglītību;
- publiskajā sektorā strādājošie, pensionāri, skolēni un studenti, kā arī augstākā un vidējā līmeņa vadītāji;
- Vidzemē un Zemgalē dzīvojošie;
- laukos dzīvojošie;
- tie, kuru ienākumi uz vienu ģimenes locekli mēnesī nepārsniedz 299 latus un personīgie ienākumi - 249 latus.

Salīdzinoši retāk brīvprātīgā darba aktivitātēs iesaistījušies:

- 35-54 gadīgie;
- divu cilvēku mājsaimniecības dzīvojošie;
- privātajā sektorā strādājošie;
- fizisku darbu strādājošie, uzņēmēji un individuālā darba veicēji;
- Rīgā un Pierīgā dzīvojošie.

Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā? (%)

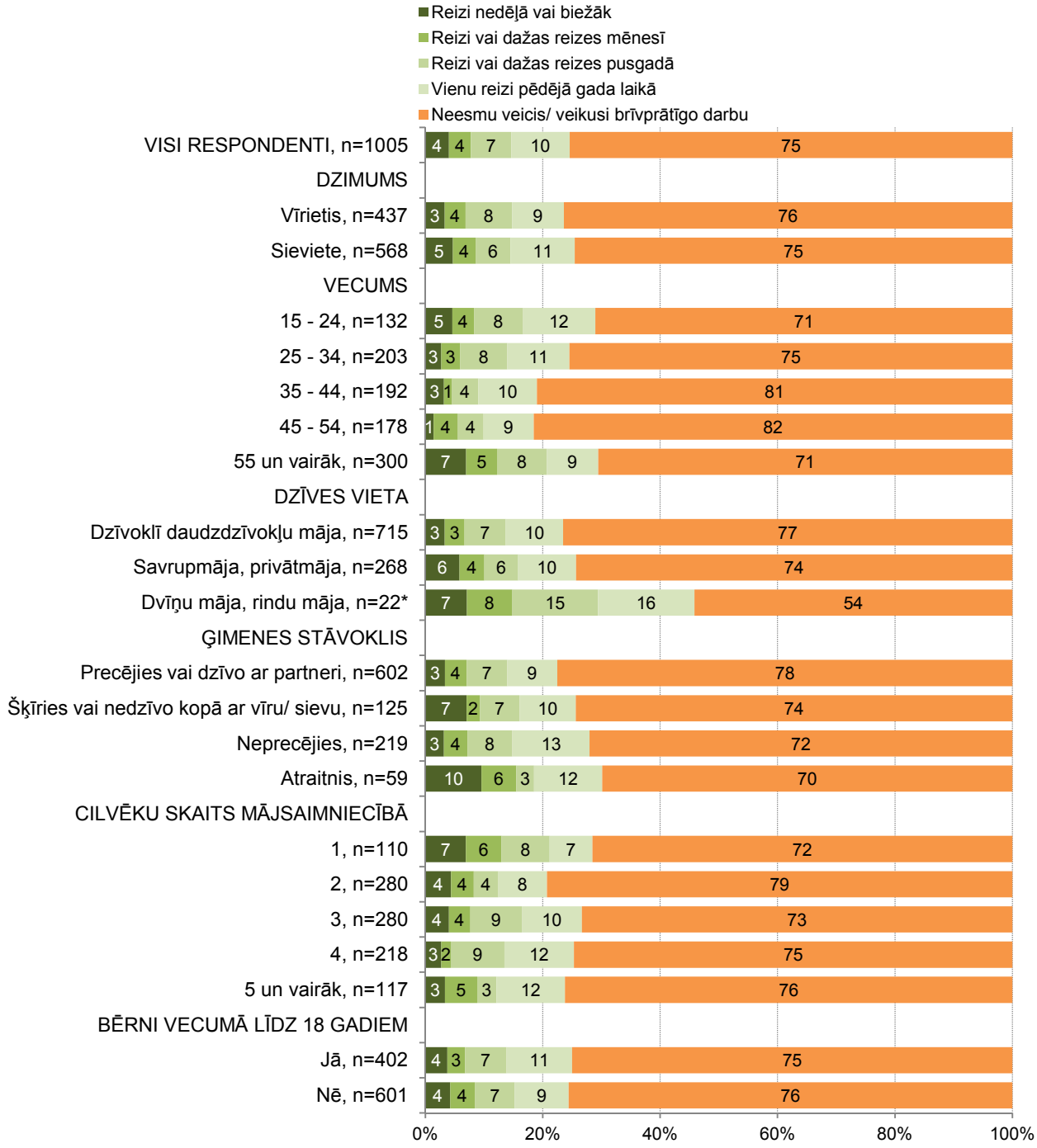

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā? (%)

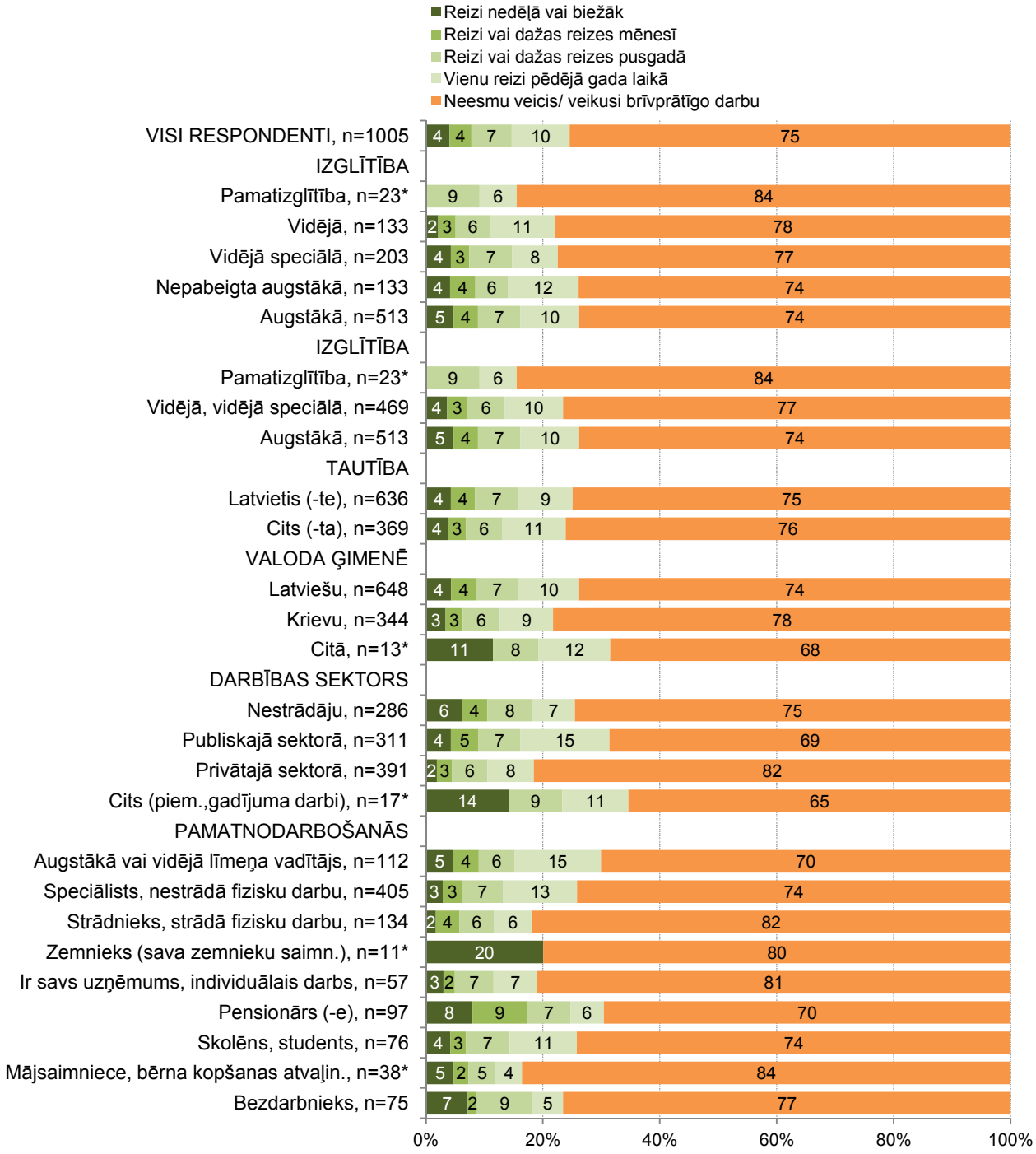

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā? (%)

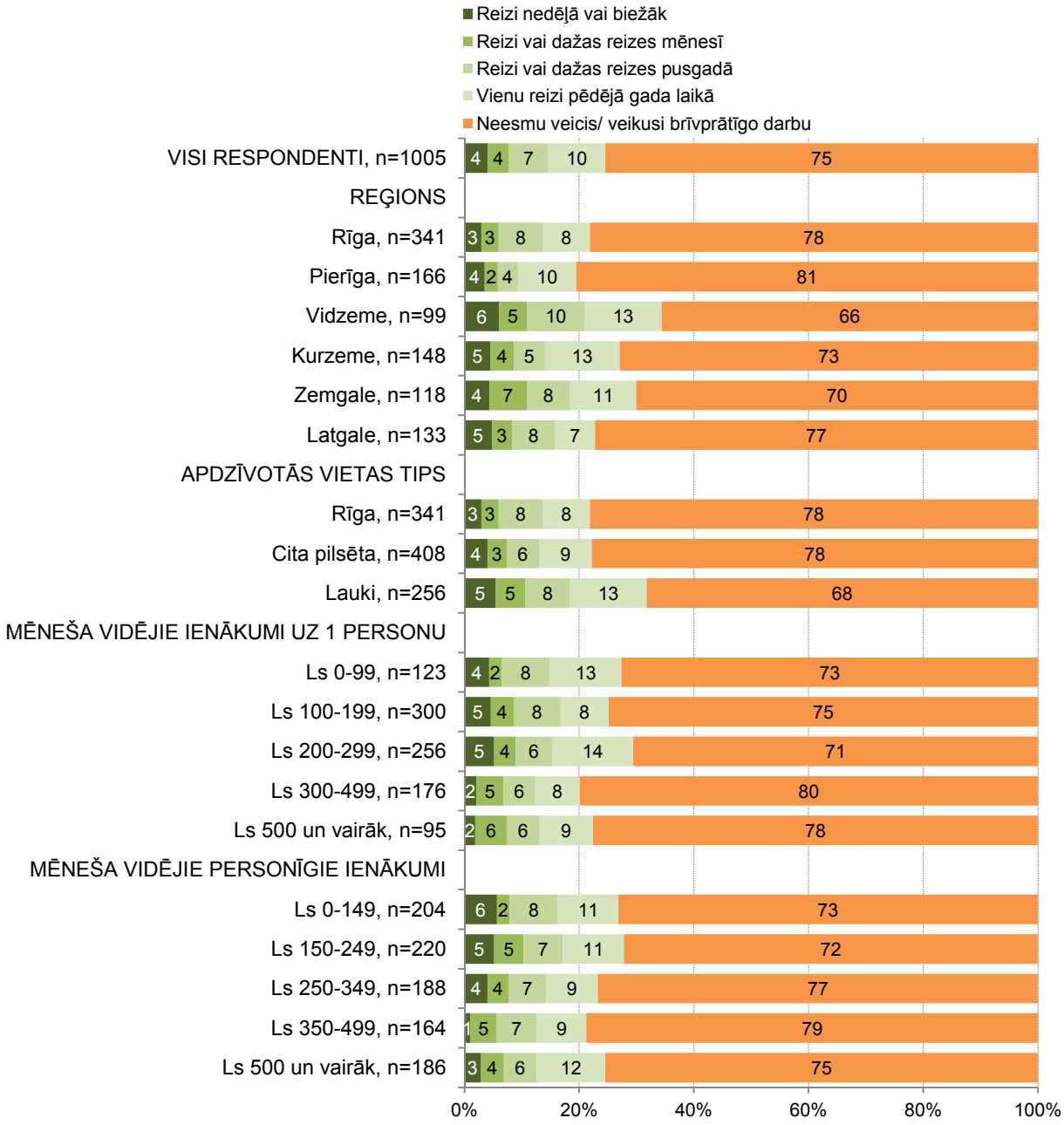

Bāze: visi respondenti,' n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Turpmākajos divos attēlos sniegts katras mērķa grupas – brīvprātīgā darba veicēji, brīvprātīgajā darbā neiesaistītie un pētījuma izlase kopumā – iekšējais sociāli demogrāfiskais raksturojums. Kopumā novērojams, ka brīvprātīgā darba veicēju sociāli demogrāfiskais profils ir līdzīgs Latvijas iedzīvotāju kopējam raksturojumam, izņemot faktu, ka brīvprātīgā darba aktīvistu vidū salīdzinoši vairāk kā vidēji izlasē kopumā ir publiskajā sektorā strādājošo.

Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā? (%)

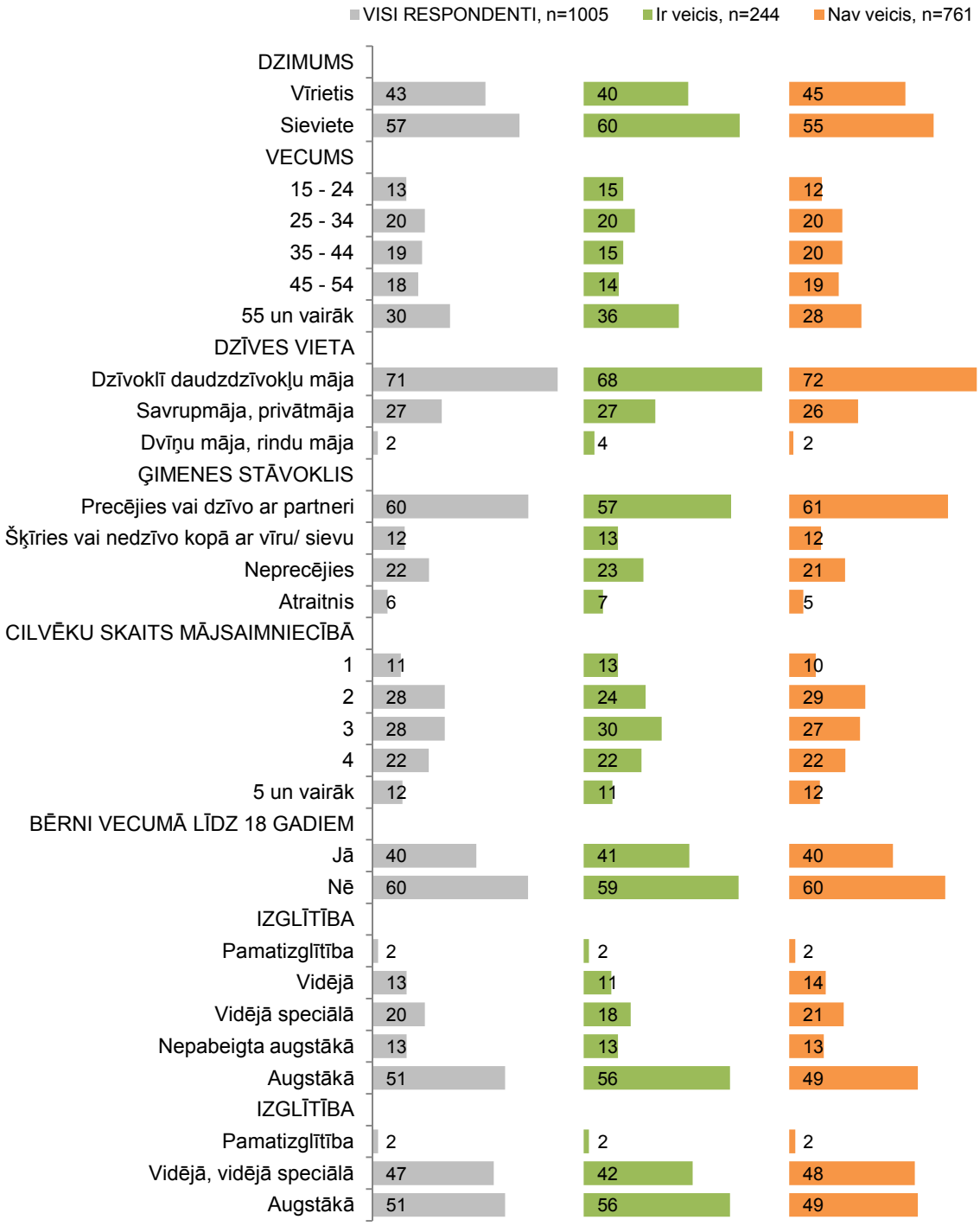

Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā? (%)

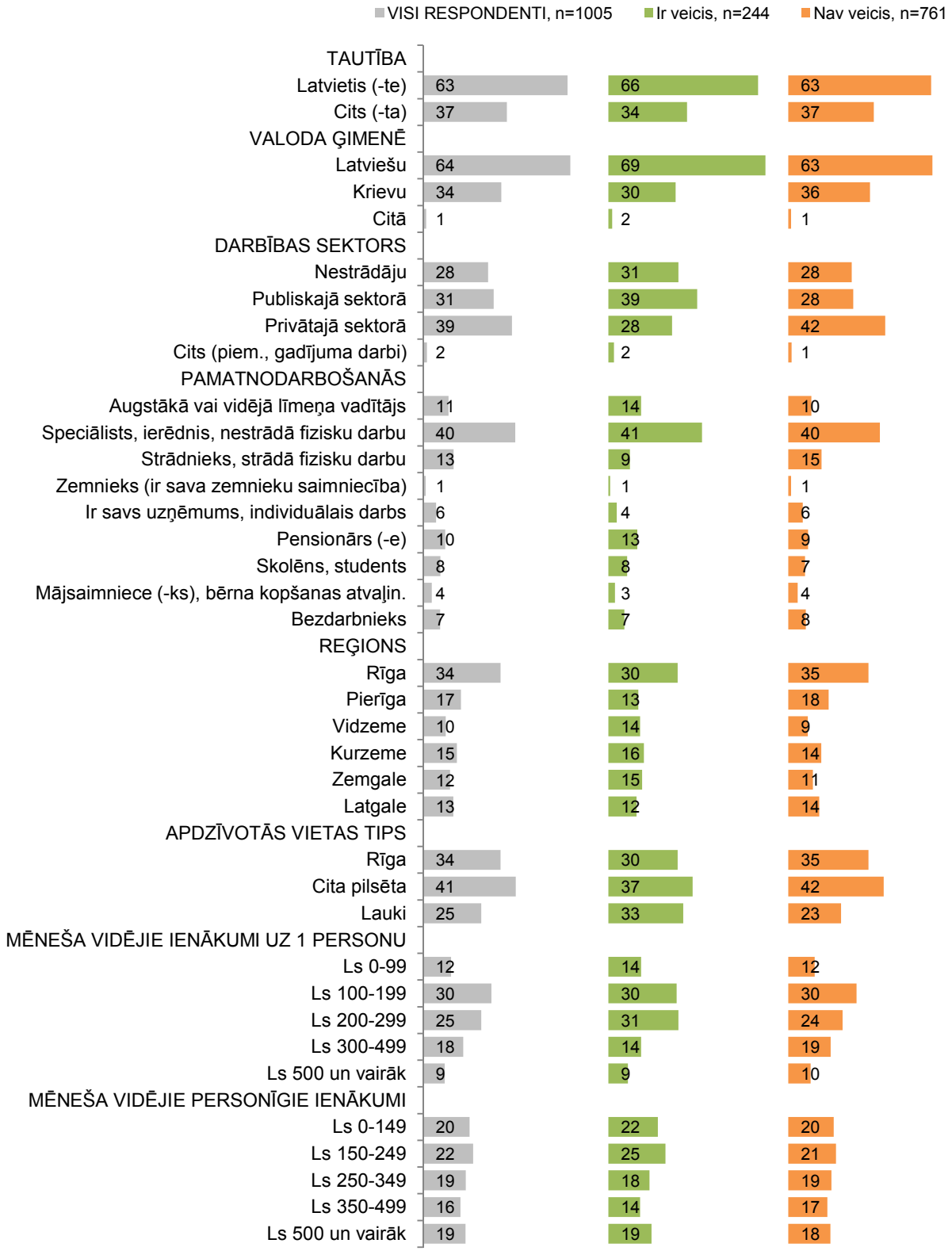

„Kas nosaka to popularitāti, ir tā izpratne par brīvprātīgo darbu. Tur vajag dziļāk skatīties, kā to izprot katrā paaudzē. Uz jauniešu auditoriju ir vērsti gana daudz pasākumu tieši šī brīvprātīgā darba idejas attīstībai. To izpratni un atsaucību brīvprātīgajam darbam nosaka tradīcijas ģimenē, kur par to ir runāts agrāk vai vecāki ir bijuši aktīvi, bet kuru pieredze izpaužas savādāk sakarā ar to, ka Latvijā bija citi laiki. Jauniešu vidū šobrīd notiek tāda kā audzināšana par to, kā var uztvert brīvprātīgo darbu un kā tas tiek attīstīts Skandināvijā vai citos kontinentos. Procents salīdzinājumā ar citām valstīm salīdzinoši nav liels, runājot par jauniešu auditoriju, bet arvien vairāk jauniešu izrāda interesi, gan jautājot, kur brīvprātīgo darbu var veikt, gan arī nākot pie mums.”

„Mazāk aktīvi ir tie cilvēki, kas jau ir nodibinājuši ģimenes un sākuši pastāvīgas darba gaitas un viņiem mainās prioritātes. Viņiem laika ir mazāk un arī interese piedalīties brīvprātīgajā darbā. Iespējams, ka tur labāki būtu īslaicīgie projekti, kur viņi būtu gatavi savu laiku ieguldīt.”

„Ir divas kategorijas – tādi, kas jau ir darījuši brīvprātīgo darbu un grib pamēģināt ko jaunu citā sfērā, un tādi, kas nāk pirmo reizi, taču ir jau veikuši kādas iniciatīvas skolā (pašpārvaldes, interešu grupas interešu izglītībā – tā pati dejošana, sports utt.). Tie ir jaunieši, kas vēlas būt aktīvāki un grib laiku lietderīgi izmantot ārpus mācībām. Tas ir tas, ko viņi meklē, ņemot vērā, ka viņi grib izpausties un savu enerģiju lietderīgi ieguldīt.”

„Jauniešu maiņa ir diezgan bieža. No tā kopējā skaita rēķinot, kas piedalās viena projekta ietvaros, kas var būt pat līdz 20 jauniešiem, aktīvi paliek kādi 3-4, kas turpina interesēties par iespējām līdzdarboties. Tie vienmēr saka „jā” arī nākamajām aktivitātēm. Šo maiņu nosaka tas, ka nav iespēja regulāri nodrošināt darbošanos. Tas viss notiek projekta ietvaros, un, kad tas beidzas, tad, protams, ir klusums. Kad ir kāds jauns projekts, tad ir atkal iespēja darboties. Ja tā regularitāte un iespēja līdzdarboties būtu biežāka, tad tā maiņa nenotiktu tādos apjomos.”

„Tas ir atkarīgs, kādas ir bijušas brīvprātīgā gaidas no šī brīvprātīgā darba. Attiecīgi viņam tiek piedāvāts darbs, ko paveikt, bet viņa gaidas nesakrīt ar to, ko mēs varam sniegt, vai arī viņš savādāk ir izpratis šo brīvprātīgo darbu. Ja viņa gaidītais nesaskan ar mūsu piedāvāto, tad nav tas gandarījums. Tas ir tas, kas viņiem liek to mainīt.”

„Pēc mūsu pieredzes tā lielākā un aktīvākā daļa ir vidusskolas vecuma jaunieši un pirmo kursu studenti, jo viņi ir ļoti atvērti visādām jaunām pieredzēm un viņiem gribas daudz ko izmēģināt. Viņiem vēl ir tas ideālistiskais uzskats, ka ir jāmēģina ietekmēt un ir tā vēlme kaut ko mainīt un arī idejas, ko darīt. Līdz ar to viņi ir ļoti entuziastiski un iesaistās.”

„Jauniešiem tas vairāk ir kā tusiņš, kā laiks kopā ar citiem jauniešiem. Viņiem vairāk interesē tādi masveida pasākumi, kur viss tā aktīvi notiek. Vecākiem cilvēkiem tie tusiņi vairs neinteresē un viņi nejūtas ērti, iesaistoties tādos pasākumos, kur ir liels bars ar brīvprātīgajiem. Viņiem vairāk patīk strukturēti un individuālāki darbi.”

„Vidējā vecuma grupā drīzāk tie varētu būt kā atsevišķi brīvprātīgā darba pasākumi – kā, piemēram, lielā talka, kad cilvēki mobilizējas vienai dienai, bet, ja tu regulārajā darbā strādā no 8 rītā līdz 17 vakarā, tad, pirmkārt, gribas brīvu vakaru, un, otrkārt, gribas arī brīvdienas. Tad drīzāk derētu kaut kas pa retam un kampaņveidīgs.”

„Daudzās nevalstiskajās organizācijās ir tā, ka ir brīvprātīgo kodols - tie parasti ir tie, kas saglabā to savu statusu vai darbojas ilgāku laiku. Tad ir atkal pārējie brīvprātīgie, kas tiek piesaistīti uz dažādiem pasākumiem vai īpašām aktivitātēm. Tur ir lielāka mainība, jo nav tā pastāvīgā finansējuma, lai uzturētu ilgtermiņa brīvprātīgo programmas, jo tam ir nepieciešams zināms finansējums, lai organizētu regulārās aktivitātes un segtu kaut kādas izmaksas šīm aktivitātēm, uzturētu brīvprātīgo kontaktus, rīkotu viņiem dažādus apmācības pasākumus, kas ļautu saglabāt viņu palikšanu organizācijā ilgtermiņā. Šobrīd ir tā, ka visas aktivitātes notiek projektu veidā gan mums, gan citām organizācijām. Kad ir projekts, tad ir aktīvākais darbs, tad tie brīvprātīgie ir. Kad beidzas projekts, tad atkal ir jāgaida nākamais.”

„Tā neregularitāte ir tāpēc, ka organizācijām, kuras organizē brīvprātīgo darbu, nav iespēju uzturēt ilgtermiņa brīvprātīgā darba programmas un saglabāt savus brīvprātīgos pastāvīgi. Pārsvarā tās aktivitātes ir projektu veidā. Beidzas projekts, cilvēks aiziet un pazūd no tās aprites. Būtu jāveido pēctecība ar brīvprātīgajiem, kuri jau ir iesaistījušies, kuri jau ir apmācīti, lai ar viņiem notiek tas darbs. Varbūt tas ir finansējuma trūkums un arī tas, ka nav šī sistēma izveidota, kā organizēt brīvprātīgos.”

Ņemot vērā, ka informētība par brīvprātīgo darbu sabiedrībā kopumā ir zema (kā redzams ziņojuma 3.sadaļā), iespējams izteikt minējumu, ka zemā iesaistīšanās brīvprātīgā darba veikšanā saistīta ar zemo informētību. Tomēr datu korelāciju aprēķini to nepierāda. Kā redzams tabulā, Pīrsona korelācijas koeficents visos anketā iekļautajos informētības aspektos ir zems, tātad – korelācija starp informētību un iesaistīšanās biežumu brīvprātīgā darba veikšanā ir ļoti vāja.

Pīrsona korelācijas koeficenti starp informētību par brīvprātīgo darbu un brīvprātīgā darba veikšanas biežumu

	Brīvprātīgā darba veikšanas biežums pēdējo 12 mēnešu laikā
Informētība par brīvprātīgo darbu kopumā	**0,22**
Informētība par iespējām veikt brīvprātīgo darbu	**0,26**
Informētība par jomām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu	**0,22**
Informētība par organizācijām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu	**0,28**
Informētība par brīvprātīgā darba ieguvumiem sabiedrībai kopumā	**0,23**

Visbiežāk brīvprātīgo darbu Latvijas iedzīvotāji veikuši valsts vai pašvaldību institūcijās, kā arī nevalstiskajās organizācijās - attiecīgi 37% un 36%. Interesanti, ka 25% norāda – viņi veikuši brīvprātīgo darbu privātuzņēmumā.

Vai Jūs veicāt brīvprātīgo darbu valsts/ pašvaldības institūcijā, NVO vai privātuzņēmumā? (%)

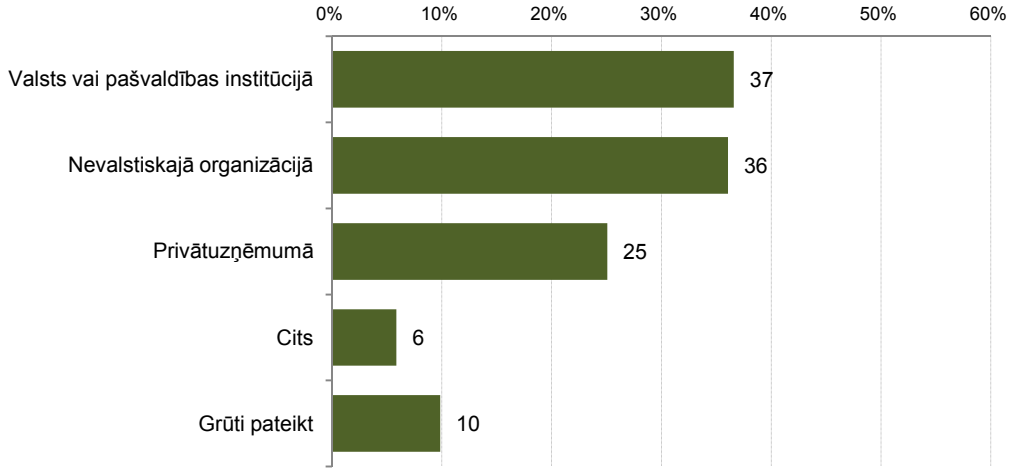

Bāze: respondenti, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, n=244

Tie Latvijas iedzīvotāji, kuri pēdējā gada laikā bija iesaistījušies kādās brīvprātīgā darba aktivitātēs, visbiežāk – 55% - veikuši vides un dabas aizsardzības un sakopšanas pasākumus (tai skaitā, talkas). Nedaudz mazāk kā 1/3 no brīvprātīgā darba aktīvistiem piedalījušies kultūras un mākslas pasākumu organizēšanā un īstenošanā (29%), izglītības pasākumos (27%) un profesionālās palīdzības sniegšanā (25%). Aptuveni 1/5 ņēmuši dalību izklaides pasākumu organizēšanā un īstenošanā, bērnu un jauniešu aktivitātēs, kā arī veco ļaužu, invalīdu un bērnu aprūpē.

Vai pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu sekojošās jomās Latvijā? (%)

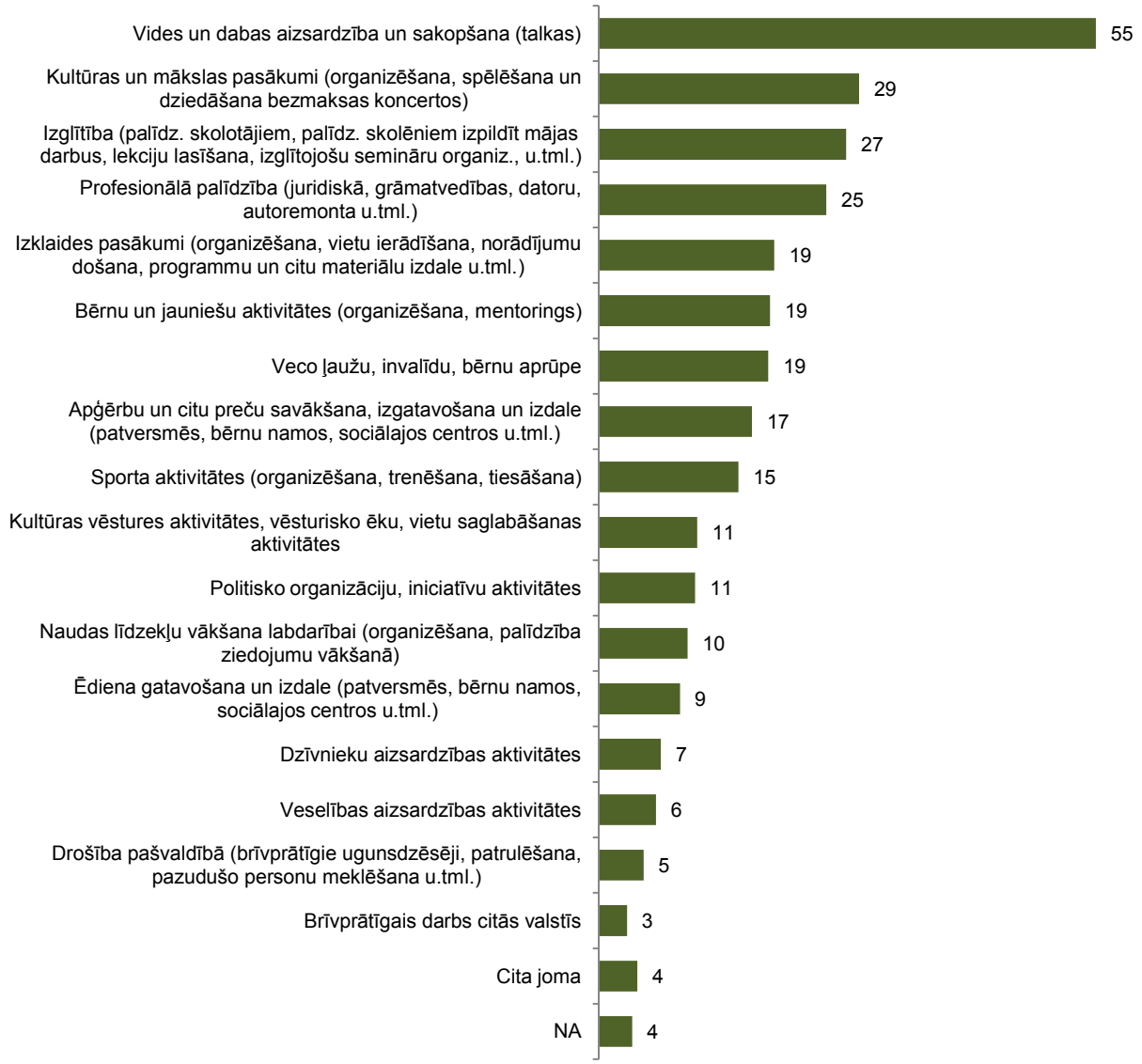

Bāze: respondenti, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, n=244

Kā jau iepriekš ziņojumā norādīts, būtisku daļu no brīvprātīgā darba veicējiem veido tie, kuri vienreiz gadā iesaistās apkārtējās vides sakopšanas pasākumos - talkās. Tādēļ pētījuma ietvaros tika veikts datu pārrēķins, lai aprēķinātu, kāds ir brīvprātīgā darba aktīvistu īpatsvars, ja aprēķinos neņem vērā tos iedzīvotājus, kuri bijuši iesaistīti šāda veida brīvprātīgā darbā. Datu pārrēķins liecina, ka, ja neņem vērā tos respondentus, kuri bijuši iesaistīti vides un dabas aizsardzības un sakopšanas aktivitātēs, tad kopējais brīvprātīgā darba aktīvistu īpatsvars sarūk no 25% uz 21%.

„Pēc pieredzes skatoties, tās populārākās jomas noteikti ir kultūra un sports, jo sports dod iespēju piedalīties tai pašā hokeja organizēšanā Latvijā vai citos sporta pasākumos. Kultūrā brīvprātīgo kustība ir dažādu koncertu un kino festivālu organizēšana. Protams, tie ir tie bonusi, kas viņus saista tajā.”

„Jā, patiesībā interesanti, kāpēc neiesaistās tādās ar cilvēkiem saistītās akcijās. Protams, sakārtota vide ir OK, bet nelaimīgam cilvēkam pansionātā vai bērnu namā ir vairāk vajadzīga uzmanība no kāda. Tas būtu vēl vairāk vajadzīgs. Varbūt mēs baidāmies uzņemties atbildību, ja kaut kas nesanāks vai noies greizi. Tur jau pacelt vai nepacelt nomestu maisu – nav starpības.”

„Talkas ir nopelns daudzām informatīvajām kampaņām un tā pati vēsture, jo skolas gados tā bija normāla piektdiena, kad mēs devāmies gan uz vietējo dārzu skolā, gan kopām apkārtni. Tāpēc tas ir saprotamāks visai auditorijai arī līdz šim. Noteikti informatīvās kampaņas ir vienkārši jāturpina. Un ir jāiesaista sabiedrībā atpazīstamas personas, kuru kaut viens komentārs cilvēkus varētu pievērst vairāk arī citām aktivitātēm.”

„Talkas ir kā kopīgs pasākums. Droši vien kāds draugs kādam pastāsta par to un tas ir vairāk kā tāds tusiņa veida pasākums. Par pārējām jomām ir droši vien jāinformē vairāk, bet ne vienmēr visi varēs kādā konkrētā jomā darboties, piemēram, kā sociālā darbā. Varbūt tiešām talkas ir populārākas, jo tur nav nepieciešamas tik ļoti specifiskas prasmes un iemaņas.”

„Vairāk populāras šobrīd ir sociālās lietas, jo tas ir izplatītāks un tur ir vairāk piedāvājumu iesaistīties dažādos sociālajos un labdarības projektos. Bet tas ir vairāk atkarīgs no cilvēka motivācijas. Ja kādam patīk darbs ar dzīvniekiem, tad viņš iet uz dzīvnieku patversmi. Ja patīk darbs ar bērniem, tad var iesaistīties kādos dienas centros vai bērnunamos. Šobrīd tas ir atkarīgs no tā, kur var atrast un kur meklēt brīvprātīgos.”

Analizējot, kādas brīvprātīgā darba kombinācijas visbiežāk sastopamas, proti, identificējot, kādos brīvprātīgā darba veidos iesaistījušies iedzīvotāji, ja veikuši vairāk kā viena veida aktivitātes, redzams, ka visretāk dažādas cita veida brīvprātīgā darba aktivitātes veikuši tie, kuri piedalījušies vides un dabas aizsardzības un sakopšanas pasākumos – ne vairāk kā 1/3 bijuši iesaistīti kādās cita veida aktivitātēs. Tas vēlreiz apliecina, ka tie Latvijas iedzīvotāji, kas bijuši iesaistīti vides un dabas aizsardzības un sakopšanas pasākumos, visbiežāk nav aktīvi brīvprātīgā darba veicēji, bet piedalās vienreiz gadā tādos pasākumos kā Lielā talka u.tml. Tai pat laikā jāpiebilst – tie, kuri ir bijuši iesaistīti dažāda cita veida brīvprātīgā darba aktivitātēs, vairumā gadījumu ir piedalījušies arī vides un dabas sakopšanas pasākumos, tātad ir aktīvi dažādās brīvprātīgā darba jomās.

Vai pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu sekojošās jomās Latvijā? (%)

	VISI	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. Apģērbu un citu preču savākšana, izgatavošana un izdale	17		47	27	22	29	33	35	21	24
2. Veco ļaužu, invalīdu, bērnu aprūpe	19	53		30	22	27	27	30	21	29
3. Izglītība	27	43	43		50	52	47	59	31	33
4. Kultūras un mākslas pasākumi	29	38	34	52		54	45	63	31	28
5. Izklaides pasākumi	19	33	28	37	37		57	46	22	29
6. Sporta aktivitātes	15	30	22	27	24	46		44	22	26
7. Bērnu un jauniešu aktivitātes	19	40	30	41	41	45	54		26	33
8. Vides un dabas aizsardzība un sakopšana	55	68	61	62	58	62	80	75		61
9. Profesionālā palīdzība	25	36	38	31	24	37	43	43	28	
Kopā, respondentu skaits:	*244*	*45*	*49*	*65*	*68*	*44*	*33*	*44*	*134*	*57*

Piezīme: Tabulā attēlotas tikai tās brīvprātīgā darba jomas, kurās ir pietiekams respondentu skaits datu analīzes veikšanai.
Bāze: visi respondenti un respondenti, kuri veikuši konkrēto brīvprātīgā darba veidu, skaitu (n=) skatīt tabulā.

Nelielā kopējā brīvprātīgajā darbā iesaistīto respondentu skaita dēļ diemžēl nav iespējama datu analīze sociāli demogrāfisko grupu griezumos.

Lai gan visvairāk brīvprātīgā darba aktīvistu bijuši iesaistīti vides un dabas aizsardzības un sakopšanas pasākumos, vērtējot pēc ieguldīto stundu skaita, tā ir viena no mazāk veiktajām aktivitātēm – vidēji tikai 8 stundas gada laikā ieguldījuši tie, kuri šai aktivitātē piedalījušies. Vislielākais laika ieguldījums bijis veco ļaužu, invalīdu un bērnu aprūpē – vidēji 40 stundas gada laikā. Vidēji 21 stundu gada laikā ieguldījuši tie, kuri piedalījušies dažādās ar izglītību saistītās aktivitātēs (palīdzēšana skolotājiem, palīdzēšana skolēniem izpildīt mājas darbus, lekciju lasīšana, izglītojošu semināru organizēšana u.tml.), savukārt 16 stundas – bērnu un jauniešu, kā arī profesionālās palīdzības aktivitātēs.

Kopumā cik stundas pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu sekojošās jomās Latvijā? (vidējais stundu (h) skaits)

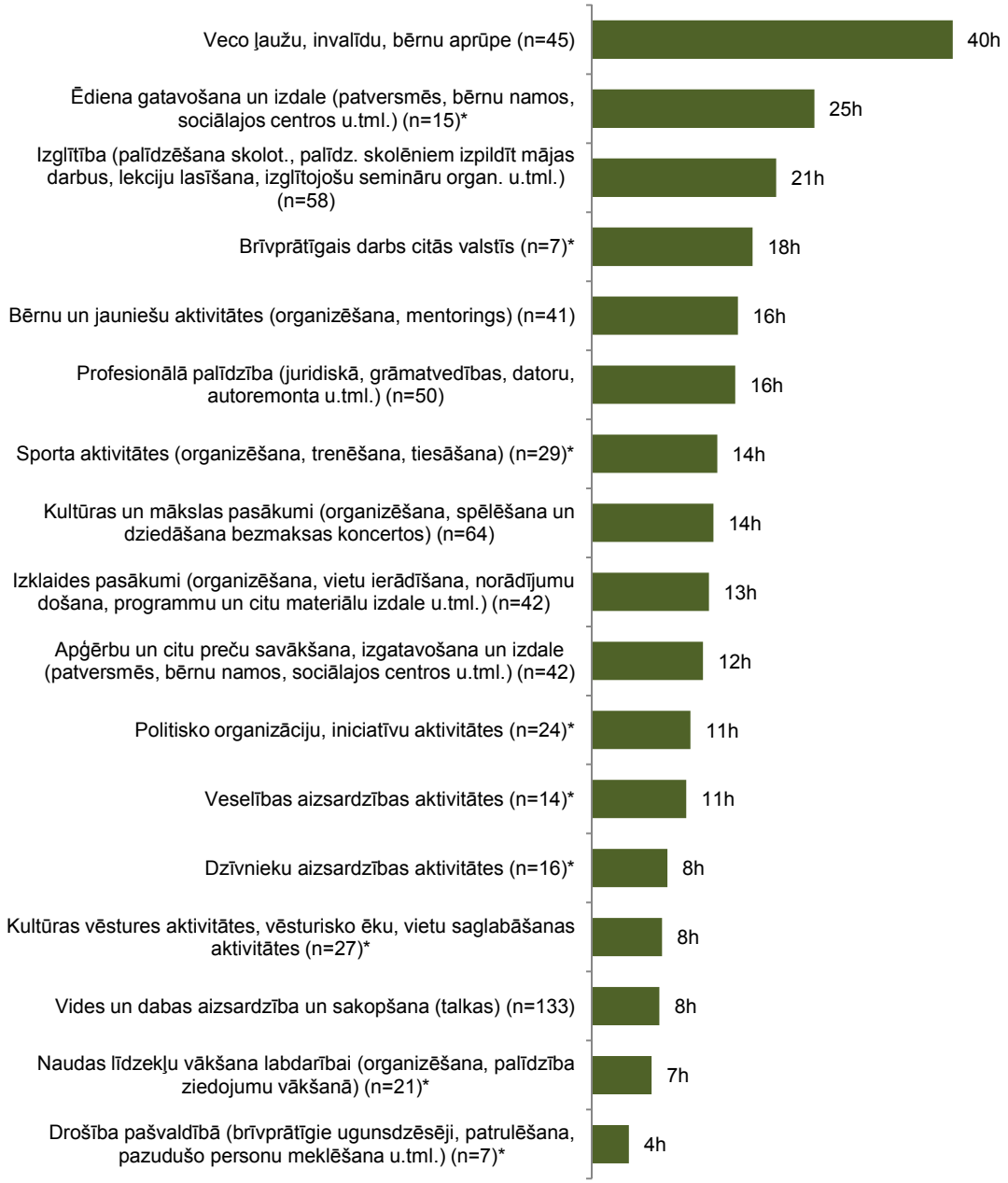

Bāze: respondenti, kuri ir veikuši konkrēto brīvprātīgā darba aktivitāti pēdējo 12 mēnešu laikā, 'n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Veicot datu pārrēķinu par ieguldīto stundu skaitu vidēji uz vienu brīvprātīgā darba aktīvistu, identificējams, ka gada laikā vidēji katrs brīvprātīgā darba veicējs ieguldījis šāda veida aktivitātēs 57 stundas.

Analizējot sociāli demogrāfiskā griezumā novērojams, ka salīdzinoši vairāk stundu brīvprātīgā darba veikšanā iegulda:

- sievietes (64h);
- 35-44 (88h) un 55-74 (78h) gadīgie;
- tie, kuri dzīvo viena cilvēka mājsaimniecībā (66h);
- tie, kuriem ir bērni vecumā līdz 18 gadiem (73h);
- tie, kuriem ir augstākā izglītība (63h);

- latvieši (64h);
- augstākā vai vidējā līmeņa vadītāji (75h);
- ārpus Rīgas dzīvojošie (pilsētās - 67h, laukos - 64h);
- tie, kuru personīgie ienākumi mēnesī ir vidēji 150-249 lati (71h).

Datu pārrēķins: Vidēji cik stundas pēdējo 12 mēnešu laikā viens brīvprātīgā darba veicējs ieguldījis brīvprātīgā darba aktivitātēs? (vidējais stundu (h) skaits)

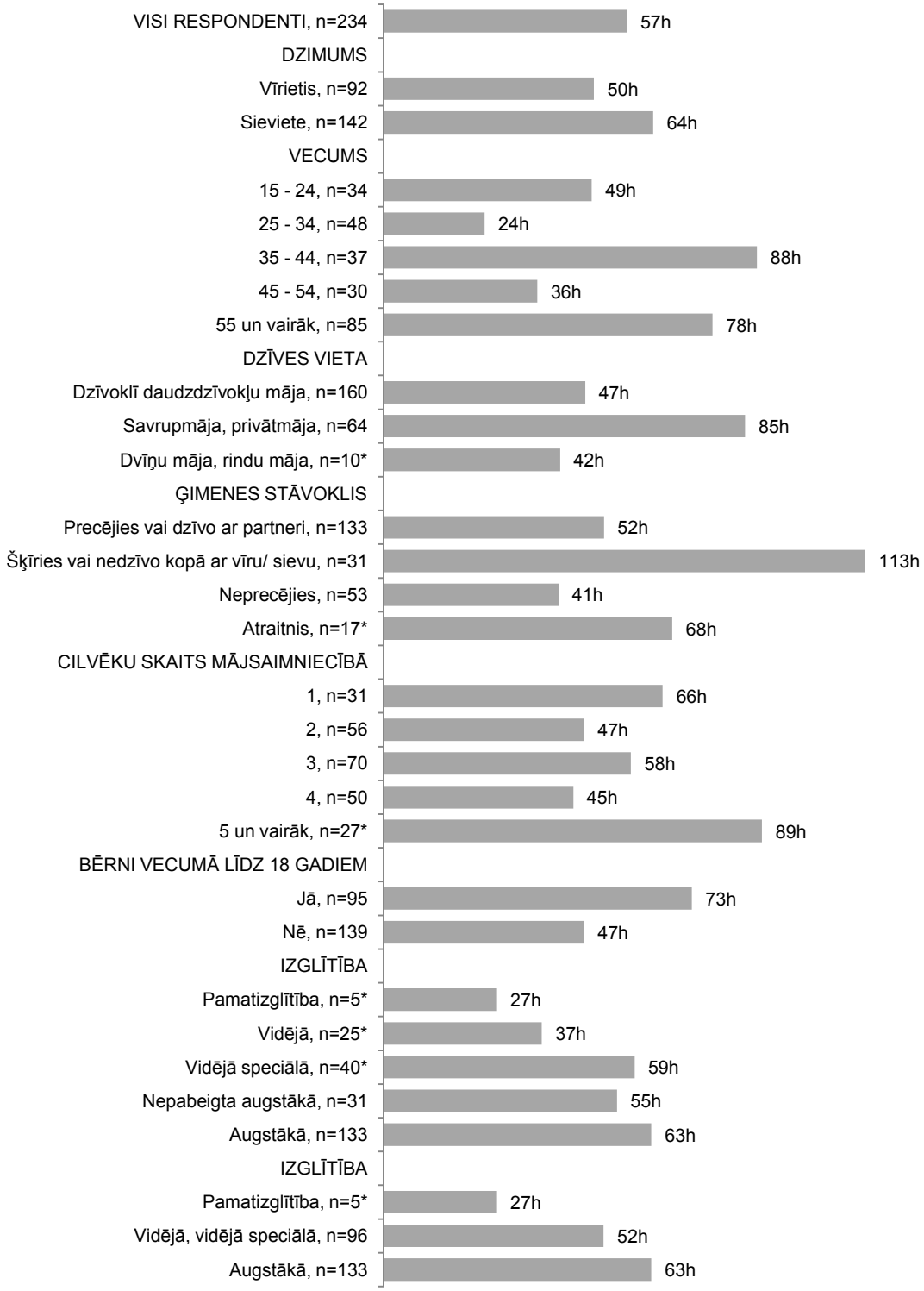

Bāze: respondenti konkrētajās mērķa grupās, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu, 'n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Datu pārrēķins: Vidēji cik stundas pēdējo 12 mēnešu laikā viens brīvprātīgā darba veicējs ieguldījis brīvprātīgā darba aktivitātēs? (vidējais stundu (h) skaits)

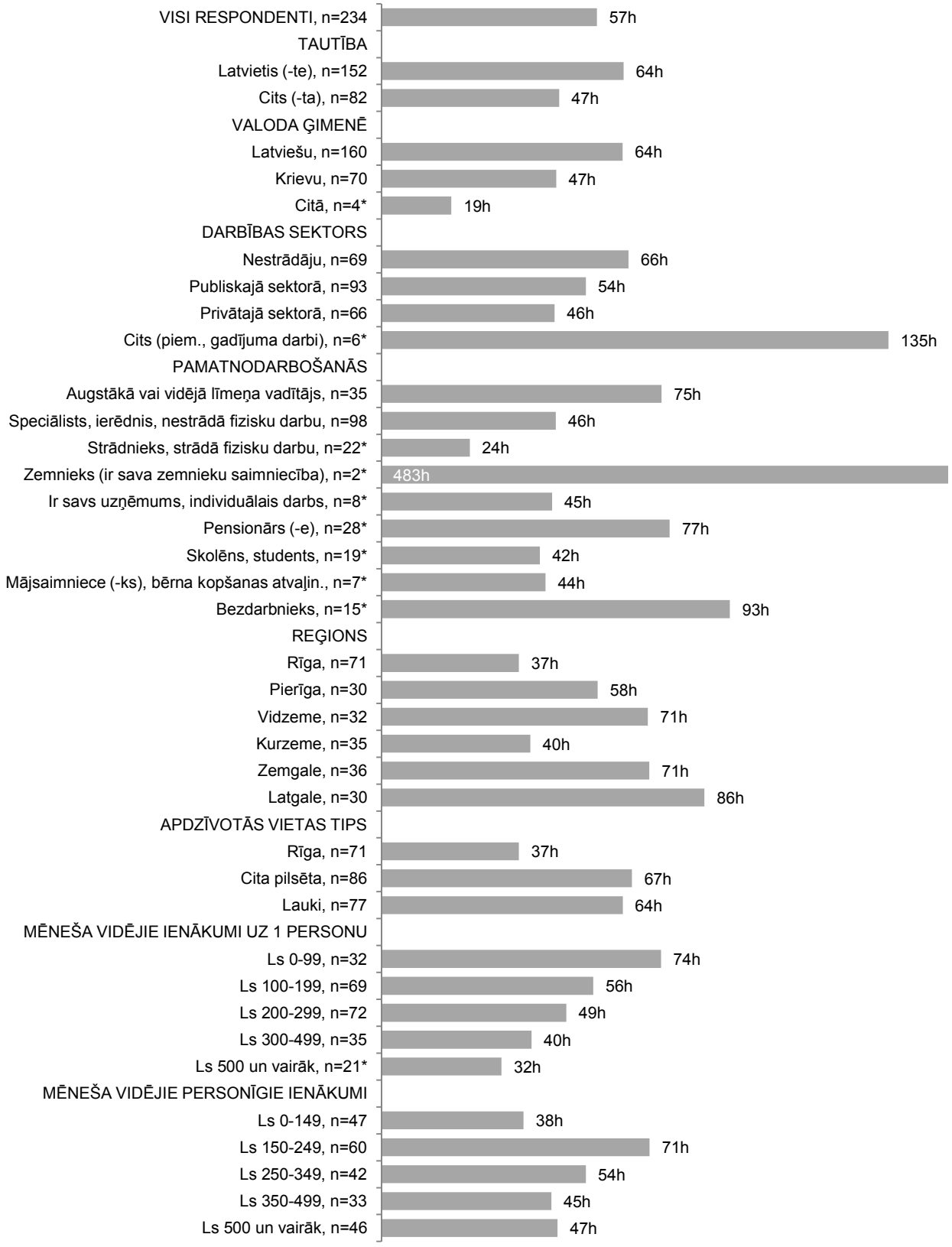

Bāze: respondenti konkrētajās mērķa grupās, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu, 'n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Absolūtais vairākums – 72% - brīvprātīgā darba aktīvistu norāda, ka bijuši tikai brīvprātīgā darba veicēji un nav bijuši iesaistīti organizēšanā vai finansiālā atbalstīšanā.

Kādā statusā Jūs esat piedalījies/-usies brīvprātīgā darba veikšanā pēdējo 12 mēnešu laikā? (%)

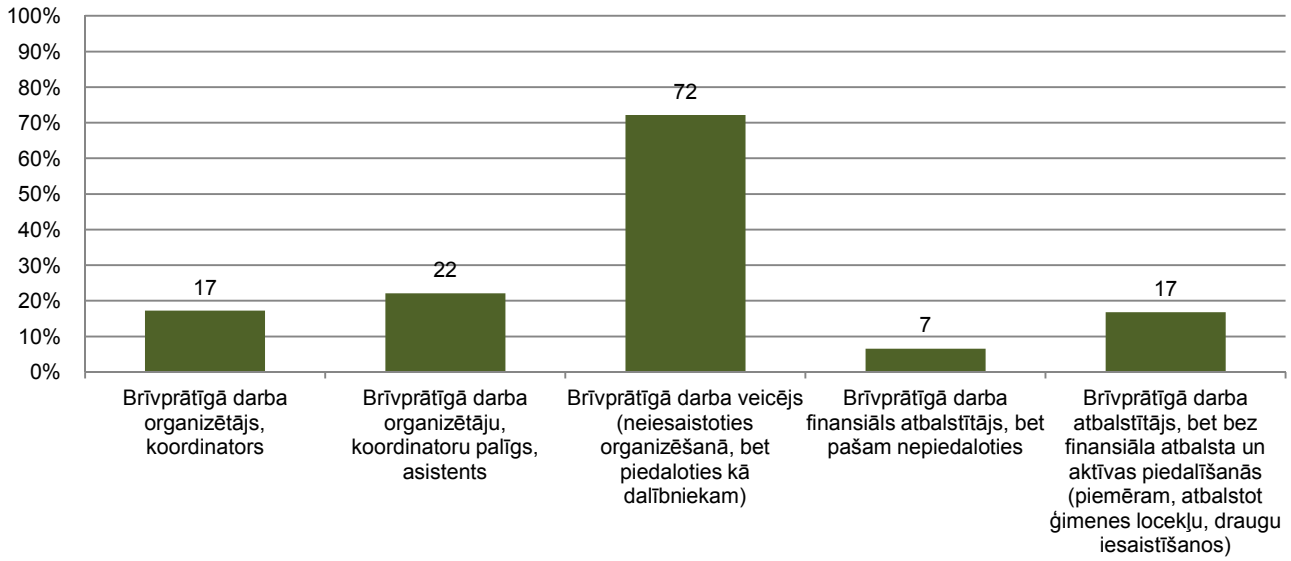

Bāze: respondenti, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, n=244

Aptaujas anketā bija iekļauts arī jautājums, kurā respondenti tika lūgti novērtēt brīvprātīgā darba veikšanas ieguvumus personīgās attīstības skatījumā. Kā svarīgākie ieguvumi tikuši identificēti: iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama (43% brīvprātīgā darba veicēju tas ir ļoti svarīgi un vēl 45% - drīzāk svarīgi), iespēja kaut ko darīt, lai uzlabot dzīves kvalitāti savā dzīves vietā (34% un 52%). Tāpat svarīgi brīvprātīgā darba veicējiem ir tādi ieguvumi kā jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana (32% un 45%), iespēja justies noderīgam, vajadzīgam (29% un 48%), kā arī iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem (27% un 48%). Arī pārējie anketā iekļautie ieguvumi vērtēti kā svarīgi, izņemot divus – absolūtais vairākums brīvprātīgā darba veicēju novērtējuši, ka viņiem ir mazsvarīgi tādi faktori kā iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti un iespēja ierakstīt savā CV kā darba pieredzi veiktās aktivitātes (lai gan arī šie faktori attiecīgi 33% un 29% aptaujāto šķituši svarīgi).

Cik lielā mērā Jums ir svarīgi sekojoši ieguvumi, ko nodrošina brīvprātīgā darba veikšana? (%)

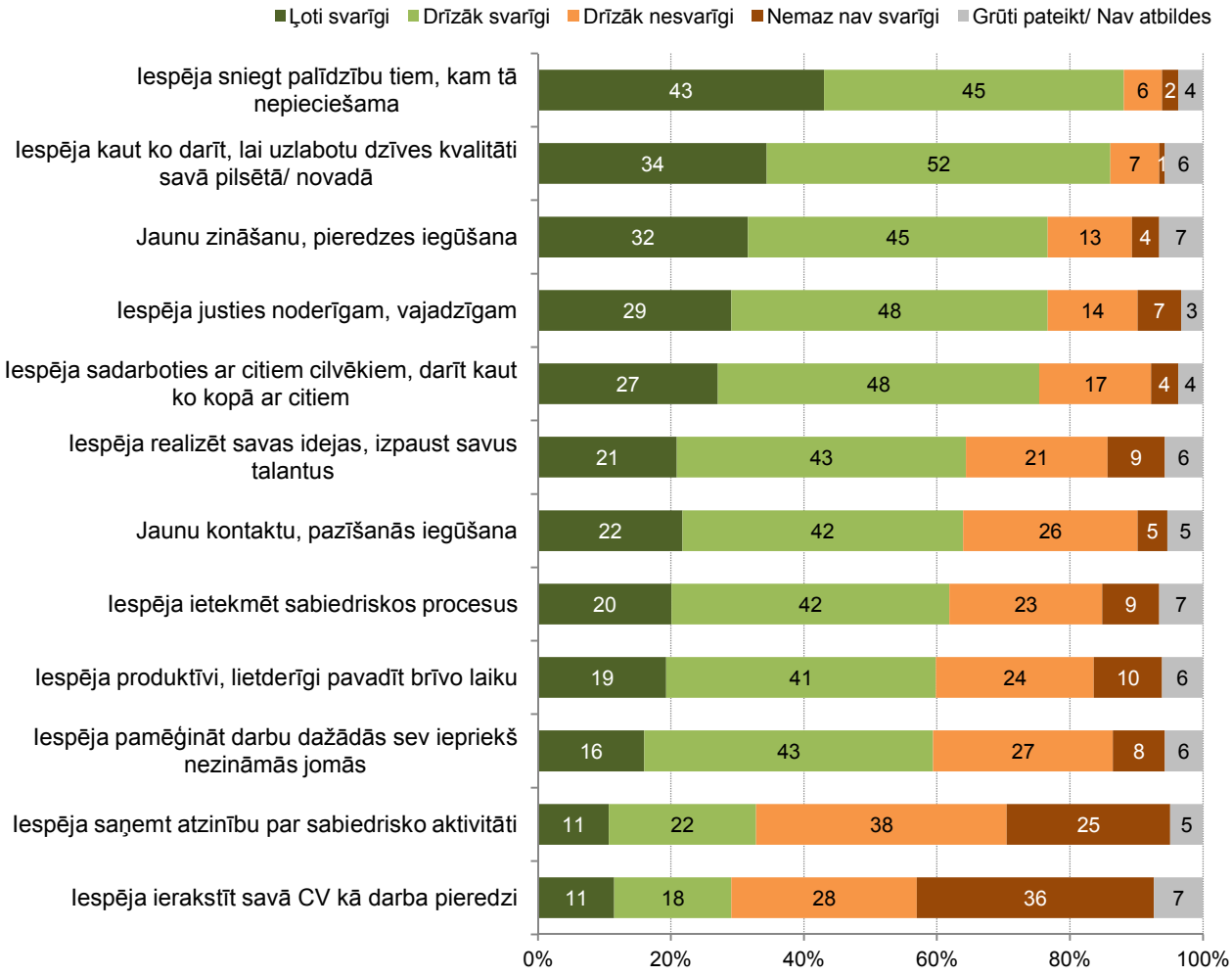

Bāze: respondenti, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, n=244

Novērojamas arī datu atšķirības starp tiem, kas brīvprātīgo darbu veic reizi nedēļā vai biežāk un pārējiem. Tiem, kuri brīvprātīgo darbu veic regulāri, būtiskāki kā citiem, ir tādi ieguvumi kā iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti, iespēja realizēt savas idejas, izpaust savus talantus, iespēja ierakstīt brīvprātīgā darba aktivitātes savā CV kā darba pieredzi, iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus un justies noderīgam, vajadzīgam. Kopumā arī novērojams, ka regulārie brīvprātīgā darba aktīvisti izteikti biežāk kā citi norāda, ka anketā iekļautie ieguvumi ir viņiem svarīgi.

Savukārt tiem, kuri brīvprātīgo darbu veic retāk, salīdzinoši mazāk būtiski ir tādi ieguvumi kā jaunu kontaktu un pazīšanās iegūšana, iespējas saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti, iespēja justies noderīgiem, vajadzīgiem.

Cik lielā mērā Jums ir svarīgi sekojoši ieguvumi, ko nodrošina brīvprātīgā darba veikšana?

Attēlots procentuālais (%) atbilžu sadalījums	VISI	Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā?			
		Reizi nedēļā vai biežāk	Reizi vai dažas reizes mēnesī	Reizi vai dažas reizes pusgadā	Vienu reizi pēdējā gada laikā
Iespēja ierakstīt savā CV kā darba pieredzi	29	38	27	26	29
Iespēja realizēt savas idejas, izpaust savus talantus	64	75	59	61	64
Iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus	62	70	59	68	55
Jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana	77	80	73	80	74
Iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama	88	88	81	87	92
Iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem	75	80	78	72	74
Iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā pilsētā/ novadā	86	85	84	87	87
Iespēja produktīvi, lietderīgi pavadīt brīvo laiku	60	60	57	62	59
Jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana	64	65	51	65	67
Iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti	33	48	22	28	35
Iespēja pamēģināt darbu dažādās sev iepriekš nezināmās jomās	59	58	59	54	64
Iespēja justies noderīgam, vajadzīgam	77	85	81	78	70

Attēlotas novirzes mērķa grupās no datiem pētījuma izlasē kopumā	VISI	Reizi nedēļā vai biežāk	Reizi vai dažas reizes mēnesī	Reizi vai dažas reizes pusgadā	Vienu reizi pēdējā gada laikā
Iespēja ierakstīt savā CV kā darba pieredzi	29	8	-2	-3	-1
Iespēja realizēt savas idejas, izpaust savus talantus	64	11	-5	-3	0
Iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus	62	8	-2	6	-7
Jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana	77	3	-4	3	-2
Iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama	88	-1	-7	-1	4
Iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem	75	5	3	-3	-1
Iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā pilsētā/ novadā	86	-1	-2	1	1
Iespēja produktīvi, lietderīgi pavadīt brīvo laiku	60	0	-3	2	-1
Jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana	64	1	-13	1	3
Iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti	33	15	-11	-5	2
Iespēja pamēģināt darbu dažādās sev iepriekš nezināmās jomās	59	-2	0	-6	5
Iespēja justies noderīgam, vajadzīgam	77	8	4	2	-6
Kopā, respondentu skaits:	*244*	*40*	*37*	*69*	*98*

Piezīme:

Sarkanā krāsā iekrāsoti dati tiem ieguvumiem, kuri konkrētajā mērķa grupā minēti izteikti biežāk kā izlasē kopumā.

Dzeltenā krāsā iekrāsoti dati tiem ieguvumiem, kuri konkrētajā mērķa grupā minēti izteikti retāk kā izlasē kopumā.

Bāze: visi respondenti un respondenti konkrētajās mērķa grupās, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu, skaitu (n=) skatīt tabulā

Piemērs: Tie, kuri brīvprātīgo darbu veikuši reizi nedēļā vai biežāk, par 8% biežāk kā respondenti izlasē kopumā min atbildi "Iespējas ierakstīt savā CV kā darba pieredzi" (29%+8%=37%).

„Brīvprātīgā darba vērtība ir labums, ko gūst visa sabiedrība. Tās ir gan kampaņas attiecībā uz sakārtotas vides veidošanu, gan labdarības akcijas attiecībā uz cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Otrs virziens, runājot par jauniešu auditoriju, ir jaunu prasmju apgūšana. Bieži vien darbošanās brīvprātīgajā darbā ļauj viņiem saprast, kādu profesiju viņi varētu apgūt, jo ir iespēja izmēģināt praktiski dažādas darbības, kas var atkārtoties reālā darba vidē.”

„Tas pozitīvais ir darbs ar cilvēkiem, jo brīžiem presē vai vispār ir tāds viedoklis, ka cilvēkiem nekas neinteresē un bez maksas neviens neko nedarīs, un cilvēki nav atsaucīgi. Bet tā pozitīvā pieredze ļoti aizkustina, jo patiesībā ir tik daudz cilvēku, kas ir gatavi ieguldīt to savu darbu, lai uzlabotu citu cilvēku vai dzīvnieku dzīvi. Viņi vienkārši grib dot kaut ko no sevis. Tas gandarījums, ko cilvēki gūst, iedvesmo, jo tu redzi, ka tas strādā, ka ir tas pienesums sabiedrībai, ka tas process notiek.”

„Visbiežāk ieguvums ir tas, ka kopā būt ir interesanti, ka apgūst lietas un iekļūst vietās, kur citādi nekad nebūtu un satiek cilvēkus, kurus nekad nesatiktu.”

„Tā ir motivācija palīdzēt. Kad cilvēki saprot, ka viņiem dzīvē ir ļoti daudz kas dots un viņam ir ar ko dalīties, tad viņi izmanto šo brīvprātīgā darba iespēju kā veidu, kā palīdzēt citiem, kuriem neiet tik labi dzīvē. Tā ir galvenā motivācija.”

„Ieguvums ir arī iespēja uzlabot savas prasmes. Piemēram, pedagogiem strādāt ar bērniem. Brīvprātīgā darba rezultātā var uzlabot komunikācijas prasmes, iegūt jaunas zināšanas, nodibināt kontaktus.”

„Tas ir emocionālais gandarījums, lietderīgi pavadīts brīvais laiks. Ja nosēdi pie televizora vai neko nedari brīvdienās, tad rodas bezjēdzības sajūta, jo ne visiem cilvēkiem ikdienas regulārais darbs sagādā piepildījumu un gandarījumu. Varbūt tas ir rutīnas darbs, kas ir tikai maizes darbs, bet brīvprātīgais darbs ir iespēja izpausties vai darīt to, ko sirds kāro.”

Absolūtais vairākums no tiem, kuri pēdējā gada laikā bija veikuši brīvprātīgo darbu – kopumā 81% - ir gatavi to darīt arī tuvākā gada laikā. Tikai 5% novērtējuši, ka noteikti nebūtu gatavi veikt brīvprātīgo darbu, savukārt 14% nav varējuši sniegt konkrētu atbildi. Jāpiebilst gan, ka 12% no tiem, kuri izsaka gatavību veikt brīvprātīgo darbu tuvākā gada laikā, norāda arī, ka vēlētos to darīt mazāk, nekā līdz šim, kamēr divreiz lielāks ir to īpatsvars, kuri labprāt brīvprātīgo darbu darītu pat vairāk kā līdz šim.

Vai Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu arī tuvāko 12 mēnešu laikā? (%)

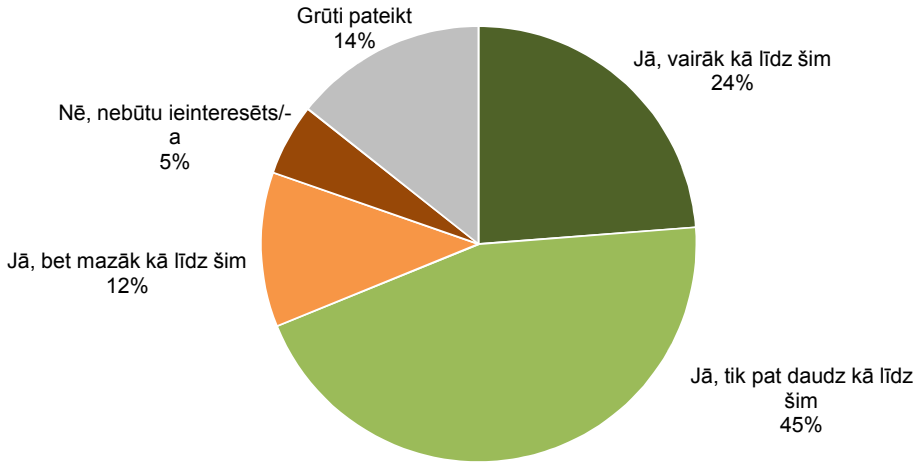

Bāze: respondenti, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, n=244

Tie, kuri aptaujā novērtēja, ka nebūtu gatavi tuvākā gada laikā veikt brīvprātīgo darbu, tika lūgti minēt iemeslus. Visbiežāk ticis norādīts uz faktu, ka brīvprātīgā darba veikšana prasa laiku, kura respondentiem nav sava pamatdarba vai citu iemeslu dēļ. Nereti - 12% gadījumu – kā iemesls minēts slinkums. Pārējās sniegtās atbildes skatāmas tabulā.

Kas ir galvenie iemesli, kādēļ Jūs nebūtu gatavs/-a veikt brīvprātīgo darbu arī tuvāko 12 mēnešu laikā

Sniegtā atbilde	*Biežums (%)*
Man ir darbs	41
Nav laika/Maz laika	35
Slinkums	12
Nepieciešama nauda	10
Bezdarbnieku tas neinteresē	9
Veselības problēmas	7
Ņemot vērā situāciju valstī, piedāvājums nekorekts	7
Par to nemaksā	6
Mani tas neinteresē	6
Negribu uzņemties papildus pienākumus	6
Par labām lietām mūsu valstī arī soda	6
Lai strādā jaunieši	6

Bāze: visi respondenti, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, bet nav gatavi to veikt tuvākā gada laikā, n=13
Piezīme: Kopējais respondentu skaits ir nepietiekams, statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!

Novērojams, ka ir personīgo ieguvumu vērtējumos atšķirības starp tiem, kuri tuvāko 12 mēnešu laikā brīvprātīgo darbu labprāt veiktu vairāk kā līdz šim, tik pat daudz, kā līdz šim un tiem, kuri vēlētos to veikt mazāk kā līdz šim. Tiem, kuri tuvākā gada laikā brīvprātīgo darbu labprāt veiktu vairāk kā līdz šim, biežāk kā citiem būtiski ir tādi ieguvumi kā jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana, iespēja pamēģināt darbu dažādās sev iepriekš nezināmās jomās, kā arī iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem. Tiem, kuri brīvprātīgo darbu labprāt turpinātu veikt tik pat daudz kā līdz šim, biežāk kā citiem būtiski šķiet tādi ieguvumi kā iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus un iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem.

Cik lielā mērā Jums ir svarīgi sekojoši ieguvumi, ko nodrošina brīvprātīgā darba veikšana?

Attēlots procentuālais (%) atbilžu sadalījums	VISI	Vai Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu arī tuvāko 12 mēnešu laikā?			
		Jā, vairāk kā līdz šim	Jā, tik pat daudz kā līdz šim	Jā, bet mazāk kā līdz šim	Nē, nebūtu ieinteresēts/-a
Iespēja ierakstīt savā CV kā darba pieredzi	29	34	26	43	31
Iespēja realizēt savas idejas, izpaust savus talantus	64	67	65	79	38
Iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus	62	64	68	64	38
Jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana	77	90	76	75	38
Iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama	88	91	92	86	62
Iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem	75	84	81	71	38
Iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā pilsētā/ novadā	86	84	89	93	54
Iespēja produktīvi, lietderīgi pavadīt brīvo laiku	60	62	65	61	31
Jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana	64	72	66	61	46
Iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti	33	36	31	43	46
Iespēja pamēģināt darbu dažādās sev iepriekš nezināmās jomās	59	71	59	54	46
Iespēja justies noderīgam, vajadzīgam	77	84	80	71	46
Attēlotas novirzes mērķa grupās no datiem pētījuma izlasē kopumā	VISI	Jā, vairāk kā līdz šim	Jā, tik pat daudz kā līdz šim	Jā, bet mazāk kā līdz šim	Nē, nebūtu ieinteresēts/-a
Iespēja ierakstīt savā CV kā darba pieredzi	29	5	-3	14	2
Iespēja realizēt savas idejas, izpaust savus talantus	64	3	0	14	-26
Iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus	62	2	6	2	-23
Jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana	77	13	0	-2	-38
Iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama	88	3	4	-2	-27
Iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem	75	9	5	-4	-37
Iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā pilsētā/ novadā	86	-2	3	7	-32
Iespēja produktīvi, lietderīgi pavadīt brīvo laiku	60	2	5	1	-29
Jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana	64	8	2	-3	-18
Iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti	33	3	-2	10	13
Iespēja pamēģināt darbu dažādās sev iepriekš nezināmās jomās	59	11	0	-6	-13
Iespēja justies noderīgam, vajadzīgam	77	8	3	-5	-30
Kopā, respondentu skaits:	*244*	*58*	*110*	*28**	*13**

Piezīme:

Sarkanā krāsā iekrāsoti dati tiem ieguvumiem, kuri konkrētajā mērķa grupā minēti izteikti biežāk kā izlasē kopumā.

Dzeltenā krāsā iekrāsoti dati tiem ieguvumiem, kuri konkrētajā mērķa grupā minēti izteikti retāk kā izlasē kopumā.

**Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Bāze: visi respondenti un respondenti konkrētajās mērķa grupās, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu, skaitu (n=) skatīt tabulā

Piemērs : Tie, kuri brīvprātīgo darbu tuvākā gada laikā vēlētos veikt vairāk kā līdz šim, par 5% biežāk kā respondenti izlasē kopumā min atbildi "Iespējas ierakstīt savā CV kā darba pieredzi" (29%+5%=34%).

„Kādi ir šķēršļi brīvprātīgā darba plašākai popularitātei? Viens, protams, ir informācijas plūsma un tas, kā tā tiek organizēta. Tas ir daļēji šķērslis. Otrs ir paaudžu konflikts. Ka ir šīs te dažādās izpratnes par to, kas ir brīvprātīgais darbs un līdz ar to, tas nav kā senas tradīcijas, kas varētu būt kā norma. Piemēram, Amerikā un Skandināvijā tā jau ir norma, ka cilvēki iesaistās brīvprātīgajā darbā. Latvijā tas viss ir vēl kopjams un attīstāms.”

„No iedzīvotāju puses ir neizpratne, kas tas ir un kur ir tās robežas brīvprātīgajam darbam. Līdz ar to rodas neizpratne, kāpēc ir jādara tas, par ko citam maksā. Un Latvijā joprojām tā nav tāda goda lieta. Cilvēki, kas darbojas brīvprātīgajā darbā, pat bieži vien to neafišē un nelepojas ar to, jo vairākumam virspusējais viedoklis ir tāds, kāpēc lai kāds kaut darītu par velti, jo tas ir dīvaini. Citās valstīs tā ir goda lieta.”

„Vislielākā barjera ir tā, ka cilvēki nezina, ko viņi varētu darīt un ar ko kopā. Nav tā organizatoriskā struktūra. Ir viena sabiedriskā organizācija, kura saka, ka viņiem datu bāzē ir pāri par 800 brīvprātīgo un preses konferencēs regulāri ziņo, ka viņiem nav vietu, kur viņiem piedāvāt darbu. Tā ir aplamība, jo ir vesela virkne organizāciju, kas pa visu Latviju var piedāvāt brīvprātīgo darbu, bet cilvēkiem ir lielāka vēlme atnākt vienreiz un kaut ko vienkāršu izdarīt, nevis apzināt visus sociālos pakalpojumus savā pašvaldībā un aiziet uz sarunām, tikt apmācītiem, lai to darbu izdarītu. Cilvēkiem ir neizpratne, kas tas ir īsti par darbu. Mums nav problēmu sameklēt kādu, kas vāra kafiju semināros vai reģistrē, bet mums ir problēmas atrast cilvēkus, kas varētu nelielas stundas dienā ziedot un regulāri. Ar jauniešiem arī ir tā, ka ir daudzi gatavi pāris reizes gadā atnākt un kalnus nogāzt, bet tur, kur vajag ilglaicīgi, tur ir ļoti grūti. Ja tu aizej uz slimnīcu palīgā palasīt pasakas, tad tev ir jāiet, jo tevi tur gaida. Ja tu neej, tad ir cits jāaizsūta. Tas sabiedrības apziņā vēl nav pietiekami nostiprinājies, ka tā vērtība ir nevis vienreiz aiziet, piemēram, asinis nodot, bet simts reizes aiziet.”

„Tas, kur arvien vairāk uzmanība būtu jāpievērš ir, nevis tam, ka cilvēks atnāk vienreiz un piedalās lielajā talkā, kas visbiežāk notiek, bet tieši tām lietām, kas ir jādara regulāri un kur cilvēks tiešām var dot pievienoto vērtību.”

„Brīvprātīgie var būt liels resurss dažādu pašvaldības problēmu risināšanā - gan sociālās, gan kultūras, gan sporta lietās. Bet šobrīd tas atbalsts ir pastarpināts, jo pagaidām nav tā, ka atbalstītu brīvprātīgo programmu uzturēšanu vai brīvprātīgo koordinatorus. Šobrīd nevalstiskās organizācijas var saņemt finansējumu nelielu projektu veidā, kuru ietvaros, protams, organizācijas īsteno arī brīvprātīgo darbu, bet valstiskā līmenī atbalsts ir nepietiekams, jo nav šīs vienotās nostājas, ka brīvprātīgo darbu ir īpaši jāatbalsta vai jāveido sistēma, ka būtu jābūt kādai vienotai institūcijai, kura par to būtu atbildīga. Tas īsti nestrādā.”

6. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA POTENCIĀLIE VEICĒJI

Tie respondenti, kuri pēdējā gada laikā nebija veikuši brīvprātīgo darbu, tika lūgti novērtēt, cik lielā mērā viņi būtu ieinteresēti to darīt tuvākā gada laikā – tādu, kuri būtu ieinteresēti iesaistīties brīvprātīgā darba veikšanā, ir tikai 24%, pie tam, tikai 4% apgalvo, ka ir noteikti ieinteresēti, kamēr 20% - ka drīzāk ieinteresēti. Jāpiebilst, ka izteikti liels – 30% - ir to īpatsvars, kuri nav varējuši sniegt konkrētu atbildi.

Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā? (%)

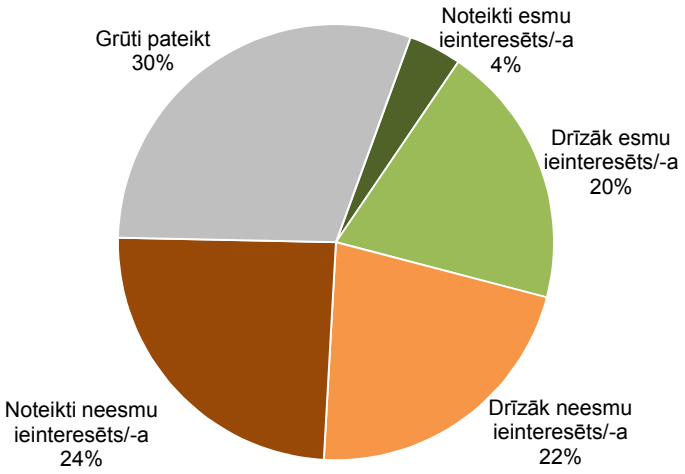

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, n=761

Sociāli demogrāfiskā griezumā novērojams, ka salīdzinoši biežāk gatavību veikt brīvprātīgo darbu izsaka:

- sievietes (30%);
- 15-24 gadīgie (43%);
- tie, kuri dzīvo viena cilvēka mājsaimniecībā (32%);
- nepabeigtu augstāko izglītību ieguvušie (30%);
- skolēni un studenti (41%);
- Zemgalē dzīvojošie (33%).

Savukārt starp tiem, kuri pilnībā noraida iespēju iesaistīties brīvprātīgā darba veikšanā, salīdzinoši vairāk ir:

- vīriešu (29%);
- 45-74 gadīgo (27%-28%);
- nestrādājošo (27%);
- augstākā vai vidējā līmeņa vadītāju (34%) un pensionāru (33%);
- Rīgā un Vidzemē dzīvojošo (28%);
- to, kuru mājsaimniecības ienākumi uz vienu personu mēnesī nepārsniedz 99 latus (28%).

Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā? (%)

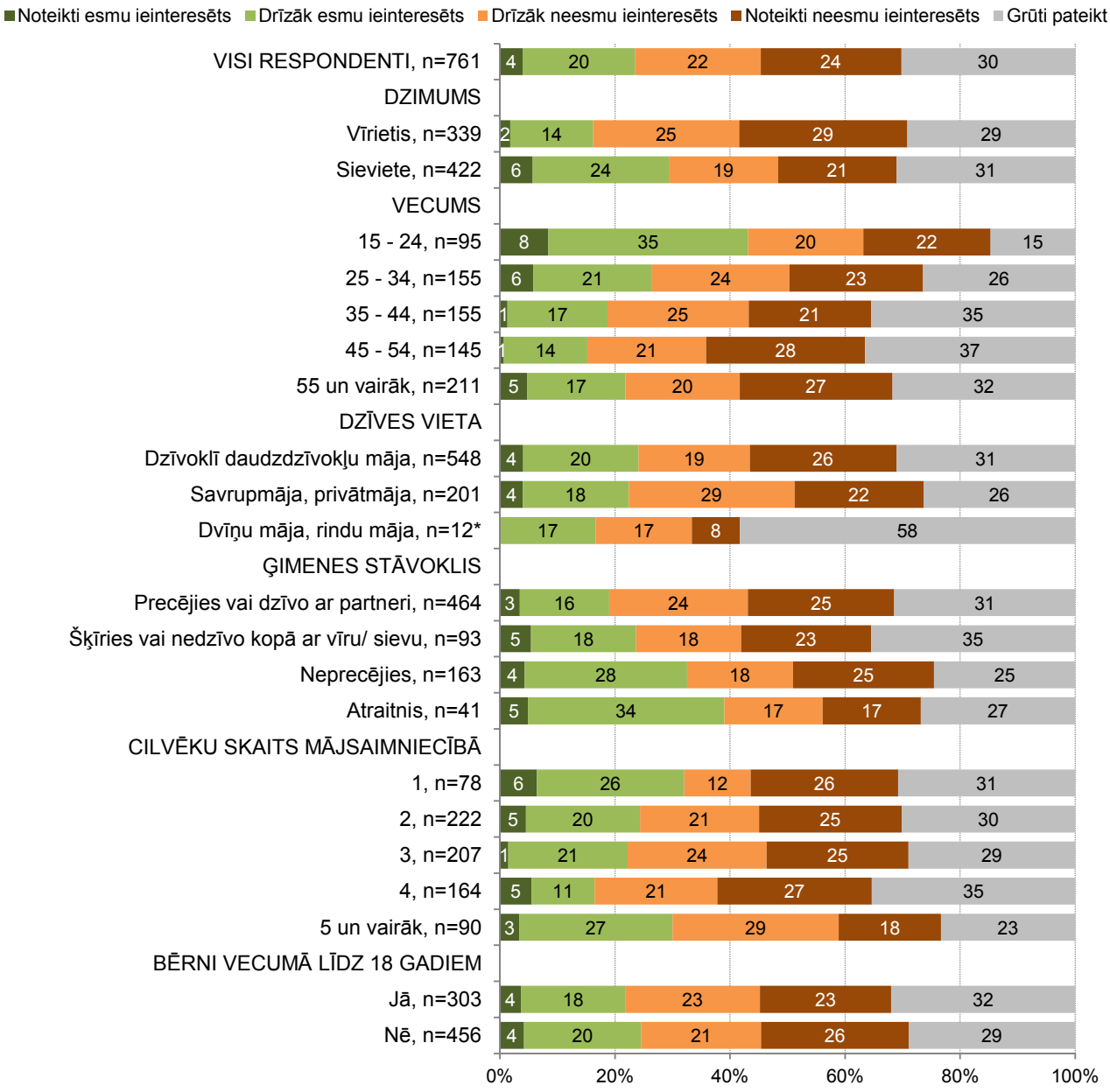

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, 'n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā? (%)

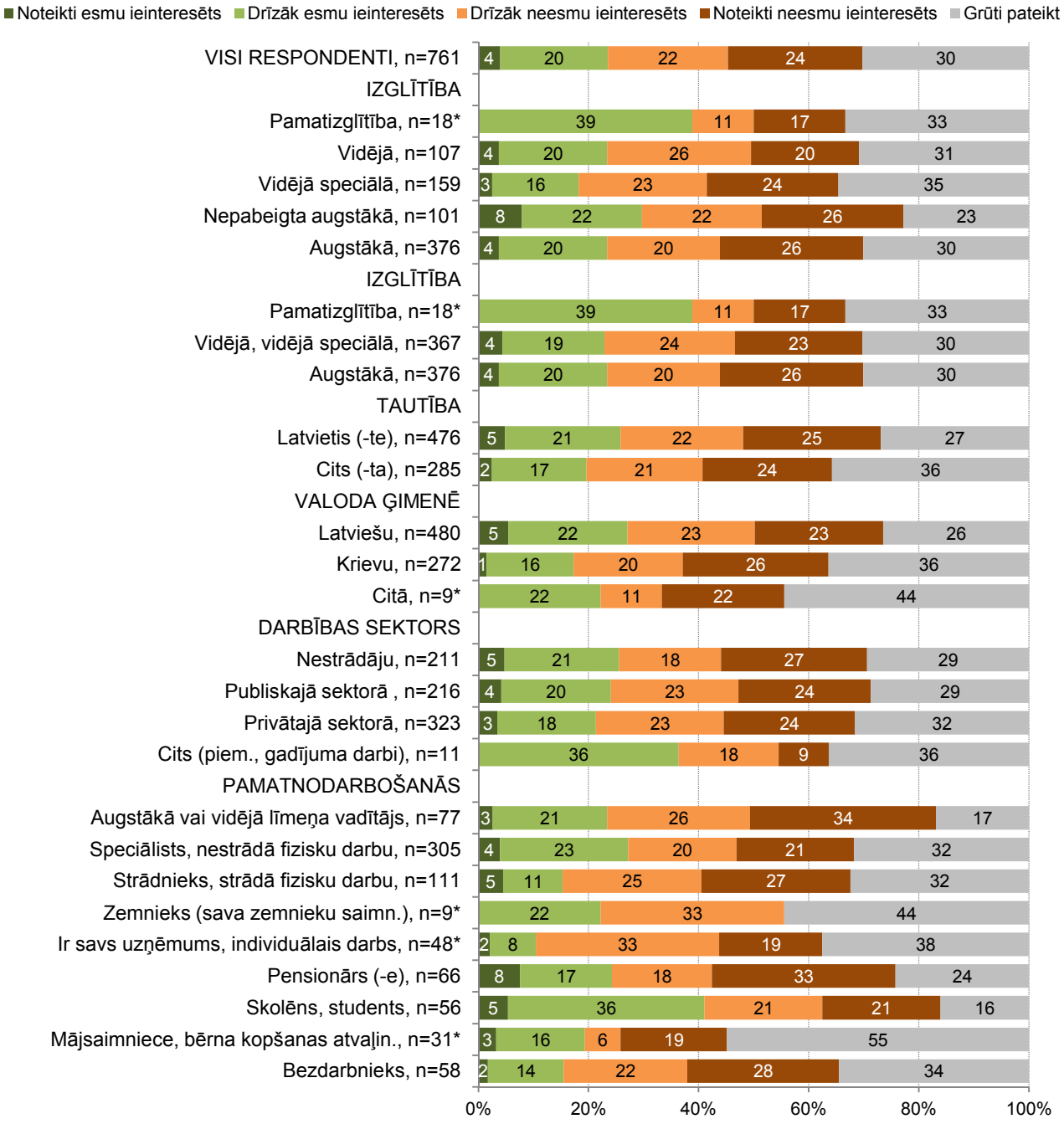

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, 'n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā? (%)

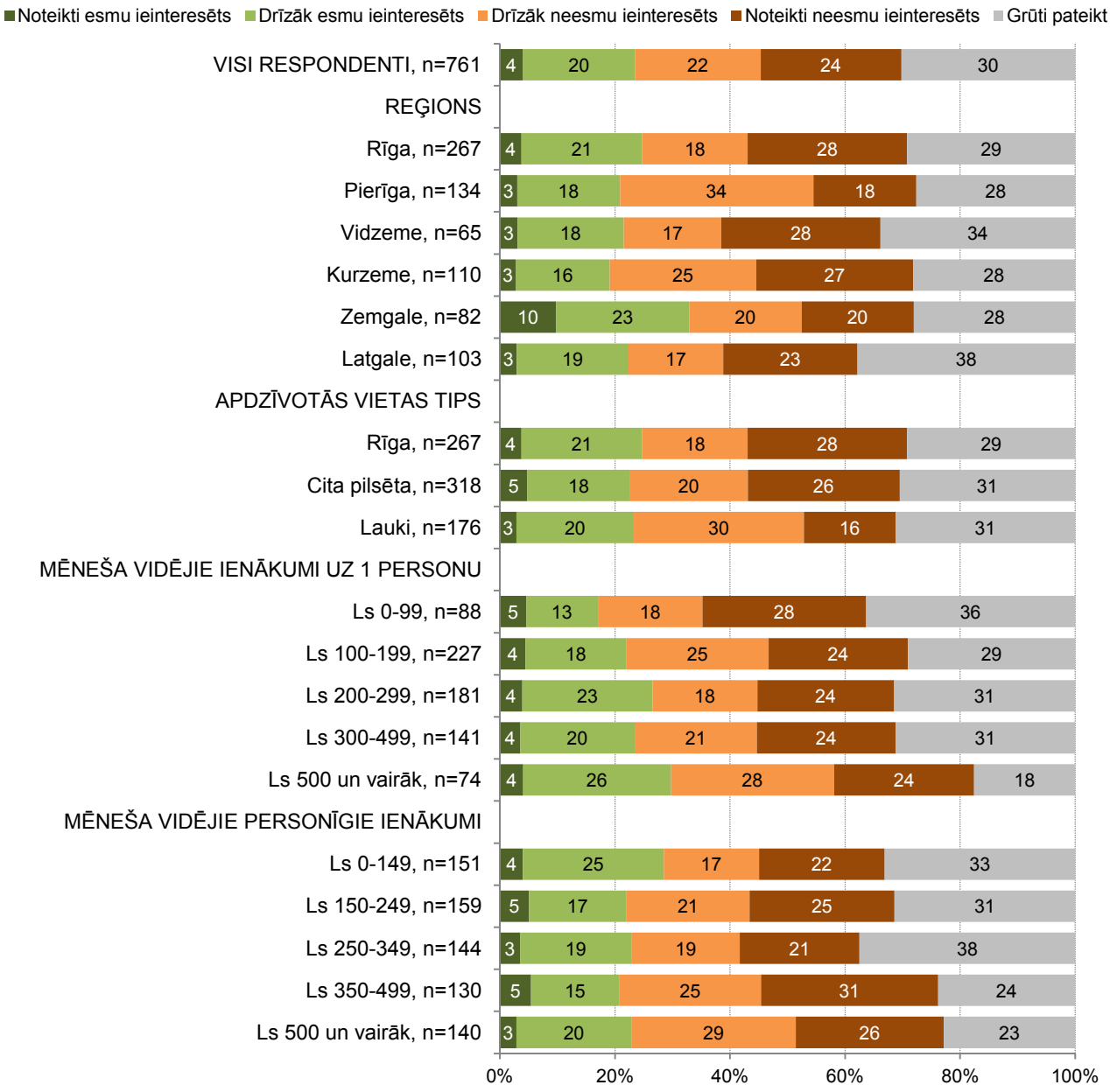

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, 'n=' skatīt grafikā
*Piezīme: *Nepietiekams respondentu skaits statistiski pamatotas datu analīzes veikšanai!*

Turpmākajos divos attēlos sniegts katras mērķa grupas – brīvprātīgā darba veikšanā ieinteresēto, brīvprātīgā darba veikšanā neieinteresēto un pētījuma izlase kopumā – iekšējais sociāli demogrāfiskais raksturojums.

Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā? (%)

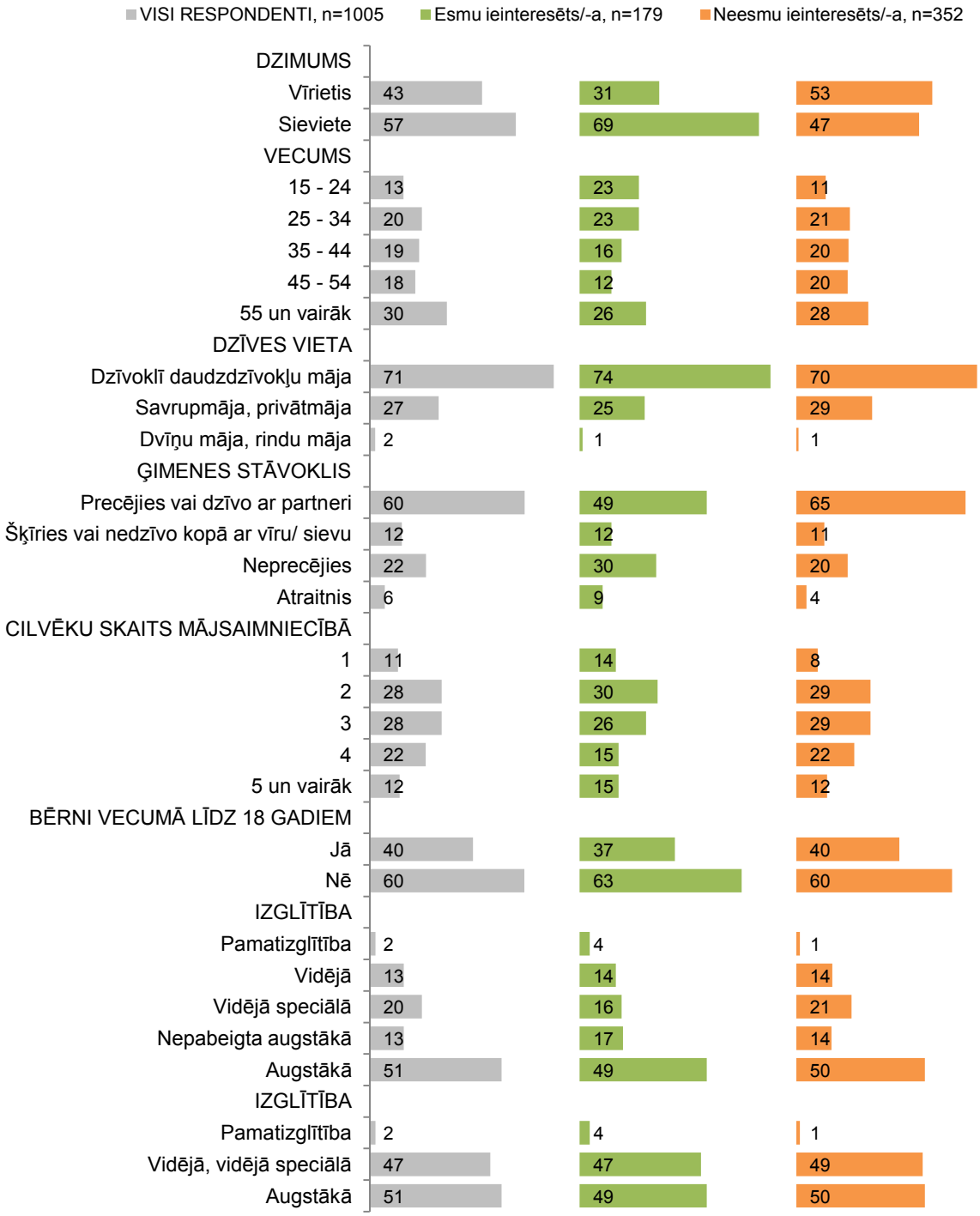

Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā? (%)

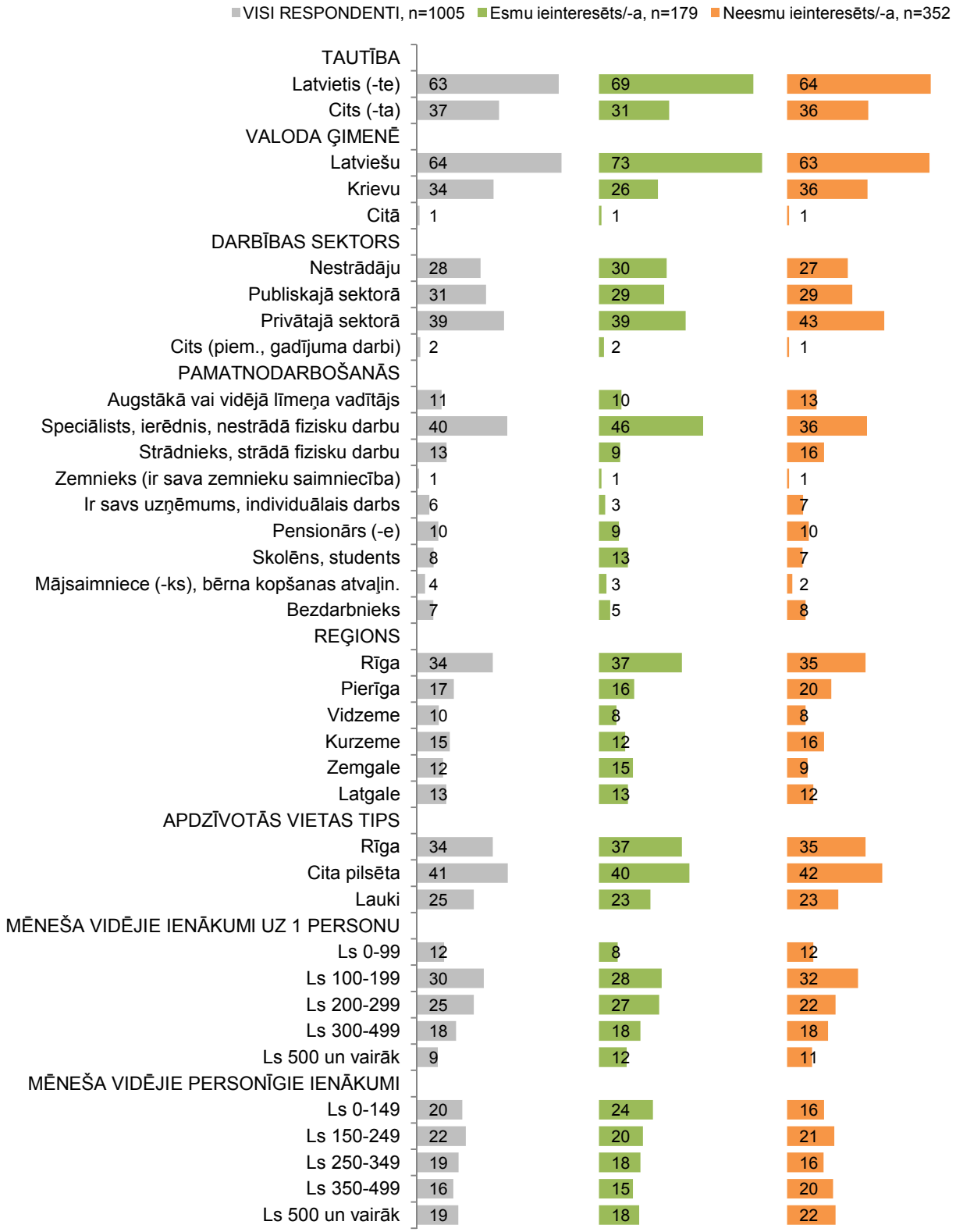

„Brīvprātīgajam darbam vajadzētu kļūt par audzināšanas darba sastāvdaļu skolās. Mums ir diskusijas par to, vai brīvprātīgais darbs var būt obligāts. Varbūt ne konkrētais veids, kā to dara, bet tas, ka ar savu ieguldījumu sabiedrībā bērns aug un mācās darba prasmes, rūpēties par citiem, nevis tikai saņemt rūpes. Tas būtu obligāti.”

„Nav popularitātes šobrīd tam Latvijā. Cits nesaprot, kā var strādāt neatalgotu darbu. Ja tu nestrādā algotu darbu un vēl ej kaut ko darīt par brīvu, tad cilvēki sabiedrībā to varētu nesaprast. Latvijā tas netiek saprasts un novērtēts.”

„Tā nelaime ir ar organizācijas ilgtspēju. Ir ārkārtīgi grūti ilgā laika periodā uzturēt organizāciju, ja tai nav regulāru, normālu izmaksu vadībai. Tas ir neiespējami. Tie ir apbrīnojami līderi, uz kuriem tās organizācijas turas ilgstošā laika termiņā. Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi stiprināt organizācijas.”

„Droši vien atbalsts no valsts būtu likumdošanas sakārtošana. Cik es zinu, Brīvprātīgo likums šobrīd vēl nav pieņemts. Līdz ar to tas ir klupšanas akmens, kāpēc nav tā vienotā izpratne, jo nav jau nekur īsti nodefinēts, kādi tad ir brīvprātīgā pienākumi, tiesības. Šāds likumprojekts ir, bet viņš nav pieņemts.”

„No organizatoriskā viedokļa mums ļoti lielas problēmas rada tas, ka nav šis te tiesiskais regulējums. Nav vienas atbildīgās institūcijas valstī, pie kuras varētu konsultēties par dažādiem tiesiskiem nosacījumiem vai situācijām, jo mēs, organizējot brīvprātīgo darbu, nezinām, vai tas ir likumīgi, vai tā drīkst, un kā to noformēt.”

„Liels atbalsts būtu tas, ja tie cilvēki, kas šo brīvprātīgo darbu dara, tiktu publiski atzīti un tā viņu pieredze popularizēta. Tie paši cilvēki, kas brīvprātīgi strādā Sarkanajā Krustā gadu desmitiem, viņus nepamana un viņiem vēl nav pasniegts Trīszvaigžņu ordenis, kaut gan to pasniedz politiķiem, kuri savu pienākumu ir darījuši par labu algu un kurus mēs visi kritizējam. Te būtu jābūt tam līdzsvaram, ka tas ir jāparāda sabiedrībai.”

„Droši vien vajadzētu izveidot labāku sadarbību starp NVO un pašvaldībām. Iespējams, vajadzētu arvien vairāk kādu līdzekļu piesaisti brīvprātīgo programmu veidošanai, jo šobrīd, cik esmu dzirdējusi, brīvprātīgo programmas ir ļoti maz Latvijā. Brīvprātīgajam darbam ir jāsniedz kāds atbalsts.”

„Es vispār neredzu, ka būtu kāds valsts vai pašvaldības atbalsts. Primāri, lai organizētu brīvprātīgo darbu, ir vajadzīgas vietas, kur brīvprātīgie var tikties un veidot to savu vidi un projektus, un savas idejas attīstīt. Otrs ir atbalsts organizācijām tai pašai administratīvajai kapacitātei, jo, piemēram, daži cilvēki var koordinēt vairāku simtu cilvēku iesaistīšanos un tas vietējā kopienā var nest būtiskas izmaiņas.”

„Tas ir saistīts ar brīvprātīgā darba prestižu un to organizāciju prestižu, kur tu vari veikt to brīvprātīgo darbu. Ja mēs paskatāmies uz pētījumiem par to, kuras organizācijas atpazīst Latvijā, tad no visām sabiedriskajām organizācijām tikai kādas piecas vispār atpazīst, tostarp Sarkano Krustu. Tas nozīmē, ka ir ļoti jāstrādā pie organizāciju prestiža celšanas, lai katram jaunietim būtu prieks, ka viņš tur ir nostrādājis.”

„Vajadzētu veicināt tā saucamo profesionālo brīvprātīgo darbu, kad augsta līmeņa profesionāļi vai savas profesijas speciālisti iesaistās brīvprātīgajā darbā un dod savas profesionālās zināšanas un spējas, piemēram, juridiskās vai grāmatvedības konsultācijas, vai arhitekta pakalpojumus, kas ļoti veicinātu kopienas attīstību. Citās valstīs ir tāda pieredze, kur profesionāļiem ir gandarījums iesaistīties un dot atpakaļ kaut ko sabiedrībai, bet mūsu vidē, manuprāt, mēs nepietiekami viņus uzrunājam un nepietiekami viņiem parādām šo iespēju.”

„Droši vien tā ir atbalsta sniegšana brīvprātīgajiem. Ja viņš veic to savu pirmo darbiņu, tad iespējams būtu nepieciešams koordinators, kurš pēc šī darbiņa vai darbiņa veikšanas laikā viņu atbalsta, iedrošina un mudina viņu. Jo bieži vien daudzās organizācijās nav šis te atsevišķais koordinators, bet ir vienkārši darbinieks, kuram paralēli saviem pienākumiem ir jāveic brīvprātīgo atbalstīšana. Varbūt brīvprātīgais nesaprot, kāds ir bijis viņa konkrētais pienākums. Ja viņi nezina pie kā īsti vērsties, lai atrisinātu šos jautājumus, tad viņi pazūd, jo saprot, ka viņi netiek ar to galā.”

„Lai regulāri informētu un uzturētu interesi par kādu fenomenu, ir jābūt regulārām kampaņām. Tās nevar būt vienreiz gadā, it īpaši sabiedriskajos masu medijos. Manuprāt, ir jāveido visiem kopīga izpratne, lai katrs cilvēks, vienalga cik augstā amatā viņš ir vai cik veiksmīgs uzņēmējs viņš ir, ka viņš atrod to laiku un dod sabiedrībai atpakaļ – ne tikai ziedojot naudu, bet tieši ar to savu darbu un piemēru, ka viņš darbojas, lai parādītu, ka tas katram ir pa spēkam.”

„Latvijā brīvprātīgajam darbam īsti nav nekāda prestiža. Piemēram, piesakoties uz to pašu *Fulbright* stipendiju, kā viens no galvenajiem aspektiem, kas tiek ņemts vērā, ir tas, vai cilvēks ir piedalījies brīvprātīgajā darbā. Mums tādu prasību nav un to arī neveicina zemais atalgojums.”

„No pašvaldību puses popularitāti noteikti veicinātu tas, ja būtu izveidotas brīvprātīgā darba programmas dažādās pašvaldību padotības iestādēs – slimnīcās, bērnunamos, dienas centros. Ja tas būtu, tad cilvēks varētu iepazīties ar konkrētiem darbiņiem un to, cik daudz laika tam vajag veltīt. Tad ļoti daudz cilvēku būtu gatavi iesaistīties, ja viņiem būtu šis konkrētais piedāvājums. No nevalstisko organizāciju puses, pirmkārt, ir jākļūst daudz atvērtākām un, otrkārt, organizētākām, jo šobrīd brīvprātīgajam ir jābūt ar iniciatīvu ļoti bagātam, lai atrastu savu īsto vietu un iesaistītos, bet vajadzētu būt tieši otrādi, ka viņi tiek īpaši uzrunāti un viņiem tiek piedāvātas konkrētas iespējas.”

„No rudens es patiesībā labprāt kādas pāris reizes nedēļā aizietu uz kādu bērnu slimnīcu pastrādāt brīvprātīgajā darbā. Es zinu ārstus un slimnīcas vadību, bet es nezinu, pie kā iet un ar ko runāt, un vai viņi vispār ņem. Nav pilnīgi nekāda mehānisma. Ja man būtu interneta portāls, kur es varu ieiet un paskatīties, kur es varu tagad pieteikties uz kādu brīvprātīgo darbu.”

„Informācijas kampaņas un kādi labie piemēri trūkst. Piemēram, tie, kas piedalās Eiropas voluntārajā sistēmā, rādīt, kā viņi aizbrauc uz Norvēģiju strādāt psihiatriskajās slimnīcās vai vēl kaut kur. Pastāstīt arī kaut ko par tiem bonusiem, ko cilvēks nostrādājot dabū. Varbūt tā ir kāda stipendija, ko pēc tam var dabūt, vai labākas darba iespējas.”

„Patiesībā rodas sajūta, ka brīvprātīgo būtu daudz vairāk, ja viņiem būtu konkrēti un atbilstoši piedāvājumi. Nav pietiekams piedāvājums ne no organizāciju puses, ne pašvaldību, ne valsts institūciju puses. Tas risinājums ir izveidot brīvprātīgā darba sistēmu un programmas ar konkrētiem brīvprātīgā darba piedāvājumiem. Tas viss ir jāattīsta, jo šobrīd tam brīvprātīgajam ir jābūt ļoti aktīvam, ja viņš grib atrast brīvprātīgo darbu, viņam gandrīz pašam ir jāiet un jāmeklē tāds darbs.”

Veicot datu pārrēķinu, iespējams iegūt aplēses par to, kā varētu mainīties kopējais brīvprātīgā darba veicēju īpatsvars tuvākā gada laikā. Šādam aprēķinam iespējams izmantot iepriekš minētā jautājuma datu apvienošanu ar jautājumu par to, cik lielā mērā ieinteresēti turpināt veikt brīvprātīgo darbu ir tie, kuri ir to veikuši jau pēdējā gada laikā. Datu pārrēķins liecina, ka to īpatsvars, kuri tuvākā gada laikā noteikti būtu gatavi (vai vieglāk aktivizējami) veikt brīvprātīgo darbu, būtu aptuveni 19% un vēl 17% ir tādu, kuri uzskatāmi par svārstīgiem jeb nepārliecinātiem brīvprātīgā darba veikšanas interesentiem – sekojoši kopējais brīvprātīgā darba veicēju potenciāls varētu būt līdz pat 36% no Latvijas iedzīvotājiem. Protams, jāņem vērā, ka iedzīvotāju aptaujā sniegtie vispārīgie novērtējumi ne vienmēr nozīmē arī reālu gatavību iesaistīties.

Vai Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu arī tuvāko 12 mēnešu laikā? (Tie, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu jau pēdējā gada laikā)		Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā? (Tie, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējā gada laikā)	Datu pārrēķina rezultāts
Jā, vairāk kā līdz šim Jā, tik pat daudz kā līdz šim	+	Noteikti esmu ieinteresēts/-a	19%
Jā, bet mazāk kā līdz šim	+	Drīzāk esmu ieinteresēts/-a	17%
Nē, nebūtu ieinteresēts/-a	+	Drīzāk neesmu ieinteresēts/-a Noteikti neesmu ieinteresēts/-a	36%
Nav atbildes	+	Nav atbildes	27%

Tie respondenti, kuri novērtēja, ka nebūtu ieinteresēti veikt brīvprātīgo darbu, tika lūgti minēt iemeslus. Visbiežāk – 39% gadījumu – tiek norādīts uz laika trūkumu. 23% min, ka lielāko viņu laika daļu aizņem pamatdarbs, savukārt aptuveni 1/10 norāda, ka nevēlas veikt brīvprātīgo darbu, jo nav motivācijas vai arī nevēlas strādāt bez samaksas. Dažādi citi iemesli minēti retāk kā 10% gadījumu.

Kas ir galvenie iemesli, kādēļ Jūs neesat ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu arī tuvāko 12 mēnešu laikā?

Sniegtā atbilde	*Biežums (%)*
Laika trūkums	39
Visu manu laiku aizņem darbs	23
Negribu darīt brīvprātīgo darbu, nav motivācijas un intereses	14
Par brīvu negribas strādāt	11
Brīvprātīgajam darbam nav jēgas, nav pārliecības, ka tas ir noderīgi	5
Veselības problēmas	3
Trūkst informācijas par brīvprātīgo darbu	3
Jāpieskata bērni, mazbērni	2
Lauku mājās daudz darba	2
Nav pārliecības šīs ieceres godīgumam	2
Brīvo laiku pēc darba vēlos veltīt sev, ģimenei	1
Vecums	1
Viss laiks veltīts izdzīvošanai un rēķinu apmaksai	1
Nav vēlmes šīs valsts labā ko darīt	1
Lietderīgāka laika pavadīšana	1
Brīvprātīgo darbs jāpiedāvā jauniešiem	1
Darba rezultāts nebūs manāms	1
Nezinu, kas ir brīvprātīgais darbs	1
Lieki izdevumi transportam, materiāliem	1
Brīvprātīgo aktivitātes jāpiedāvā materiāli nodrošinātiem cilvēkiem	1
Brīvprātīgo darbu nepiedāvā mani interesējošā jomā/ Neredzu jomu, kur to veikt	1
Nav iespēju veikt brīvprātīgo darbu	1
Pietiek ar to, ka pamatdarbā veicu papildus brīvprātīgo darbu	1
Nav atbalsta no valsts	1

Brīvprātīgā darba veikšana var radīt sliktu reputāciju	1
Nogurums	1
Neesmu pasaules glābējs	1
Nemot vērā situāciju valstī, piedāvājums nekorekts	0,5
Valstī jau tāpat ir problēmas ar naudu	0,4
Fiziskā spēka trūkums	0,3
Nepieciešams pastāvīgi uzturēties savā dzīvesvietā	0,3
Brīvprātīgo darbs vairāk iederas ārzemēs dzīvojošiem	0,3
Ārstēju un audzinu bērnu invalīdu	0,3
Valstij vispirms jānodrošina apmaksātā nodarbinātība	0,2
Pietiek ar darbiem, ko veicu radinieku labā	0,2
Mācības	0,2
Nav ar ko atstāt bērnus	0,2
Par labdarību esmu sodīts ar naudas sodu, vairāk nav vēlēšanās to darīt	0,2
Aizdomas, ka brīvprātīgais darbs šobrīd ir citu ne-darbu vākšana	0,2
Jāiesaista bezdarbnieki	0,2
Brīvprātīgo darbu jau veicu mājās	0,2
NA/Nezinu	6

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā un nav gatavi to veikt tuvākā gada laikā, n=352

Tie, kuri ir ieinteresēti brīvprātīgā darba veikšanā, vislabprātāk to darītu, neiesaistoties organizēšanā, bet piedaloties kā dalībniekam – 67%. Tai pat laikā izteikti liels – 49% - ir arī to īpatsvars, kuri vēlētos būt brīvprātīgā darba organizētāju, koordinatoru palīgi vai asistenti. Šis rādītājs ir daudz augstāks kā to vidū, kuri bija veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā (22%).

Kādā statusā Jūs vislabprātāk piedalītos brīvprātīgā darba veikšanā? (%)

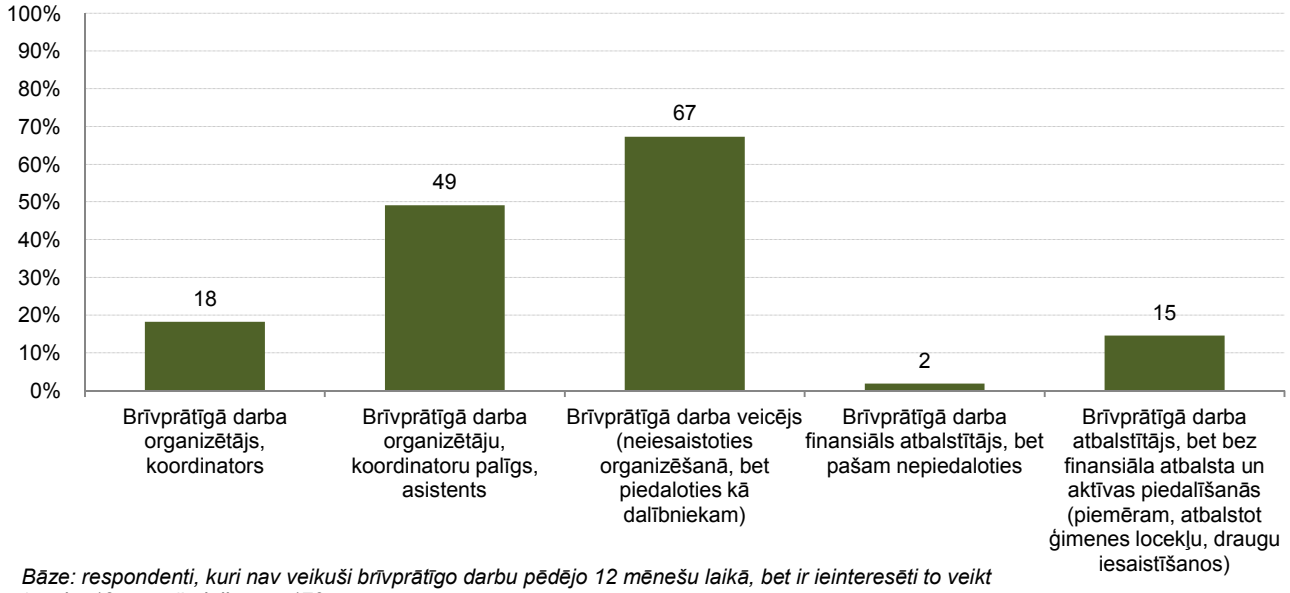

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, bet ir ieinteresēti to veikt tuvāko 12 mēnešu laikā, n=179

Visbiežāk brīvprātīgā darba veikšanā ieinteresētie izteikuši interesi izteikuši vēlmi iesaistīties vides un dabas aizsardzības un sakopšanas jomā (22% noteikti vēlētos un vēl 48% - drīzāk vēlētos). Populāras brīvprātīgā darba jomas ir arī dzīvnieku aizsardzība (attiecīgi - 24% un 35%), veselības aizsardzība (18% un 39%), izklaides pasākumi (23% un 34%).

Ja vērtē tikai galēji pozitīvās atbildes - "noteikti vēlētos" - tad tās visbiežāk sniegtas attiecībā uz dzīvnieku aizsardzību (24%), izklaides pasākumiem (23%), vides un dabas aizsardzību un sakopšanu (22%), kā arī kultūras un mākslas pasākumiem (22%) - šīs uzskatāmas par tām jomām, kurās papildus brīvprātīgo piesaiste būtu salīdzinoši vieglāk panākama. Savukārt visizteiktāk noraidīta gatavība piedalīties tāda brīvprātīgā darba veikšanā kā politisko organizāciju un iniciatīvu aktivitātes (41% norāda, ka noteikti nevēlētos tādās piedalīties), drošības nodrošināšana pašvaldībā (30%) un naudas līdzekļu vākšana labdarībai (27%).

Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā sekojošās jomās Latvijā? (%)

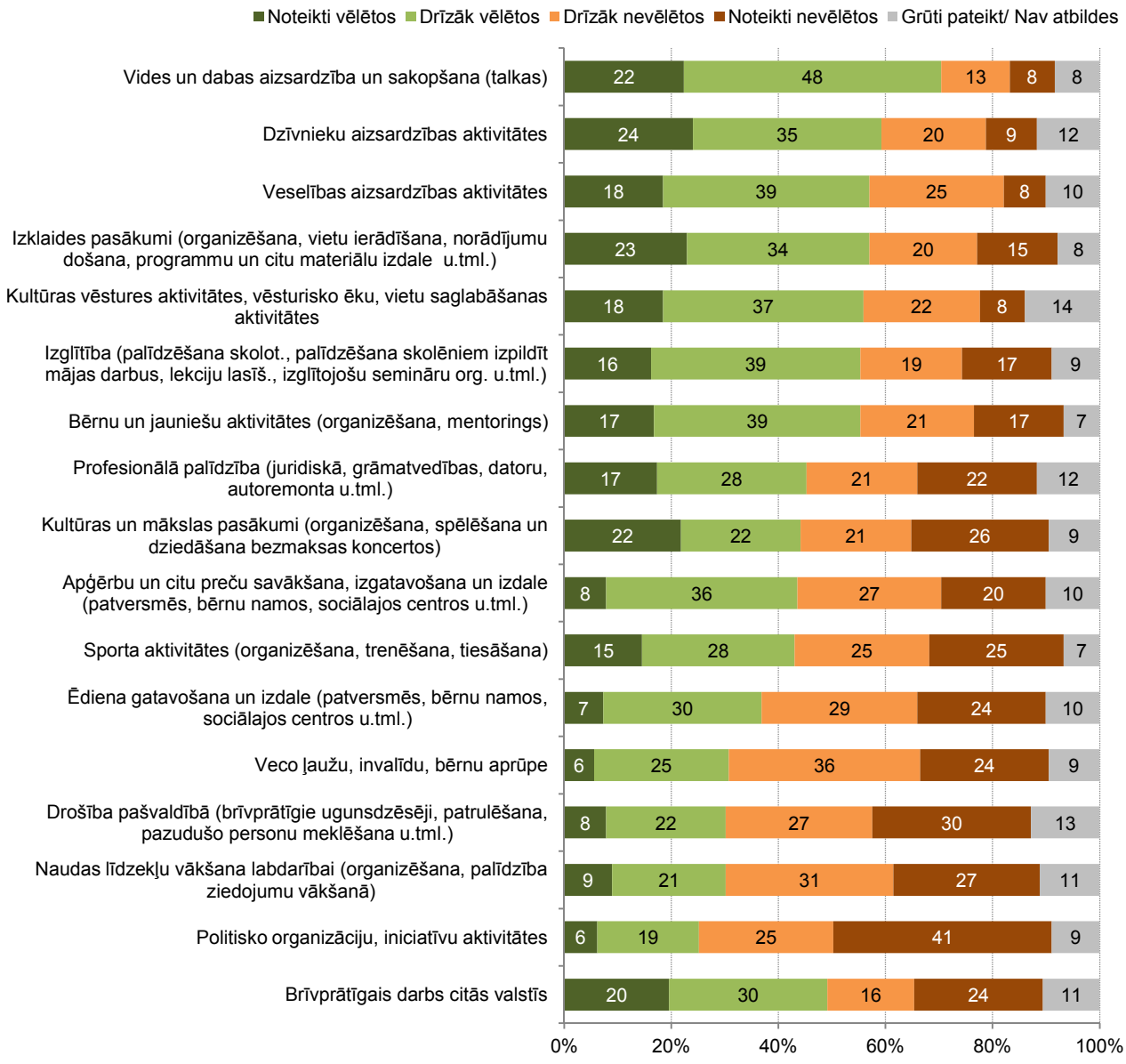

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, bet ir ieinteresēti to veikt tuvāko 12 mēnešu laikā, n=179

20% būtu gatavi veltīt brīvprātīgā darba veikšanai ne vairāk kā 6 stundas sava laika mēnesī, 55% - ne vairāk kā 10 stundas, bet 30% ir gatavi ieguldīt 20 un vairāk stundu. Vidēji viens brīvprātīgā darba veikšanā ieinteresētais būtu gatavs tam veltīt 16 stundas mēnesī. Ja salīdzina ar vidējo stundu ieguldījumu no tiem, kuri jau šobrīd veic brīvprātīgo darbu (57h), tas uzskatāms par zemu rādītāju.

Aptuveni cik stundas mēnesī Jūs būtu gatavs/-a veltīt brīvprātīgā darba veikšanai? (%)

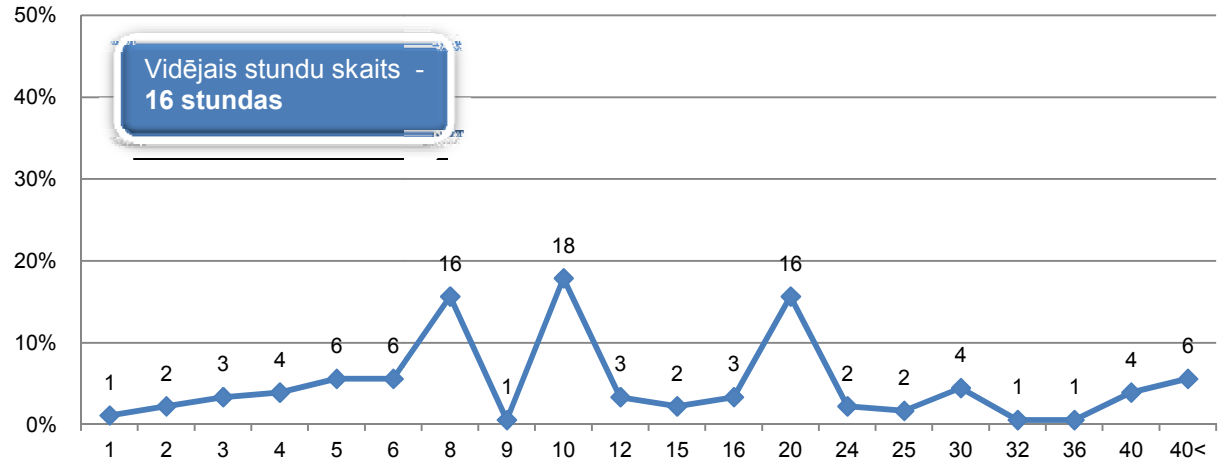

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, bet ir ieinteresēti to veikt tuvāko 12 mēnešu laikā, n=179
Piezīme: Grūti pateikt/ NA nav attēlots grafikā

Kā ļoti svarīgu ieguvumu brīvprātīgā darba veikšanā ieinteresētie visbiežāk norāda jaunu zināšanu un pieredzes iegūšanu (55%), kā arī iespēju sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama (53%). Tāpat salīdzinoši bieži kā svarīgi ieguvumi identificēti – iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā dzīves vietā (38%), jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana (38%), iespēja justies noderīgam, vajadzīgam (36%) un iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem (36%).

Cik lielā mērā Jums būtu svarīgi sekojoši ieguvumi, ko nodrošina brīvprātīgā darba veikšana? (%)

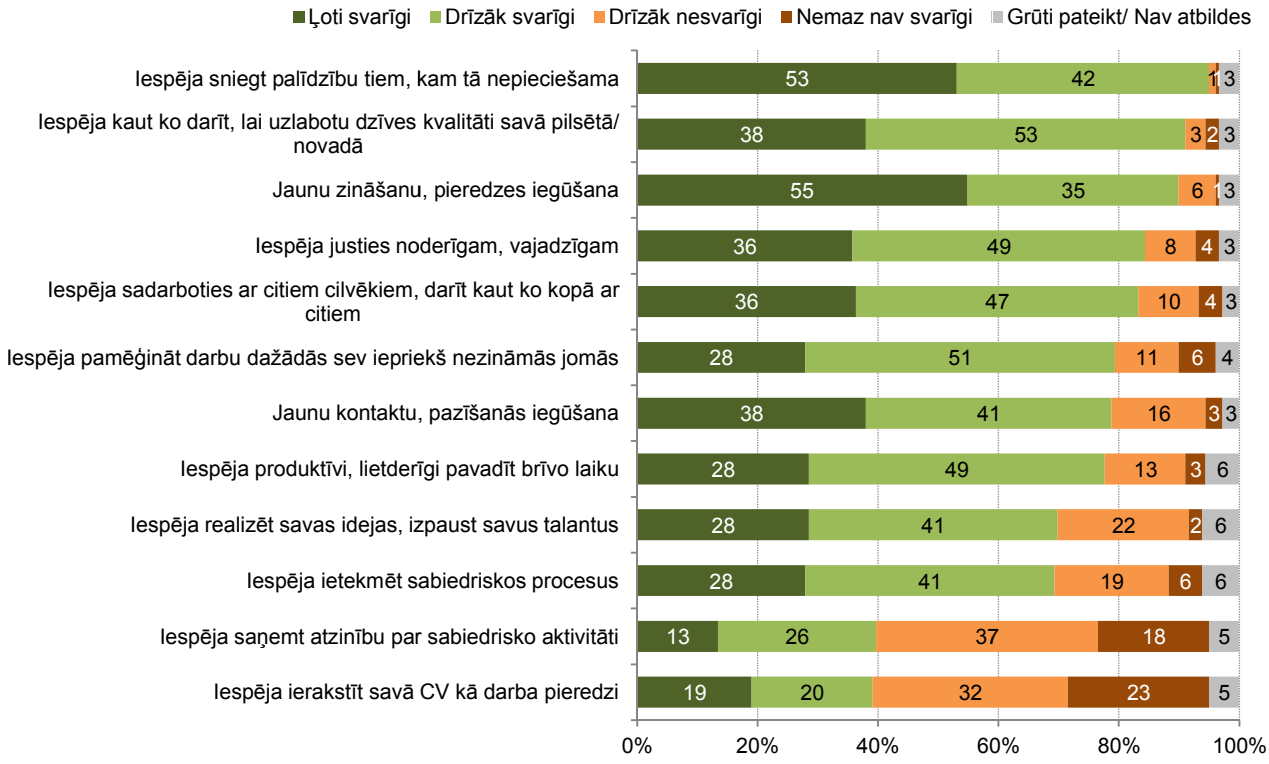

Bāze: respondenti, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā, bet ir ieinteresēti to veikt tuvāko 12 mēnešu laikā, n=179

7. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA IEGULDĪJUMS TAUTSAIMNIECĪBĀ

Šīs sadaļas mērķis ir izvērtēt brīvprātīgā darba pienesumu Latvijas tautsaimniecībai kopumā, aprēķinot tā ieguldījumu iekšzemes kopproduktā. Lai to izdarītu, vispirms īsumā aprakstīts, kā valstis veic ekonomisko darījumu uzskaiti un kādas ir būtiskākās ar šo uzskaiti saistītās problēmas, tai skaitā, brīvprātīgā darba un citu ārpus tirgus darījumu veidu uzskaiti. Pēc tam ir apkopota teorētiska un konceptuāla informācija par brīvprātīgā darba mērīšanas un novērtēšanas iespējām. Visbeidzot, izmantojot iedzīvotāju aptaujas datus, ir veikti mērījumi par brīvprātīgā darba apjomiem Latvijā, un iegūtie rezultāti salīdzināti ar citu valstu rādītājiem.

Nacionālo kontu sistēma, iekšzemes kopprodukts un ekonomisko darījumu uzskaite

Nacionālo kontu sistēma ir starptautiski pieņemts ekonomisko darījumu uzskaites standarts. Tā ir savstarpēji integrētu konceptu, definīciju, grāmatvedības principu, klasifikatoru, kontu un tabulu kopums, kas ļauj analītiski novērtēt valsts ekonomisko stāvokli un iegūtos rezultātus salīdzināt ar citu valstu rādītājiem. Savukārt iekšzemes kopprodukts ir viens no nozīmīgākajiem un visbiežāk analizētajiem nacionālo kontu sistēmas summārajiem statistikas rādītājiem. Nacionālo kontu sistēmu kopā izstrādā un publicē Apvienoto Nāciju organizācija, Starptautiskais Valūtas fonds, Eiropas Komisija, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija un Pasaules Banka. Pašreizējā versija tika izstrādāta 2008. gadā un publicēta 2009. gadā (United Nations (2009)).

Nacionālo kontu sistēmas izveides pirmsākumi meklējami 17. gs., bet tās pamatprincipu izstrāde un vēlākā starptautiskā harmonizācija cieši saistīta ar lielo depresiju 20. gs. trīsdesmitajos gados un Otro pasaules karu. Tā sauktā Lielā depresija radīja nepieciešamību pēc visaptveroša kvantitatīva mērījuma, kurš ļautu novērtēt valstu ekonomisko stāvokli. Arī ietekmīgā ekonomista Džona Meinarda Keinsa ieteikumus, par to, kādu ekonomisko politiku piekopt, lai lielo depresiju pārvarētu, bija iespējams realizēt, tikai zinot precīzus datus par valstu patēriņu, uzkrājumiem, investīcijām u.c. nacionālo kontu rādītājiem. Savukārt Otrais pasaules karš piespieda valstis (līdzīgi kā uzņēmumus, uzsākot jaunus investīciju projektus) apkopot visaptverošu informāciju par kara finansēšanas iespējām. Visbeidzot, pēckara periodu var uzskatīt par nacionālo kontu sistēmas „zelta laikmetu”, kad, pateicoties būtiskiem sistēmas uzlabojumiem un starptautiskai harmonizācijai, ar tās palīdzību varēja iegūt samērā precīzu vismaz attīstīto valstu ekonomiku ražošanas apjomu novērtējumu (sīkāk par nacionālo kontu izveides un attīstības vēsturi skatīt Vanoli (2008)).

Globālai ekonomikai attīstoties un ekonomiskajām attiecībām kļūstot sarežģītākām, jau kopš 20. gs. septiņdesmitajiem gadiem nacionālo kontu sistēma ir saskārusies ar būtiskām problēmām, kurām nav vienkāršu risinājumu. Piemēram, daudzu preču (automašīnu, datoru u.c.) un īpaši pakalpojumu (finanšu, medicīnisko u.c.) kvalitāte nepārtraukti mainās. Lai varētu veikt precīzu saražoto preču un sniegto pakalpojumu apjomu salīdzinājumu dažādās valstīs un laika periodos, kvalitātes izmaiņas nedrīkst novērtēt ne par zemu, ne par augstu, un tas ne vienmēr ir iespējams. Kopš Otrā pasaules kara beigām pakāpeniski ir pieaudzis valsts sniegto pakalpojumu (drošības, medicīnas, izglītības u.c.) nozīmīgums, taču to uzskaite bieži tiek veikta, apkopojot datus par iztērētajiem resursiem (piemēram, nodarbināto ārstu skaitu), nevis sniegto pakalpojumu daudzumu (piemēram, veikto ārstniecisko procedūru skaitu) un tādejādi nacionālajos kontos apkopotajos datos neparādās izmaiņas valsts sektora ražīgumā. Tāpat iekšzemes kopproduktu un citus nacionālo kontu

sistēmas statistikas rādītājus bieži izmanto, lai novērtētu ne tikai ražošanas apjomus, bet arī iedzīvotāju labklājību un dzīves kvalitāti. Šajos gadījumos korekti būtu ņemt vērā arī virkni citu rādītāju, piemēram, dabas kapitāla noplicināšanu ražošanas procesā un radīto ienākumu sadalījumu, ko arī ne vienmēr ir iespējams izdarīt (vairāk par problēmām, kas saistītas ar iekšzemes kopprodukta uzskaiti un iegūto mērījumu pielietojumu pētniecībā un politikā skatīt, piemēram, Stiglitz et al. (2009)).

Daļēji tieši šo nepilnību, kā arī iedzīvotāju individuālo dzīves situāciju un oficiālās statistikas savstarpējās neatbilstības, rezultātā, iedzīvotāju vidū uzticēšanās statistikas rādītājiem nav pārāk augsta. Nesen veiktas Eiropas Komisijas aptaujas dati liecina, ka oficiālajiem valsts statistikas rādītājiem (tādiem kā iekšzemes kopprodukts, bezdarbs un inflācija) Eiropas Savienībā (turpmāk - ES) uzticas tikai 44% iedzīvotāju un pēdējo gadu laikā uzticēšanās līmenim ir tendence samazināties. Visvairāk oficiālajai valsts statistikai uzticas zviedri (70%), vismazāk briti (33%), bet Latvijā uzticēšanās ir nedaudz augstāka kā vidēji ES (47%) (European Commission (2010)).

Ārpus tirgus ekonomiskie darījumi, brīvprātīgais darbs un satelītkonti

Nacionālo kontu sistēma paredz apkopot informāciju tikai par tirgus darījumiem. Līdz ar to tādi nacionālo kontu sistēmas summārie statistikas rādītāji kā iekšzemes kopprodukts, kas dod kopējo valsts ekonomiskās aktivitātes novērtējumu, neietver datus par ārpus tirgus attiecībās saražotajām precēm un sniegtajiem pakalpojumiem. Šī nacionālo kontu sistēmas nepilnība varētu būt maznozīmīga, ja ārpus tirgus darījumu apjoms visās valstīs būtu salīdzinoši neliels un ja tirgus un ārpus tirgus darījumu apjomu izmaiņas laika gaitā sakristu. Taču daudzi pētījumi un dati norāda uz pretējo.

Piemēram, ar veco ļaužu aprūpi var nodarboties tuvinieki un ģimenes locekļi vai nevalstiskās un labdarības organizācijas, kuru sniegtie pakalpojumi netiek apmaksāti un līdz ar to netiek arī uzskaitīti nacionālo kontu sistēmā. Taču veco ļaužu aprūpe var tikt finansēta arī no valsts budžeta vai privātajiem līdzekļiem un ar to var nodarboties valsts un privātie uzņēmumi vai individuālie pakalpojumu sniedzēji, kuri par sniegtajiem pakalpojumiem saņems samaksu, kas, savukārt, tiks piefiksēta nacionālajos kontos. Dažādās sabiedrībās tirgus un ārpus tirgus veco ļaužu aprūpes pakalpojumu īpatsvars kulturālu un vēsturisku iemeslu dēļ var atšķirties. Tāpat laika gaitā veco ļaužu aprūpes prakses var izmainīties arī vienas valsts ietvaros (piemēram, mazinoties ģimenes lomai un pieaugot darba dalīšanai un specializācijai). Šādas atšķirības un izmaiņas ietekmētu nacionālo kontu sistēmas statistikas rādītājus (piemēram, iekšzemes kopproduktu), lai arī sniegtā pakalpojuma apjomi būtiski nebūtu mainījušies (skatīt, piemēram, Degiuli (2010) par apmaksātu, ģimenēs dzīvojošu imigrantu palīdžu nozīmes palielināšanos veco ļaužu aprūpē Itālijā).

Cits piemērs saistīts ar lielāku sieviešu iekļaušanos darbaspēka tirgū. No vienas puses, tas palielina nodarbinātības līmeni valstī un līdz ar to arī iekšzemes kopproduktu, bet, no otras puses, samazina iespējas un laiku, ko sievietes var veltīt dažādu mājsaimniecības darbu veikšanai un arī brīvprātīgajam darbam. Tādejādi ar paaugstināto sieviešu nodarbinātību saistītā iekšzemes kopprodukta izaugsme iespējams pārvērtē patieso pieaugumu ekonomiskajā aktivitātē (skatīt, piemēram, Landefeld and McCulla (2000) par ASV pēc Otrā pasaules kara, kur sieviešu nodarbinātības pieaugums palielināja iekšzemes kopproduktu, bet samazināja mājsaimniecībās veikto neapmaksāto pakalpojumu apjomu).

Protams, ārpus tirgus ekonomisko attiecību pastāvēšana un ar to saistītās nepilnības nacionālo kontu sistēmas ekonomisko aktivitāšu uzskaitē bija zināmas jau sistēmas izveides pirmsākumos un nepilnībām pastāvīgi tiek meklēti risinājumi. Taču tieši pēdējā laikā, kad salīdzinoši vieglākā tirgus darbību uzskaite ir veiksmīgi starptautiski harmonizēta, vairāk uzmanība tiek veltīta arī vienotu ārpus tirgus ekonomisko darbību uzskaites principu izstrādei un ieviešanai (skatīt, piemēram, Abraham and Mackie (2005) par ārpus tirgus ekonomisko darbību kontu izveides iespējām ASV). Nacionālo kontu sistēmas ietvaros valstis tiek aicinātas veidot satelītkontus, kuros par atsevišķām tēmām tiek apkopota detalizētāka informācija kā nacionālajos kontos, kā arī iekļauta informācija, kas nacionālajos kontos netiek apkopota. Ārpus tirgus ekonomiskās darbības (tai skaitā, brīvprātīgais darbs) ir iekļautas satelītkontos, kas veltīti bezpeļņas organizāciju darbības uzskaitei (United Nations (2003)). Diemžēl satelītkontus sistemātiski veido un uztur ievērojami mazāk valstu, nekā nacionālos kontus, un līdz ar to tajos iekļautās informācijas salīdzināšana starptautiskā līmenī ir samērā apgrūtinoša.

Nacionālo kontu sistēmas kontekstā brīvprātīgais darbs tiek klasificēts kā ekonomiskā darbība, kas tiek veikta ārpus tirgus attiecībām, un līdz ar to nacionālajos kontos brīvprātīgais darbs netiek uzskaitīts. Toties bezpeļņas organizāciju darbības uzskaites satelītkontā ir paredzēts apkopot informāciju par brīvprātīgo darbu, kas veikts šo organizāciju ietvaros (United Nations (2003)). Protams, brīvprātīgo darbu var veikt ne tikai ar bezpeļņas organizāciju starpniecību, tādēļ pat šie satelītkontu mērījumi (kur tādi ir pieejami) nesniegs pilnīgu informāciju par brīvprātīgā darba apjomiem valstī.

Brīvprātīgā darba definīcija

Lai veiktu brīvprātīgā darba mērījumus un salīdzinātu tos ar iekšzemes kopprodukta ietvertajiem darba mērījumiem, vispirms ir jāsaprot, kādas ir būtiskākās brīvprātīgā darba iezīmes. Ieteikumos par bezpeļņas organizāciju darbības uzskaiti brīvprātīgais darbs tiek definēts kā darbs, kas veikts bez samaksas un juridiskām saistībām, ārpus brīvprātīgā darba veicēja mājsaimniecības (United Nations (2003)). Savas brīvprātīgā darba definīcijas ir formulējušas arī vairāku valstu statistikas pārvaldes, starptautiskās organizācijas un neatkarīgi pētnieki. Apkopojot dažādās pieejas, var secināt, ka pētnieki pārsvarā ir vienisprātis, ka brīvprātīgajam darbam ir sekojošas būtiskas iezīmes:

- tas ir darbs – brīvprātīgā darba rezultātā tiek radītas preces vai sniegti pakalpojumi, kam to saņēmēju acīs ir potenciāla vērtība;
- tas netiek apmaksāts – brīvprātīgā darba veicējs par to nesaņem samaksu ne naudas, ne arī kādā citā izteiksmē;
- tas ir brīvprātīgs – tā ir brīvprātīgā darba veicēja brīva izvēle, nevis ar likumu vai citām juridiskām saistībām noteikts pienākums;
- tas notiek ārpus brīvprātīgā darba veicēja mājsaimniecības – brīvprātīgā darba rezultātā radīto preču vai pakalpojumu saņēmēji nepieder brīvprātīgā darba veicēja mājsaimniecībai.

Tai pat laikā līdzšinējos pētījumos nav viennozīmīgi noteikts, vai brīvprātīgo darbu ir iespējams veikt tikai izmantojot kādu organizāciju (piemēram, piedaloties pašvaldības organizētā talkā), vai arī tieša palīdzība cilvēkiem (piemēram, kaimiņam automašīnas remonts) ir klasificējama kā brīvprātīgais darbs. Tāpat dažos pētījumos tiek uzsvērts, ka pamudinājumam veikt brīvprātīgo darbu un galvenajam labumu guvējam ir jābūt kādam augstākam mērķim vai visai sabiedrībai kopumā, nevis konkrētiem indivīdiem, bet citiem pētniekiem šī atšķirība nešķiet tik būtiska (sīkāk par brīvprātīgā darba definīciju skatīt International Labour Organization (2011)).

Šī pētījuma ietvaros brīvprātīgais darbs tiek definēts kā „sociālās līdzdalības forma, laika un prasmju ziedojums sabiedriski lietderīgiem mērķiem, ko veic fiziska persona no brīvas gribas, nestājoties darba tiesiskajās attiecībās un nesaņemot par to atalgojumu". Tas ir veids „kā iedzīvotāji iesaistās sabiedriskajā dzīvē un pārveido, uzlabo savu un apkārtējo dzīves kvalitāti, darbojoties gan valstiskās, gan nevalstiskās un privātās organizācijās".

Brīvprātīgā darba mērījumi

Tā kā nacionālajos kontos uzskaita saražoto preču un sniegto pakalpojumu apjomus, novērtējot brīvprātīgā darba pienesumu valsts tautsaimniecībai, ideālā gadījumā vajadzētu uzskaitīt tās preces un pakalpojumus, kas ir radīti, izmantojot brīvprātīgo darbu, bet kas nenonāk tirgū un līdz ar to netiek iegrāmatotas nacionālajos kontos. Diemžēl šādus aprēķinus veikt ir ļoti sarežģīti, jo, pirmkārt, ir nepieciešama informācija ne tikai par brīvprātīgā darba apjomu, bet arī par citiem ražošanas procesā izmantotajiem resursiem (kapitālu, starpproduktiem utt.). Otrkārt, ir jāuzskaita preces un pakalpojumi, kas nenonāk tirgū un kuru nodošana saņēmējiem vairumā gadījumu nekādi netiek fiksēta. Ņemot vērā šos apgrūtinājumus, līdzšinējos pētījumos pārsvarā ir mēģināts novērtēt tikai brīvprātīgā darba apjomus (skatīt, piemēram, Pho (2008)) un tāds ir arī šī pētījuma mērķis. Taču arī šādi novērtējumi ir problemātiski, jo daļa brīvprātīgā darba rezultātā radīto preču un pakalpojumu tiek tirgoti un līdz ar to uzskaitīti nacionālajos kontos (Abraham and Mackie (2005)).

Lai veiktu brīvprātīgā darba apjoma novērtējumu, ir nepieciešami dati par brīvprātīgi nostrādāto laiku un dati par algas likmēm, pēc kurām šo darbu var novērtēt. Tā kā tieši ar tirgus darījumiem vai līgumiem brīvprātīgā darba gadījumi netiek fiksēti, vērtēšanas procesā ir jāizmanto netiešā hedoniskā vērtēšanas metode.

Brīvprātīgi nostrādātais laiks

Visprecīzākos datus par laiku, kas pavadīts veicot brīvprātīgo darbu, var iegūt ar apsekojumu palīdzību, kuru ietvaros ilglaicīgi un detalizēti tiek fiksēti iedzīvotāju laika izmantošanas veidi. Ja šādi dati nav pieejami (kā tas ir daudzās valstīs, tai skaitā, arī Latvijā), var veikt iedzīvotāju un brīvprātīgā darba iespēju radītāju (nevalstisko organizāciju, pašvaldību utt.) aptaujas, kurās respondentiem retrospektīvi jānorāda brīvprātīgajam darbam veltītā laika apjomi (United Nations (2003), International Labour Organization (2011)).

Jebkurā gadījumā, aptaujājot iedzīvotājus, ieteicams maksimāli samazināt nerespondences jeb atbildētības līmeni, jo cilvēki, kuri atsakās aizpildīt anketas vai kurus nav iespējams nointervēt, pārsvarā ir arī tie, kuri nenodarbojas ar brīvprātīgo darbu. Tādejādi aptaujās ar augstu nerespondences līmeni atbildes sniegušo respondentu vidū varētu būt salīdzinoši vairāk brīvprātīgo, nekā sabiedrībā kopumā, un līdz ar to brīvprātīgā darba līmenis varētu būt novērtēts pārāk augstu (skatīt Abraham et al. (2008) par nerespondences līmeņa izmaiņu ietekmi uz brīvprātīgo īpatsvara novērtējumiem ASV).

Šī pētījuma ietvaros brīvprātīgajā darbā pavadītais laiks tika noteikts ar iedzīvotāju aptaujas palīdzību, kuras ietvaros tika veiktas standartprocedūras, lai samazinātu nerespondences līmeni. Diemžēl attiecīgo datu trūkuma dēļ nebija iespējams izvērtēt, vai nerespondences līmenis ir ietekmējis aptaujas rezultātus.

Nesaņemtās algas likmes.

Tā kā brīvprātīgais darbs pēc definīcijas netiek apmaksāts, nacionālo kontu sistēmas ietvaros, kur ražošanā izmantoto resursu vērtību nosaka to izmaksas, brīvprātīgajam darbam tiek piešķirta nulles vērtība. Taču brīvprātīgā darba pienesums tautsaimniecībai un vēl jo vairāk valsts labklājībai un dzīves kvalitātei noteikti nav nulle, bet gan ir pozitīvs. Lai šo pienesumu tautsaimniecībai novērtētu, izmanto brīvprātīgo darbinieku „nesaņemto algu" likmes, kuras nosaka ar vienu vai abām sekojošām metodēm: alternatīvo izmaksu metode un aizstāšanas izmaksu metode (United Nations (2003), Abraham and Mackie (2005), Pho (2008), International Labour Organization (2011))[1].

Pirmā metode brīvprātīgā darba novērtēšanai izmanto alternatīvās izmaksas – brīvprātīgā darbinieka „nesaņemtā alga" tiek pielīdzināta algai, ko attiecīgā persona saņem savā pamatdarbā. Šajā gadījumā brīvprātīgā darba vērtētāji būtībā ir paši brīvprātīgie darbinieki, jo pamatdarbā nesaņemtā alga ir tas, no kā brīvprātīgie darbinieki ir ar mieru atteikties, izvēloties daļu sava laika veltīt brīvprātīgajam darbam. Parasti gan brīvprātīgais darbs tā veicējam dod arī morālu apmierinājumu un atsevišķos gadījumos ilgtermiņā arī potenciālu monetāru labumu (labāk apmaksāti darba piedāvājumi nākotnē), ko arī vajadzētu ņemt vērā vērtēšanas procesā, taču empīriski šādus vērtējumus iegūt būtu ļoti sarežģīti. Jāatzīmē arī, ka ar alternatīvo izmaksu metodi ir problemātiski novērtēt brīvprātīgo darbu, ko veic cilvēki, kuriem nav pamatdarba (studenti, bezdarbnieki u.c.). Tāpat, parasti alternatīvo izmaksu metode „nesaņemtās algas likmi" pārvērtēs, jo brīvprātīgo veiktā darba robežprodukta (*marginal product*) vērtība pamatdarbā būs augstāka kā brīvprātīgā darba vietā (piemēram, jurists, kurš piedalās Lielajā talkā, ja tā būtu apmaksāta, visticamāk nesaņemtu tik pat daudz kā savā pamatdarbā)[2].

Otrā metode izmanto aizstāšanas izmaksas – lai noteiktu „nesaņemtās algas" likmi, tiek meklēta algas likme, ko par līdzīgu darbu saņem privātajā vai valsts sektorā apmaksāts darbinieks (izmantojot iepriekš minēto piemēru, jurista vai jebkura cita cilvēka, kurš piedalās Lielajā talkā, „nesaņemtā alga" tiktu pielīdzināta, piemēram, pilsētas sakopšanā nodarbināto pašvaldības komunālo pakalpojumu darbinieku algām). Šajā gadījumā varētu teikt, ka tiek mēģināts noteikt, ko brīvprātīgais darbs dod tā saņēmējam un līdz ar to arī visai sabiedrībai kopumā. Aizstāšanas izmaksu metode precīzāk nosaka brīvprātīgo veiktā darba robežprodukta vērtību, taču tai ir citas nepilnības. Pirmkārt, brīvprātīgie parasti būs neefektīvāki kā profesionāļi (piemēram, vecos cilvēkus profesionāls mediķis vai sociālais darbinieks parasti aprūpēs labāk kā brīvprātīgais darbinieks, kura pamatdarbs ar veco cilvēku aprūpi nav saistīts), tādēļ brīvprātīgajiem darbiniekiem vajadzētu saņemt mazāk kā profesionāļiem. Otrkārt, brīvprātīgā darba epizodes bieži ir saistītas ar vairākiem darbiem, kuri tirgū potenciāli tiek vērtēti dažādi, bet mērījumi par katrā nodarbē pavadīto laiku parasti nav pieejami (piemēram, zupas virtuvē brīvprātīgi nodarbināts cilvēks varētu gatavot ēst, mazgāt traukus un arī uzkopt telpas).

Šī pētījuma ietvaros brīvprātīgā darba novērtēšanai tiek izmantota aizstāšanas izmaksu metode. Galvenokārt tāpēc, ka tā ir piemērotāka pētījuma mērķim – novērtēt brīvprātīgā darba pienesumu tautsaimniecībai. Diemžēl pielietot alternatīvo izmaksu metodi, kaut vai rezultātu salīdzināšanai, nebija iespējams atbilstošu datu trūkuma dēļ.

[1] Abraham and Mackie (2005) atzīmē, ka, mēģinot novērtēt brīvprātīgā darba ietekmi uz valsts labklājību, būtu jāņem vērā ne tikai brīvprātīgā darba pienesums tautsaimniecībai tā rezultātā saražoto preču un sniegto pakalpojumu izteiksmē, bet arī papildus labumi (utility), ko brīvprātīgais darbs sniedz tā veicējiem un sabiedrībai kopumā. Autori gan nenorāda, kā tieši šos papildus labumus varētu izmērīt un uzskaitīt.

[2] Piemēram, Pho (2008), vērtējot brīvprātīgā darba apjomus ASV, izmanto gan alternatīvo izmaksu, gan aizstāšanas izmaksu vērtēšanas metodi un secina, ka ASV strādājošie pārsvarā ar brīvprātīgo darbu nodarbojas jomās, kur samaksa ir zemāka, nekā jomās, kur ir viņu pamatdarbs.

Dati un rezultāti

Iedzīvotāju aptauja, lai noskaidrotu brīvprātīgajā darbā nodarbināto cilvēku skaitu un nostrādātās stundas, tika veikta 2011. gada vasarā un tajā tika iegūti dati par pēdējiem 12 mēnešiem. Līdz ar to salīdzinājums ar 2010. gada iekšzemes kopproduktu nav pavisam korekts, taču pilnīgu sinhronizāciju iespējams panākt tikai aptaujas par brīvprātīgā darba apjomiem integrējot nacionālo kontu uzskaitē. Mērījumi tika iegūti par brīvprātīgā darba apjomiem 16 dažādās jomās, ļaujot respondentiem (Latvijas iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 74 gadiem) brīvi norādīt, cik stundas pēdējā gada laikā viņi ir pavadījuši veicot brīvprātīgo darbu attiecīgajās jomās.

1. TABULA. BRUTO VIDĒJĀ DARBA SAMAKSA FAKTISKI NOSTRĀDĀTĀ STUNDĀ (LVL, PA DARBĪBAS VEIDIEM, 2010. GADĀ).

Brīvprātīgā darba veids	Algas		
	Kods (NACE rev. 2)	Darbības veids	LVL stundā
Ēdiena gatavošana un izdale	56.1	Restorānu un mobilo ēdināšanas vietu pakalpojumi	1,74
Apģērbu un citu preču savākšana, izgatavošana un izdale	38.1	Atkritumu savākšana	2,85
	38.3	Otrreizējā pārstrāde	2,73
		Vidēji:	2,79
Veco ļaužu, invalīdu, bērnu aprūpe	87	Sociālā aprūpe ar izmitināšanu	1,90
	88	Sociālā aprūpe bez izmitināšanas	2,39
		Vidēji:	2,14
Izglītība	85	Izglītība	2,65
Drošība pašvaldībā (ugunsdzēšana, patrulēšana u.c.)	...	Vidēji tautsaimniecībā	2,93
Kultūras un mākslas pasākumi	90	Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības	2,36
Izklaides pasākumi	90	Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības	2,36
	93.2	Izklaides un atpūtas darbība	2,14
		Vidēji:	2,25
Sporta aktivitātes	93.1	Sporta nodarbības	2,74
Bērnu un jauniešu aktivitātes	85	Izglītība	2,65
Vides un dabas aizsardzība un sakopšana	81.2	Sakopšanas darbības	2,86
	81.3	Ainavu veidošanas un uzturēšanas darbības	1,93
		Vidēji:	2,39
Dzīvnieku aizsardzības aktivitātes	75	Veterinārie pakalpojumi	1,52
	96.09	Citur neklasificēti individuālie pakalpojumi	1,27
		Vidēji:	1,39
Veselības aizsardzības aktivitātes	86	Veselības aizsardzība	2,82
Vēsturisko ēku un vietu saglabāšanas aktivitātes	91	Bibliotēku, arhīvu, muzeju un citu kultūras iestāžu darbība	2,31
Politisko organizāciju, iniciatīvu aktivitātes	94	Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība	3,49
Naudas līdzekļu vākšana labdarībai	94	Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība	3,49
Profesionālā palīdzība	45.2	Automobiļu apkope un remonts	1,51
	69	Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi	3,24
	95	Datoru un citu mājsaimniecības piederumu remonts	1,85
	...	Vidēji tautsaimniecībā	2,93
		Vidēji:	2,38
Cits	...	Vidēji tautsaimniecībā	2,93

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde.

Dati par „nesaņemto algu" likmēm, pēc kurām brīvprātīgais darbs tiek vērtēts, tika iegūti no Centrālās statistikas pārvaldes par 2010. gadu pa darbības veidiem pēc NACE rev. 2 klasifikatora un tie ir apkopoti 1. tabulā. Dažām jomām, kurām atbilda vairāki darbības veidi, tika rēķinātas vidējās algas likmes. Savukārt citām jomām, lai gan NACE rev. 2 klasifikatorā ir atbilstoši darbības veidi, dati par algu likmēm nebija pieejami, tādēļ tika izmantotas plašāku darbības veidu vai visas tautsaimniecības vidējās algu likmes. Visbeidzot, aprēķinot profesionālās palīdzības jomas algas likmi, tika izmantotas to darbības veidu algu likmes, kas aptaujā tika minēti kā tipiskākie piemēri, kā arī visas tautsaimniecības vidējā algas likme (skatīt 1. tabulu). Novērtējumi, iespējams, varētu būt atbilstošāki, ja dati par brīvprātīgā darba apjomiem arī būtu sadalīti pa darbības veidiem pēc NACE rev. 2 klasifikatora. Taču jāatzīmē, ka NACE rev. 2 klasifikators nav veidots, lai parādītu dažādo brīvprātīgā darba specifiku, un, to izmantojot aptaujās, brīvprātīgā darba apjomi varētu tikt novērtēti pārāk zemu.

Kopumā 2010. gadā Latvijā brīvprātīgā darba monetārā vērtība bija 82,558 miljoni LVL, kas sastādīja 0,65% no Latvijas iekšzemes kopprodukta. **Brīvprātīgajam darbam vismaz vienu stundu veltīja 435 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju un kopā brīvprātīgi tika nostrādātas gandrīz 33 miljoni stundu** (brīvprātīgā darba novērtējumi apkopoti 2.tabulā). Visvairāk Latvijas iedzīvotāju brīvprātīgi nodarbojas ar vides un dabas aizsardzību un sakopšanu (238 tūkstoši cilvēku), bet vismazāk - ar drošības uzturēšanu pašvaldībās (16 tūkstoši cilvēku). Laika izteiksmē visvairāk stundu iedzīvotāji pavada, brīvprātīgi sniedzot profesionālus pakalpojumus (6,429 miljoni stundu) un aprūpējot vecus cilvēkus, invalīdus un bērnus (5,216 miljoni stundu). Savukārt salīdzinoši mazāk laika cilvēki velta dažādiem brīvprātīgiem drošības uzturēšanas pasākumiem pašvaldībās, piemēram, ugunsgrēku dzēšanai un pazudušo personu meklēšanai (0,234 miljoni stundu), dzīvnieku aizsardzības aktivitātēm (0,247 miljoni stundu), vēsturisko ēku un vietu saglabāšanas aktivitātēm (0,331 miljoni stundu) un naudas līdzekļu vākšanai labdarībai (0,495 miljoni stundu). Visbeidzot, nozīmīgākais brīvprātīgā darba pienesums Latvijas ekonomikai monetārā izteiksmē ir bijis no jau pieminētajām profesionālās palīdzības (15,314 miljoni LVL) un veco ļaužu, invalīdu un bērnu aprūpes (11,184 miljoni LVL) jomām, kā arī no izglītības (9,612 miljoni LVL) jomas.

2. TABULA. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA PIENESUMS LATVIJAS EKONOMIKAI (PA DARBĪBAS VEIDIEM, 2010. GADĀ).

Brīvprātīgā darba veids	Brīvprātīgā darba apjomi			
	Cilvēki (tūkstošos)	Stundas (tūkstošos)	Vērtība (tūkstošos LVL)	% no IKP
Ēdiena gatavošana un izdale	30	821	1426	0,011
Apģērbu un citu preču savākšana, izgatavošana un izdale	70	1050	2932	0,023
Veco ļaužu, invalīdu, bērnu aprūpe	77	5216	11184	0,088
Izglītība	111	3623	9612	0,075
Drošība pašvaldībā (ugunsdzēšana, patrulēšana u.c.)	16	234	686	0,005
Kultūras un mākslas pasākumi	121	2603	6149	0,048
Izklaides pasākumi	82	1314	2956	0,023
Sporta aktivitātes	63	2484	6808	0,053
Bērnu un jauniešu aktivitātes	80	1980	5253	0,041
Vides un dabas aizsardzība un sakopšana	238	2099	5019	0,039
Dzīvnieku aizsardzības aktivitātes	28	247	375	0,003
Veselības aizsardzības aktivitātes	27	1231	3476	0,027
Vēsturisko ēku un vietu saglabāšanas aktivitātes	46	331	766	0,006
Politisko organizāciju, iniciatīvu aktivitātes	44	1218	4252	0,033
Naudas līdzekļu vākšana labdarībai	41	495	1726	0,014
Profesionālā palīdzība	106	6429	15314	0,120
Cits	14	1579	4625	0,036
Kopā	**435**	**32955**	**82558**	**0,648**

Avots: Aptaujas dati, autoru aprēķini

Salīdzinot brīvprātīgā darba nozīmi citās valstīs, redzams, ka Latvijas rādītāji nav tie augstākie. Piemēram, Nīderlandē brīvprātīgā darba pienesums tautsaimniecībai sastāda 4,13% no iekšzemes kopprodukta. Taču uz citu Austrumeiropas valstu fona Latvijas rādītāji ir samērā augsti. Piemēram, Čehijā brīvprātīgā darba pienesums ekonomikai ir tikai 0,38% no iekšzemes kopprodukta (citu valstu rādītāji ir apkopoti 3. tabulā nākamajā lapaspusē).

3. TABULA. BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA VĒRTĪBA DAŽĀDĀS PASAULES VALSTĪS (% NO IEKŠZEMES KOPPRODUKTA).

Valsts	Brīvprātīgā darba pienesums	
	% no IKP	Pētījuma gads
Latvija	0,65	2011
Ziemeļamerika		
ASV	3 līdz 5	1982
	3 līdz 4	1999
	2	2001
	1 līdz 1,3*	2008
Kanāda	1,4 līdz 1,7*	2004
Rietumeiropa		
Austrija	0,61	2004
Itālija	0,70	2004
Lielbritānija	1,96	2004
Vācija	1,97	2004
Francija	2,66	2004
Nīderlande	4,13	2004
Skandināvija		
Somija	2,08	2004
Norvēģija	2,76	2004
Zviedrija	4,03	2004
Austrumeiropa		
Slovākija	0,04	2004
Polija	0,10	2004
Ungārija	0,11	2004
Čehija	0,38	2004
Rumānija	0,43	2004
Āfrika		
Kenija	0,48	2004
Dienvidāfrika	0,71	2004
Tanzānija	3,19	2004
Āzija		
Indija	0,31	2004
Japāna	0,49	2004
Dienvidkoreja	0,51	2004
Filipīnas	0,94	2004
Latīņamerika		
Meksika	0,08	2004
Brazīlija	0,10	2004
Argentīna	1,03	2004
Austrālija	1,21	2004

* Attiecīgo pētījumu metodoloģija visvairāk atbilst šajā pētījumā izmantotajai.

Avots: Informācija apkopota Pho (2008), bet vairums rādītāji ir no Salamon *et al.* (2004).

Jāņem gan vērā, ka pētījumos ir pielietotas dažādas metodoloģijas un izmantoto datu kvalitāte arī atšķiras, tādēļ savstarpējie salīdzinājumi ir tikai ilustratīvi, un patiesā situācija var atšķirties. Lai šīs nepilnības likvidētu, brīvprātīgā darba uzskaite būtu jāintegrē nacionālo kontu sistēmā vai vismaz tās satelītkontos un novērtējumi būtu jāveic valstu statistikas pārvaldēm.

Izmantotā literatūra

Abraham, Katharine G. and Christopher Mackie (Eds.) (2005). *Beyond the Market: Designing Nonmarket Accounts for the United States.* Washington DC: The National Academies Press.

Abraham, Katharine G., Sara E. Helms and Stanley Presser (2008). How Social Processes Distort Measurement: The Impact of Survey Nonresponse on Estimates of Volunteer Work in the United States. *NBER Working Paper Series,* No. 14076.

Degiuli, Francesca (2010). The Burden of Long-Term Care: How Italian Family Care-Givers Become Employers. Ageing & Society, Volume 30 (5), 755-777.

European Commission (2010). *Special Eurobarometer 323: Europeans' Knowledge of Economic Indicators*. Luxembourg: European Commission.

International Labour Organization (2011). *Manual for Measurement of Volunteer Work*. Geneva: International Labour Organization.

Landefeld, Steven J. and Stephanie H. McCulla (2000). Accounting for Nonmarket Household Production within a National Accounts Framework. *Review of Income and Wealth,* Series 46 (3), 289-307.

Pho, Yvon H. (2008). The Value of Volunteer Labor and The Factors Influencing Participation: Evidence for The United States from 2002 through 2005. *Review of Income and Wealth,* Series 54 (2), 220-236.

Salamon, Lester, S. Wojciech Sokolowski and Associates (2004). *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector Volume Two*. Bloomfield, CT: Kumarian Press.

Stiglitz, Joseph E., Amartya Sen, and Jean-Paul Fitoussi (2009). *Final Report*. Paris: Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress.

United Nations (2003). *Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts.* New York: United Nations.

United Nations (2009). *System of National Accounts, 2008.* New York: United Nations.

Vanoli, Andre (2008). History of National Accounting. In Steven N. Durlauf and Lawrence E. Blume (Eds.). *The New Palgrave Dictionary of Economics*. Second Edition. Palgrave Macmillan.

8. PĒTĪJUMA SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

Informētība par brīvprātīgo darbu

Kopumā informētība par brīvprātīgo darbu sabiedrībā ir ļoti vāja – 68% iedzīvotāju ir slikti vai nav nemaz informēti par ar brīvprātīgo darbu saistītiem jautājumiem. Tai pat laikā datu korelāciju analīze liecina, ka informētība nav saistīta ar vēlmi un gatavību līdzdarboties brīvprātīgā darba veikšanā, sekojoši – informētība nav uzskatāma par priekšnoteikumu līdzdalības īpatsvara paaugstināšanai.

Ieteikumi

- Sabiedrībā kopumā nepieciešams sekmēt informētību un zināšanas par brīvprātīgo darbu kā tādu. Būtiski, lai sabiedrībā kopumā brīvprātīgo darbu uztvertu kā kopējo labumu sekmējošu aktivitāti, kā atbalstāmu un jēgpilnu nodarbošanos. Tas veidotu pozitīvu brīvprātīgā darba publisko tēlu, ilgtermiņā paaugstinot arī tā prestižu.
- Tiešajām mērķa grupām būtiski saņemt konkrētu un praktisku informāciju par iespējām iesaistīties (par organizācijām, iesaistes veidiem, nosacījumiem u.tml.). Īpaši būtiski veidot vienotu informācijas centru (primāri – virtuālu, internetā), kur būtu koncentrēta visa būtiskākā informācija par brīvprātīgo darbu kopumā un praktiskiem tā veikšanas aspektiem. Ļoti būtiski veidot organizētu un viegli atrodamu informācijas bāzi, kas pieejama un ērti lietojama gan tiešajām mērķa grupām (tiem, kuri vēlas iesaistīties), gan netiešajām (tiem, kuri interesējas par brīvprātīgo darbu, bet paši nevēlas iesaistīties).
- Šobrīd informācija plašāk pieejama tikai internetā, kas lielā mērā ierobežo mērķauditoriju tikai jauniešu un interneta aktīvāko lietotāju lokā. Tādēļ būtiski arī paplašināt informācijas kanālus, tai skaitā, izmantojot tādus, kas ir ‘tuvāk’ pašiem cilvēkiem, piemēram, organizācijas pašvaldībās, skolas, kultūras centrus, bibliotēkas u.tml. Mērķis būtu ne tik daudz informēt mērķa grupas par to, kur iegūt informāciju, cik informāciju izvietot un piegādāt tur, kur atrodas un uzturas mērķa grupu pārstāvji.
- Tāpat svarīgi paplašināt arī mērķa grupas un katrai veidot specifisku informāciju un pasniegšanas veidu. It īpaši svarīgi tajās sociāli demogrāfiskajās grupās, kurās šobrīd vērojama zemāka aktivitāte brīvprātīgā darba veikšanā, piemēram, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū (25-54 gadīgie).

Iesaistīšanās brīvprātīgā darba veikšanā

Lai gan kopējais brīvprātīgā darba veicēju īpatsvars Latvijas iedzīvotāju vidū ir 25%, tikai 1/10 ir tādu, kuri brīvprātīgā darba veikšanā iesaistās regulāri, vismaz reizi mēnesī. Liela daļa no tiem, kuri novērtē, ka ir iesaistīti brīvprātīgā darba veikšanā, patiesībā ir gada laikā piedalījušies tikai vienā aktivitātē, visbiežāk Lielajā talkā. Tātad – pat ja iesaistes kopējais īpatsvars ir samērā liels, regulāro un pastāvīgo brīvprātīgo ir tikai neliela daļa no tiem. Tāpat arī novērojams, ka ir izteikts vecuma grupu dalījums brīvprātīgā darba veicēju vidū – ja 15-24 un 55-74 gadīgo vidū brīvprātīgo ir salīdzinoši vairāk, tad 25-54 gadīgo vidū to ir izteikti mazāk. Mērījumi par to, cik liels būtu potenciāli aktivizējamo brīvprātīgo īpatsvars, proti, cik no tiem, kuri nav bijuši iesaistīti brīvprātīgā darba veikšanā, būtu ieinteresēti un gatavi to darīt, liecina – lai arī potenciāli aktivizējamo kopējais īpatsvars varētu sasniegt pat 36% no Latvijas iedzīvotājiem, tomēr tuvākā gada laikā piesaistes potenciāls visdrīzāk saglabāsies 20%-25% līmenī.

Ieteikumi

- Nepieciešams veikt aktivitātes, lai sekmētu regulāru un pastāvīgu iesaisti brīvprātīgā darba veikšanā, nevis tikai kampaņveidīgu. Tas visdrīzāk panākams ar plašāku valsts un pašvaldību atbalstu brīvprātīgo darbu koordinējošo organizāciju administratīvās kapacitātes stiprināšanai.
- Lai brīvprātīgā darba aktivitātes uzturētu kā regulāras un nepārtrauktas, svarīgi nodrošināt organizācijām, kuras koordinē to, bāzes finansējumu administratīvo funkciju veikšanai. Ieguvumi no brīvprātīgā darba regulārā veikšanā iesaistīto veiktā darba būtu daudz lielāki, kā veiktie ieguldījumi šāda veida bāzes finansējuma nodrošināšanā.
- Tai pat laikā būtiski meklēt tās līdzdalības formas un veidus, kuras ļautu piesaistīt brīvprātīgā darba veikšanai arī ekonomiski aktīvos iedzīvotājus, kuri nevar veltīt tam daudz laika un regulāru iesaistīšanos. Sekojoši kā viens no iesaistes veidiem būtu tieši kampaņveidīgās aktivitātes, kurās šos cilvēkus aicinātu piedalīties ar zināmu regularitāti (reizi gadā, pusgadā vai tml.).
- Kā viens no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju iesaistes veidiem varētu būt attīstāma arī dažāda veida profesionālo konsultāciju un profesionālo pakalpojumu brīvprātīga sniegšana.
- Ņemot vērā, ka tuvākā gada laikā pētījums neuzrāda izteiktu potenciālu strauji paaugstināt brīvprātīgā darba aktīvistu īpatsvaru, uzsvars drīzāk liekams uz ilgtermiņa aktivitātēm, kas nodrošinātu sabiedrības informētības paaugstināšanu, brīvprātīgā darba prestiža celšanu, organizatoriskās struktūras izveidošanu un attīstību u.tml.
- Organizāciju pārstāvji kā būtisku trūkumu identificē arī tiesiskā regulējuma trūkumu, sekojoši, arī tas uzskatāms par būtisku realizējamu soli tālākā brīvprātīgā darba popularizēšanā un attīstībā.

* * *

Kopumā no pētījumā iegūtajiem datiem un informācijas atvasinātos secinājumus un ieteikumus iespējams attēlot šādā brīvprātīgā darba attīstības un atbalsta shēmā:

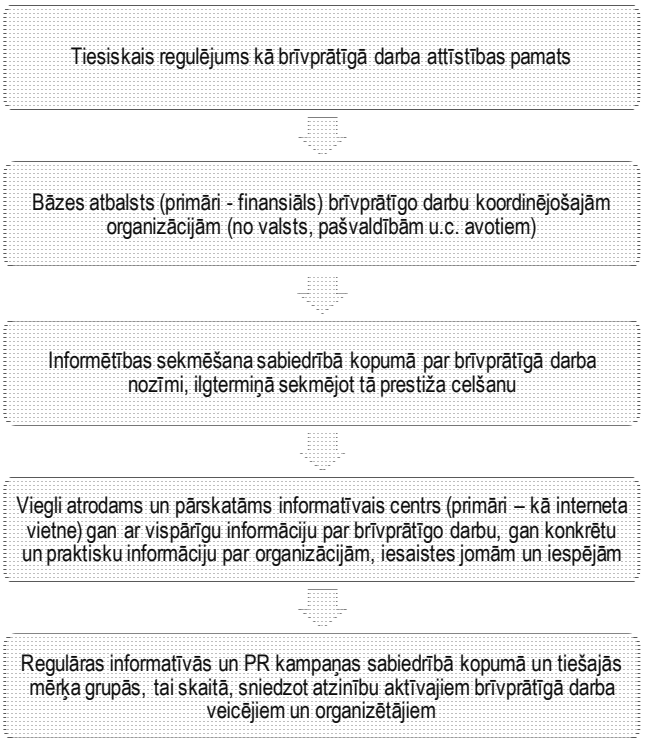

PIELIKUMI

IZGLĪTĪBAS un ZINĀTNES MINISTRIJA

laboratory of analytical and strategic studies

Aptaujas anketa

IEVADS

Latvijas Brīvprātīgā darba gada (2011.) programmas ietvaros SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija” pēc LR Izglītības un zinātnes ministrijas pasūtījuma īsteno pētījumu par brīvprātīgā darba attīstības iespējām Latvijā un tā ieguldījumu tautsaimniecībā. Pētījuma mērķis ir izpētīt brīvprātīgā darba situāciju Latvijā, noskaidrojot, cik populārs ir brīvprātīgais darbs, kādi ir šķēršļi tā veikšanai un kādi – motivatori.

Brīvprātīgais darbs ir sociālās līdzdalības forma, laika un prasmju ziedojums sabiedriski lietderīgiem mērķiem, ko veic fiziska persona no brīvas gribas, nestājoties darba tiesiskajās attiecībās un nesaņemot par to atalgojumu. Brīvprātīgais darbs ir visā pasaulē atzīts un populārs veids, ka iedzīvotāji iesaistās sabiedriskajā dzīvē un pārveido, uzlabo savu un apkārtējo dzīves kvalitāti, darbojoties gan valstiskās, gan nevalstiskās un privātās organizācijās.

ANKETA

Informētība par brīvprātīgo darbu

Q1	**Novērtējiet, lūdzu, savu informētību par brīvprātīgo darbu sekojošos aspektos!**					
		Ļoti slikti	Drīzāk slikti	Drīzāk labi	Ļoti labi	*Grūti pateikt/ Nav atbildes*
01	Informētība par brīvprātīgo darbu kopumā	1	2	3	4	*5*
02	Informētība par iespējām veikt brīvprātīgo darbu	1	2	3	4	*5*
03	Informētība par jomām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu	1	2	3	4	*5*
04	Informētība par organizācijām, kurās var veikt brīvprātīgo darbu	1	2	3	4	*5*
05	Informētība par brīvprātīgā darba ieguvumiem sabiedrībai kopumā	1	2	3	4	*5*

Q2	**Kādos informācijas kanālos Jums ir/ būtu visērtāk iegūt informāciju par brīvprātīgo darbu?** *Iespējamas vairākas atbildes!*	Televīzija 1, Radio 2, Avīzes, žurnāli 3, Interneta meklētājos (google u.tml.) 4, Sociālajos tīklos (draugiem.lv, twitter, facebook) 5, Brīvprātīgā darba datu bāzēs (www.brivpratigais.lv, www.esilabs.lv, www.manrup.lv, www.prakse.lv u.tml.) 6, Citās interneta mājas lapās 7, Bukletos, drukātos informatīvajos materiālos 8, Kontaktējoties ar iestāžu, organizāciju pārstāvjiem 9, Semināros, informatīvajos pasākumos 10, No draugiem, kolēģiem, paziņām 11, Citur (*ierakstīt*): ..... 12, *Grūti pateikt* 13

Brīvprātīgā darba veikšanas pieredze – vispārīgs novērtējums

Q3	**Cik bieži Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu pēdējo 12 mēnešu laikā?**	Reizi nedēļā vai biežāk 1 Reizi vai dažas reizes mēnesī 2 Reizi vai dažas reizes pusgadā 3 Vienu reizi pēdējā gada laikā 4 Neesmu veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu 5

Brīvprātīgā darba veikšanas pieredze – tie, kuri ir veikuši brīvprātīgo darbu

Uzdot tiem, kuriem Q3 nav atzīmēts kods 5!

Q4	**Vai Jūs veicāt brīvprātīgo darbu valsts/ pašvaldības institūcijā, NVO vai privātuzņēmumā?** *Iespējamas vairākas atbildes!*	Valsts vai pašvaldības institūcijā Nevalstiskajā organizācijā Privātuzņēmumā Cits (*ierakstīt*): ..... *Grūti pateikt*	1, 2, 3, 4, *5*

Uzdot tiem, kuriem Q3 nav atzīmēts kods 5!

Q5	**Kopumā cik stundas pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat veicis/ veikusi brīvprātīgo darbu sekojošās jomās Latvijā? Ja nevarat veikt precīzu aprēķinu, miniet aptuvenu stundu skaitu!**	
		Stundas
01	Ēdiena gatavošana un izdale (patversmēs, bērnu namos, sociālajos centros u.tml.)	..... h
02	Apģērbu un citu preču savākšana, izgatavošana un izdale (patversmēs, bērnu namos, sociālajos centros u.tml.)	..... h
03	Veco ļaužu, invalīdu, bērnu aprūpe	..... h
04	Izglītība (palīdzēšana skolotājiem, palīdzēšana skolēniem izpildīt mājas darbus, lekciju lasīšana, izglītojošu semināru organizēšana u.tml.)	..... h
05	Drošība pašvaldībā (brīvprātīgie ugunsdzēsēji, patrulēšana, pazudušo personu meklēšana u.tml.)	..... h
06	Kultūras un mākslas pasākumi (organizēšana, spēlēšana un dziedāšana bezmaksas koncertos)	..... h
07	Izklaides pasākumi (organizēšana, vietu ierādīšana, norādījumu došana, programmu un citu materiālu izdale u.tml.)	..... h
08	Sporta aktivitātes (organizēšana, trenēšana, tiesāšana)	..... h
09	Bērnu un jauniešu aktivitātes (organizēšana, mentorings)	..... h
10	Vides un dabas aizsardzība un sakopšana (talkas)	..... h
11	Dzīvnieku aizsardzības aktivitātes	..... h
12	Veselības aizsardzības aktivitātes	..... h
13	Kultūras vēstures aktivitātes, vēsturisko ēku, vietu saglabāšanas aktivitātes	..... h
14	Politisko organizāciju, iniciatīvu aktivitātes	..... h
15	Naudas līdzekļu vākšana labdarībai (organizēšana, palīdzība ziedojumu vākšanā)	..... h
16	Profesionālā palīdzība (juridiskā, grāmatvedības, datoru, autoremonta u.tml.)	..... h
17	Cita joma (ierakstiet, kāda tieši):	..... h
18	Brīvprātīgais darbs citās valstīs	..... h

Uzdot tiem, kuriem Q3 nav atzīmēts kods 5!

Q6	**Kādā statusā Jūs esat piedalījies/-usies brīvprātīgā darba veikšanā pēdējo 12 mēnešu laikā?** *Iespējamas vairākas atbildes!*	Brīvprātīgā darba organizētājs, koordinators Brīvprātīgā darba organizētāju, koordinatoru palīgs, asistents Brīvprātīgā darba veicējs (neiesaistoties organizēšanā, bet piedaloties kā dalībniekam) Brīvprātīgā darba finansiāls atbalstītājs, bet pašam nepiedaloties Brīvprātīgā darba atbalstītājs, bet bez finansiāla atbalsta un aktīvas piedalīšanās (piemēram, atbalstot ģimenes locekļu, draugu iesaistīšanos)	1, 2, 3, 4, 5,

Uzdot tiem, kuriem Q3 nav atzīmēts kods 5!

Q7	**Cik lielā mērā Jums ir svarīgi sekojoši ieguvumi, ko nodrošina brīvprātīgā darba veikšana?**					
		Ļoti svarīgi	*Drīzāk svarīgi*	*Drīzāk nesvarīgi*	*Nemaz nav svarīgi*	*Grūti pateikt/ Nav atbildes*
01	Jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana	1	2	3	4	*5*
02	Iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama	1	2	3	4	*5*
03	Iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem	1	2	3	4	*5*
04	Iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā pilsētā/ novadā	1	2	3	4	*5*
05	Iespēja produktīvi, lietderīgi pavadīt brīvo laiku	1	2	3	4	*5*
06	Jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana	1	2	3	4	*5*
07	Iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti	1	2	3	4	*5*
08	Iespēja pamēģināt darbu dažādās sev iepriekš nezināmās jomās	1	2	3	4	*5*
09	Iespēja justies noderīgam, vajadzīgam	1	2	3	4	*5*
10	Iespēja ierakstīt savā CV kā darba pieredzi	1	2	3	4	*5*
11	Iespēja realizēt savas idejas, izpaust savus talantus	1	2	3	4	*5*
12	Iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus	1	2	3	4	*5*

Uzdot tiem, kuriem Q3 nav atzīmēts kods 5!

Q8	**Vai Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu arī tuvāko 12 mēnešu laikā?**	Jā, vairāk kā līdz šim Jā, tik pat daudz kā līdz šim Jā, bet mazāk kā līdz šim Nē, nebūtu ieinteresēts/-a *Grūti pateikt*	1 2 3 4 *5*

Uzdot tiem, kuriem Q8 atzīmēts kods 4!

Q9	**Kas ir galvenie iemesli, kādēļ Jūs nebūtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu arī tuvāko 12 mēnešu laikā?**
	.....

Brīvprātīgā darba veikšanas pieredze – tie, kuri nav veikuši brīvprātīgo darbu

Uzdot tiem, kuriem Q3 atzīmēts kods 5!

Q10	**Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā?**	Noteikti esmu ieinteresēts/-a Drīzāk esmu ieinteresēts/-a Drīzāk neesmu ieinteresēts/-a Noteikti neesmu ieinteresēts/-a *Grūti pateikt*	1 2 3 4 *5*

Uzdot tiem, kuriem Q10 atzīmēts kods 3 vai 4!

Q11	**Kas ir galvenie iemesli, kādēļ Jūs neesat ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu?**
	.....

Uzdot tiem, kuriem Q10 atzīmēts kods 1 vai 2!

Q12	**Kādā statusā Jūs vislabprātāk piedalītos brīvprātīgā darba veikšanā?** *Iespējamas vairākas atbildes!*	Brīvprātīgā darba organizētājs, koordinators Brīvprātīgā darba organizētāju, koordinatoru palīgs, asistents Brīvprātīgā darba veicējs (neiesaistoties organizēšanā, bet piedaloties kā dalībniekam) Brīvprātīgā darba finansiāls atbalstītājs, bet pašam nepiedaloties Brīvprātīgā darba atbalstītājs, bet bez finansiāla atbalsta un aktīvas piedalīšanās (piemēram, atbalstot ģimenes locekļu, draugu iesaistīšanos)	1, 2, 3, 4, 5,

Uzdot tiem, kuriem Q10 atzīmēts kods 1 vai 2!

Q13	**Cik lielā mērā Jūs būtu ieinteresēts/-a veikt brīvprātīgo darbu tuvāko 12 mēnešu laikā sekojošās jomās Latvijā?**					
		Noteikti vēlētos	Drīzāk vēlētos	Drīzāk nevēlētos	Noteikti nevēlētos	*Grūti pateikt/ Nav atbildes*
01	Ēdiena gatavošana un izdale (patversmēs, bērnu namos, sociālajos centros u.tml.)	1	2	3	4	*5*
02	Apģērbu un citu preču savākšana, izgatavošana un izdale (patversmēs, bērnu namos, sociālajos centros u.tml.)	1	2	3	4	*5*
03	Veco ļaužu, invalīdu, bērnu aprūpe	1	2	3	4	*5*
04	Izglītība (palīdzēšana skolotājiem, palīdzēšana skolēniem izpildīt mājas darbus, lekciju lasīšana, izglītojošu semināru organizēšana u.tml.)	1	2	3	4	*5*
05	Drošība pašvaldībā (brīvprātīgie ugunsdzēsēji, patrulēšana, pazudušo personu meklēšana u.tml.)	1	2	3	4	*5*
06	Kultūras un mākslas pasākumi (organizēšana, spēlēšana un dziedāšana bezmaksas koncertos)	1	2	3	4	*5*
07	Izklaides pasākumi (organizēšana, vietu ierādīšana, norādījumu došana, programmu un citu materiālu izdale u.tml.)	1	2	3	4	*5*
08	Sporta aktivitātes (organizēšana, trenēšana, tiesāšana)	1	2	3	4	*5*
09	Bērnu un jauniešu aktivitātes (organizēšana, mentorings)	1	2	3	4	*5*
10	Vides un dabas aizsardzība un sakopšana (talkas)	1	2	3	4	*5*
11	Dzīvnieku aizsardzības aktivitātes	1	2	3	4	*5*
12	Veselības aizsardzības aktivitātes	1	2	3	4	*5*
13	Kultūras vēstures aktivitātes, vēsturisko ēku, vietu saglabāšanas aktivitātes	1	2	3	4	*5*
14	Politisko organizāciju, iniciatīvu aktivitātes	1	2	3	4	*5*
15	Naudas līdzekļu vākšana labdarībai (organizēšana, palīdzība ziedojumu vākšanā)	1	2	3	4	*5*
16	Profesionālā palīdzība (juridiskā, grāmatvedības, datoru, autoremonta u.tml.)	1	2	3	4	*5*
17	Cita joma (ierakstiet, kāda tieši):	1	2	3	4	*5*
18	Brīvprātīgais darbs citās valstīs	1	2	3	4	*5*

Uzdot tiem, kuriem Q10 atzīmēts kods 1 vai 2!

Q14	**Aptuveni cik stundas mēnesī Jūs būtu gatavs/-a veltīt brīvprātīgā darba veikšanai?**	..... stundas (h) mēnesī	

Uzdot tiem, kuriem Q10 atzīmēts kods 1 vai 2!

Q15	**Cik lielā mērā Jums būtu svarīgi sekojoši ieguvumi, ko nodrošina brīvprātīgā darba veikšana?**					
		Ļoti svarīgi	Drīzāk svarīgi	Drīzāk nesvarīgi	Nemaz nav svarīgi	*Grūti pateikt/ Nav atbildes*
01	Jaunu zināšanu, pieredzes iegūšana	1	2	3	4	*5*
02	Iespēja sniegt palīdzību tiem, kam tā nepieciešama	1	2	3	4	*5*
03	Iespēja sadarboties ar citiem cilvēkiem, darīt kaut ko kopā ar citiem	1	2	3	4	*5*
04	Iespēja kaut ko darīt, lai uzlabotu dzīves kvalitāti savā pilsētā/ novadā	1	2	3	4	*5*
05	Iespēja produktīvi, lietderīgi pavadīt brīvo laiku	1	2	3	4	*5*
06	Jaunu kontaktu, pazīšanās iegūšana	1	2	3	4	*5*
07	Iespēja saņemt atzinību par sabiedrisko aktivitāti	1	2	3	4	*5*
08	Iespēja pamēģināt darbu dažādās sev iepriekš nezināmās jomās	1	2	3	4	*5*
09	Iespēja justies noderīgam, vajadzīgam	1	2	3	4	*5*
10	Iespēja ierakstīt savā CV kā darba pieredzi	1	2	3	4	*5*
11	Iespēja realizēt savas idejas, izpaust savus talantus	1	2	3	4	*5*
12	Iespēja ietekmēt sabiedriskos procesus	1	2	3	4	*5*

Respondenta raksturojums – sociāli demogrāfiskais profils

Paldies par atsaucību!